

**A kártalanítás és a feltételes szabadságra bocsátás feltételei a büntetés-
végrehajtási bírói gyakorlatban**
Összefoglaló vélemény

A Kúria elnöke 2020. évre a fenti joggyakorlat-elemzési tárgykört határozta meg.

A Kúria elnöke kijelölte a joggyakorlat-elemző csoport vezetőjét¹ és további négy kúriai bírót² tagját, valamint bevonásra került egy törvényszéki bírós³, egy ügyész,⁴ egy ügyvéd⁵, egy bv. vezető⁶ és egy minisztériumi vezető.⁷

A joggyakorlat-elemző csoport munkáját segítette egy kúriai főtanácsadó.⁸

¹ Dr. Feleky István tanácselnök (Kúria)

² Dr. Csák Zsolt tanácselnök (Kúria), Salamonné dr. Piltz Judit tanácselnök (Kúria), Dr. Sebe Mária bírós (Kúria), Dr. Soós László bírós (Kúria: időközben elhunyt)

³ Dr. Szilágyi Nándor Imre csoportvezető bírós (Fővárosi Törvényszék Büntetés-végrehajtási Csoport)

⁴ Dr. Szűcs András osztályvezető ügyész (Legfőbb Ügyészség Büntetés-végrehajtási Törvényességi Felügyeleti és Jogvédelmi Önálló Osztály)

⁵ Dr. Bánáti János ügyvéd (Magyar Ügyvédi Kamara elnöke)

⁶ Schmehl János bv. vezérőrnagy, parancsnok-helyettes (Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság)

⁷ Dr. Kara Ákos főosztályvezető (Igazságügyi Minisztérium Büntető Anyagi Jogi és Büntetés-végrehajtási Jogi Kodifikációs Főosztály)

⁸ Dr. Tóth Andrea Noémi egyetemi adjunktus (Debreceni Egyetem ÁJK Büntető Eljárásjogi Tanszék)

I. MUNKATERV⁹

1. A vizsgálat tárgya

A vizsgálat a kártalanítás¹⁰ és a feltételes szabadságra bocsátás feltételeinek kérdéseire összpontosít. Feladatunk elsődlegesen nem a hatályos jog kritikája, hanem az azt alkalmazó bv. bírói gyakorlat feltárása, és elemzése. Ez nem jelenti azt, hogy a hatályos jogra nem tehetünk észrevételeket, s ha annak szükségét látjuk, meg is tesszük.

2. A vizsgálat tárgyköre

Vizsgálandóak:

- a) kártalanítás az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatt [a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (Bv.tv.) 10/A. §, 10/B. §], kártalanítási eljárás az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülményekből eredő sérelem orvoslására [Bv.tv. 70/A. §, 70/B. §], az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti panasz alapján megtett intézkedésről és az átszállításról hozott határozat felülvizsgálata (Bv.tv. 75/A. §);
- b) a feltételes szabadságra bocsátás feltételei [Bv.tv. 188. § (1) bekezdés, (1a) bekezdés].

A panasz mint preventív jogorvoslat¹¹ kapcsán alapvetően a következő kérdésekre várunk választ:

- három hónapon belül újabb panaszt előterjeszteni nem kell,¹² ebből következik-e, hogy folyamatos jogsérelem esetén három havonta újabb panaszt kell előterjeszteni;
- elszállítás esetén a már megtett panaszt ismételtelen elő kell-e terjeszteni a végrehajtást tovább folytató bv. intézetnél;
- a panasz megelőzheti-e a kártalanítási igényt, avagy azzal egyidejűleg kell-e előterjeszteni;
- ha az élettér állított hiánya már megvalósult, akkor valóban feltételt kell képezze az azon már változtatni nem képes, a fogalmilag a fogvatartást már csak a továbbiakban reparálható panasz előterjesztése;¹³
- amennyiben a jogszabályban előírt élettér aktuálisan biztosított, de a fogvatartott korábbi időszakra igényel kártalanítást, a panasz előterjesztése szükséges-e, melynek rendeltetése éppen a további kártalanítási helyzet megelőzése.

A kártalanítás kapcsán alapvetően a következő kérdésekre várunk választ:

- a közvetlenül nem a bv. intézethez megküldött kártalanítás iránti kérelem kapcsán miként intézkedtek;
- a bv. intézetek véleményei mindig tartalmazták-e az élettérre és az egyéb sérelmes elhelyezési körülményekre vonatkozó adatokat [Bv.tv. 70/A. § (2) bekezdés 2. mondat];
- a bv. intézetek által közölt adatok kapcsán volt-e kifogás, és folyt-e ellenbizonyítás;
- célszerű-e a bv. bíró kártalanítási illetékességének szabályozása;
- a jogerőssé/véglegessé vált végzés támadása esetén lefolytatták-e az utólagos bv. bírói eljárást;
- érvényesült-e a kérelemhez kötöttség;
- mely okokból került sor a kérelem teljes vagy részleges elutasítására;
- az előírt élettér hiánya hány négyzetmétert jelentett;

⁹ Eredeti szövegezés, átfogalmazatlanul.

¹⁰ Az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti kártalanítás, lévén bv. bírói hatáskör, ezért – elkülönítve az egyéb kártalanításoktól – röviden bv. bírói kártalanításként jelölhető meg.

¹¹ Bv.tv. 10/A. § (6) bekezdés, 144/B. § (2) bekezdés

¹² Bv.tv. 10/A. § (6) bekezdés

¹³ A törvény alkalmazásában: igen, s nem kifogásolható az igény elutasítása.

- az élettér kiszámítása az illemhely és a mosdó által elfoglalt terület leszámításával történt-e;
- miként vették figyelembe az előírt légtér hiányát;
- melyek a „különösen” kitéttel kiemelt más sérelmes, akceptált vagy negált elhelyezési körülmények, s az akceptáltak között történt-e súlyozás;
- a jogszabályban előírt élettér megléte esetén, önmagában az egyéb sérelmes elhelyezési körülmények miatt állapítottak-e meg kártalanítást;
- van-e kellő mérlegelési lehetőség az egy napi összeg meghatározására;
- volt-e a kártalanítást meghaladó további kártérítés vagy sérelemdíj iránti igény, s arról miként döntöttek;
- volt-e polgári bíróság előtti párhuzamos igény, s azt miként értékelték;
- milyen arányban hoztak döntést iratok,¹⁴ meghallgatás vagy tárgyalás¹⁵ alapján;
- milyen arányban és okból szereztek be az ügyészség véleményét;¹⁶
- a bv. bíró kapott-e értesítést a kártalanítások kifizetéséről;
- volt-e a kifizetéssel kapcsolatos panasz, s ha igen, kitől (terhelt, védő, sértett) és milyen okból.

A Büntetés-végrehajtási bírói gyakorlat, különös tekintettel a reintegrációs őrizetre (2017) tárgykörű joggyakorlat-elemzés már foglalkozott a feltételes szabadságra bocsátással, az összefoglaló vélemény megállapította, hogy a tradicionális jogintézmények közé tartozó feltételes szabadságra bocsátás alapkérdései tekintetében nincs széttartó gyakorlat, s az esetleges eltérések felszámolhatóak az uralkodó többségi megoldások követésével.¹⁷

A jelen – mintegy kiegészítő – vizsgálat a feltételes szabadságra bocsátásnak kizárólag a Bv.tv. módosításával¹⁸ 2019. január 1-től hatályos feltételeit érinti.¹⁹

A módosító törvény a Bv.tv. 188. § változatlan (1) bekezdés²⁰ b) pontját mintegy értelmező rendelkezésként iktatta be az (1a) bekezdést.²¹

A Bv.tv. 188. § (1a) bekezdése az (1) bekezdés b) pontjában meghatározott feltétel szempontjából a „különösen” kitéttel példálózó felsorolást ad (a bűncselekményt, a kiszabott büntetés tartamát, szabadságvesztés végrehajtásra váró része, az elítélt büntetés végrehajtása alatt tanúsított magatartása, az elítéltnak a bűncselekménnyel okozott hátrány jóvátételét eredményező vagy azt célzó magatartás, az elítélt törvénytisztelő életmód folytatására vonatkozó készsége).

A módosító törvény javaslatának miniszteri indokolása a mérlegelési szempontok tekintetében a

¹⁴ Bv.tv. 50. § (1) bekezdés b) pont 1. mondat, 70/A. § (1) bekezdés 2. mondat

¹⁵ Bv.tv. 50. § (1) bekezdés b) pont 2. mondat

¹⁶ Bv.tv. 50. § (1) bekezdés b) pont 1. mondat, Bv.tv. 70/A. § (1) bekezdés 2. mondat

¹⁷ [osszefoglalo_velemeney_8.pdf](#) 70. pont

¹⁸ Az egyes büntetőjogi tárgyú és más kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2018. évi CXXII. törvény

¹⁹ Az igazságügyi miniszter a 2019. december 19-én kelt átiratában javasolta, hogy a Kúria elnöke rendelje el „a győri tragédiával összefüggésbe hozható” – többek között – a feltételes szabadságra bocsátás bírói gyakorlatának joggyakorlat-elemzését. A direkt hivatkozás alapján ugyancsak a feltételekre értelmezhető a javaslat.

²⁰ Bv.tv. 188. § (1) A szabadságvesztésre ítélt feltételes szabadságra bocsátható, ha a) a határozott ideig tartó szabadságvesztésnek a bíróság által meghatározott részét vagy az életfogytig tartó szabadságvesztésnek a bíróság által meghatározott tartamát letöltötte, és b) alaposan feltehető, hogy a büntetés célja további szabadságelvonás nélkül is elérhető.

²¹ Bv.tv. 188. § (1a) Az (1) bekezdés b) pontjában meghatározott feltétel szempontjából a büntetés-végrehajtási bíró különösen a) az elítélt által elkövetett bűncselekményt, a kiszabott büntetés tartamát és a büntetésből még végrehajtásra váró részt, b) az elítélt büntetés végrehajtása alatt tanúsított magatartását, c) az elítéltnak a bűncselekménnyel okozott hátrány jóvátételét eredményező vagy azt célzó magatartását, d) az elítélt törvénytisztelő életmód folytatására vonatkozó készségét vizsgálja.

jogalkalmazás/bírói gyakorlat egységének hiányát állította.²² Ugyanakkor ezt az állítást nem támasztotta alá egymással ellentétes bírói döntések bemutatásával, illetőleg a módosítás mögött álló – feltehetően elvégzett – vizsgálat a Kúria számára nem ismert.

A Kúria azonban elvi döntésként közreadott egy, még a módosítás előtt hozott törvényszéki határozatot: Az, hogy a szabadságvesztésből feltételes szabadságra bocsátás eldöntésekor a büntetés-végrehajtási bíró nemcsak az elítéltnak a büntetés végrehajtása során tanúsított magatartását vonja a mérlegelés körébe, hanem az általa elkövetett bűncselekmény jellegét, az elítéltnak a bűncselekmény elkövetésében játszott szerepét is, nem jelenti ezen körülmények kétszeres értékelését (EBD 2019.B.8.).

Az elvi döntés jól példázza, hogy a módosítás előtti helyzetben is lehetőség volt a módosítással célzott tartalmú határozat meghozatalára. Ettől függetlenül kifejezetten hasznos a szempontrendszer értelmező jellegű kiegészítése. Az elvégzendő vizsgálat feladata lesz a vonatkozó bv. bírói gyakorlat feltárásával megállapítani: mindenekben követi-e a módosított tartalmat, azaz a bv. bírák elvégzik-e a büntetés céljának biztosíthatóságára vonatkozó tények felderítését és mérlegelését, másként fogalmazva a bv. bírói gyakorlat megfelel-e az utalt elvi döntésben foglaltaknak.

3. A vizsgálat ügyköre

Meg kell vizsgálni a 2020. I. félében jogerősen/véglegesen befejezett kártalanítási és feltételes szabadságra bocsátási ügyeket.

A törvényszékek a saját lajstromuk alapján válasszák ki a bv. bíró saját eljárásában befejezett ügyeket; az ítéletábrák a törvényszékek lajstromai alapján válasszák ki a másodfokon befejezett ügyeket, valamint a saját lajstromuk alapján válasszák ki a kizárásos és/vagy tisztán kijelöléses ügyeket; a Kúria a saját lajstroma alapján válassza ki a kizárásos és/vagy tisztán kijelöléses ügyeket. Valamennyi vizsgáló bíróság legfeljebb annyi ügyet válasszon ki, amennyi a továbbiakban kerül meghatározásra.

4. Iratbeszerzés.

Az ügyiratokat a vizsgálatot végző bíróság szerezzé be, hivatkozva a vizsgálat tényére.

5. A vizsgálat kérdésköre

A 2. pontban megjelölt tárgykörbe tartozó ügyekben felmerült, a gyakorlat számára vitás és fontos kérdések felvetését, és azok kellően megokolt megválaszolását várjuk. A vizsgálandó ügyek ésszerű számbeli limitje önmagában nem feltétlenül elegendő ehhez, ezért helyes megoldásnak tartjuk, ha adott esetekben kitérnek a vizsgálat körén kívül eső ügyekben szerzett tapasztalataikra. A megadott kérdéseken túl bármely más kérdésre is kiterjedhet a vizsgálat, különösen eltérő gyakorlat esetén.

6. A vizsgálat végzője, a vizsgálandó ügyek száma és a vizsgálandó ügyek kiválasztásának módja

A törvényszék vizsgálja meg a bv. bíró saját eljárásában befejezettek közül 35 kártalanítási (ezen belül 5 panasz felülvizsgálati) és 15 feltételes szabadságra bocsátási ügyet; az ítéletábra vizsgálja meg a törvényszék által másodfokon befejezett 35 kártalanítási (ezen belül 5 panasz felülvizsgálati) és 15 feltételes szabadságra bocsátási és minden e tárgyú kizárási és/vagy kijelölési ítéletábrái

²² A feltételes szabadságra bocsáthatóság során mérlegelendő szempontok tekintetében a jogalkalmazás nem egységes. A jogbiztonság erősítése céljából, az egységes jogalkalmazás biztosítása érdekében módosítás törvényi szinten (...) rögzíti a feltételes szabadságra bocsátás engedélyezésének fő szempontjait.” (általános indoklás). A bírói gyakorlat nem volt egységes abban a tekintetben, hogy a büntetés céljának megvalósulása körében vizsgálandó-e az elkövetett bűncselekmény jellege és a kiszabott büntetés, vagy kizárólag a büntetés végrehajtása alatt tanúsított magatartás vehető figyelembe. (részletes indoklás a 26. §-hoz.)

ügyet; a Kúria vizsgálja meg minden e tárgyú kizárási és/vagy kijelölési kúriai ügyet.

Amennyiben az ügyek száma nem éri el a meghatározott limitet, további vizsgálatot nem kérünk.

A vizsgálatot végző bíróság az adott lajstromból 2020 első napjával kezdődve minden tizedik ügyet válassza ki megbontatlan számsorban.

7. Adatolás

A vizsgálatról számszerű adatolást általában nem várunk. A csoport vezetője az Országos Bírósági Hivataltól beszerzi 2017-től a vizsgált tárgyú bv. ügyforgalmi adatokat.

Amennyiben valamely bíróság mégis ennek szükségét látná, közölhet adatokat (a jelentésbe foglaltan).

A vizsgálatot végző bíróságok jelölik meg, hogy ténylegesen hány ügyet vizsgáltak. Az ítéletablák jelentései ennek megfelelően azt mutassák ki, hogy az illetékességi területükön működő törvényszékek és maguk összesen hány ügyet vizsgáltak.

A célzott ügyszám a vizsgálat jelentős merítését teszi lehetővé, ami növeli a hitelességét.

8. A vizsgálat ütemezése

A joggyakorlat-elemző csoport az alakuló ülésén határozza meg a belső munkamegosztást, valamint a vizsgálat munkatervét és a feladatok ütemezését.

A törvényszékek és ítéletablák büntető kollégiumainak felkérésére legkésőbb 2020. szeptember végén kerül sor. A joggyakorlat-elemző csoport a további ülést szükség esetén tart.

Az országos ügyforgalmi adatokat a csoportvezető szerzi be. A büntetőjogi döntéseket dr. Soós László, a polgári jogi döntéseket Salamonné dr. Piltz Judit, az Emberi Jogok Európai Bíróságának és az Alkotmánybíróság döntéseit, s a jogirodalmat dr. Tóth Andrea Noémi összegzi, míg az általuk képviselt szervezetek lehetőleg intézményes álláspontjának kifejtését dr. Szűcs Andrásról, dr. Bánáti Jánostól, Schmehl Jánostól és dr. Kara Ákostól várjuk – egyaránt 2020. október 15-ig.

A törvényszékek büntető kollégiumvezetői a vizsgálatot végezzék el, a kollégiumuk álláspontját is fejték ki, s jelentésüket 2020. november 15. napjáig küldjék meg az illetékes ítéletablák büntető kollégiumvezetője részére.

Az ítéletablák büntető kollégiumvezetői a törvényszékek és a saját vizsgálaton alapuló jelentésüket egybefoglalva, kollégiumuk álláspontját is kifejtve 2020. december 15. napjáig küldjék meg a csoport vezetője részére azzal, hogy a törvényszékek jelentéseit ne továbbítsák.

Mindenkitől papír alapú és elektronikusan word docx. formátum használatát kérjük.

A jelentésekhez mellékelhetőek alaposan kidolgozott, jelentősnek talált, elvi tartalmú határozatok.

A joggyakorlat-elemző csoport 2021. január 22-én első olvasatban, majd – ha szükséges – 2021. január 29-én második olvasatban megtárgyalja az összefoglaló vélemény tervezetét.²³ A joggyakorlat-elemző csoport kúriai bírái 2021. február 15-ig elfogadják az összefoglaló vélemény véglegesített tervezetét.

²³ A csoport a kettős olvasatot elhagyva a 2021. január 29-én tartott ülésén egyhangúlag fogadta el.

II. A PANASZ

A vizsgált időszakban a *kártalanítás iránti igény benyújtásának* – amennyiben a sérelmes elhelyezési körülmények között töltött napok száma meghaladta a harmincat – *feltétele volt* az is, hogy a fogvatartott a Bv.tv. 144/B. §-ában meghatározott *panaszt terjesszen elő* a bv. intézet parancsnokához azzal, hogy újabb panaszt a továbbiakban három hónapon belül nem kellett megismételni, illetőleg nem volt a terhére róható, ha azt rajta kívül álló ok miatt nem tudta előterjeszteni [Bv.tv. 10/A. § (6) bekezdés].

A panaszt tehát főszabályként kötelező – célzott rendeltetéséből fakadóan – preventív jogorvoslatként szabályozta a Bv.tv., ellenben a börtönzsúfoltság miatti kártalanítási eljárással összefüggő visszaélések megszüntetése érdekében szükséges egyes törvények módosításáról szóló 2020. évi CL. törvény (ezután: Mód.tv.) – vonatkozó részében 2021. január 1-től hatályosan [Mód.tv. 42. § (2) bekezdés] – akként módosította a Bv.tv.-t, hogy *2021. január 1-től a panasztételhez kötöttséget kiiktatta,*²⁴ valamint *átmeneti rendelkezéseket ad* a 2021. január 1-jén folyamatban lévő ügyekben: a bv. intézet a megelőzőleg előterjesztett panaszt nem bírálja el, a kérelmet enélkül haladéktalanul felterjeszti és a bv. bíró a panasz benyújtását a kártalanítási kérelem elbírálásának *feltételeként nem értékeli* [2021. január 1-től Bv.tv. 436/A. § (4) bekezdés].

Ennélfogva a munkatervben idevágóan megfogalmazott kérdések *távlatosan már nem bírnak jelentőséggel.*

A vizsgált időszakra vonatkozó megállapítások azzal, hogy *egyik kérdésben sem volt egységes a gyakorlat.*

II.1. Abból, hogy három hónapon belül újabb panaszt előterjeszteni nem kell, az következik, hogy folyamatos jogsérelem esetén három havonta újabb panaszt kell előterjeszteni

Noha a Kúria a büntető kollégiumvezetők országos értekezletén kétszer is felvetett kérdésre (2018. november 12-14., 2019. április 9-10.) mindkétszer ezt a választ adta, s ez – nem lévén az értekezlet döntéshozó fórum – formálisan elfogadottnak mutatkozott, továbbá így látja mind az Igazságügyi Minisztérium, mind a Legfőbb Ügyészség, mégis megosztott maradt a bv. bírói gyakorlat.

Az egyik ítéletábra területén egy törvényszék szerint kell újabb panasz, míg további három törvényszék ellenkező álláspontot foglalt el, s az ítéletábra utalt, hogy regionális kollégiumi ülésükön sem sikerült dűlőre jutniuk. Egy másik ítéletábra jelentéséből kitűnik, hogy az egyik törvényszék ellenkező állásponton van, míg a két másik törvényszéken belül sincs egység, ugyanakkor maga az ítéletábra – egyedül állást foglalva – az újabb panasz szükségessége mellett állt ki. Egy harmadik ítéletábra négy törvényszéke – az egyikük időleges hezitálását feladva – egyaránt ellenkező álláspontot követ. A negyedik ítéletábra területén két törvényszék újabb panaszt követelt meg, míg a két további törvényszék nem. Az ötödik ítéletábra területén három törvényszék szerint kell, míg két törvényszék szerint nem kell újabb panaszt előterjeszteni.

II.2. A fogvatartott elszállítása esetén a már megtett panaszt ismételten nem kell előterjeszteni a végrehajtást tovább folytató bv. intézetnél, ha arra három hónapon belül kerül sor

A munkatervi kérdés értelemszerűnek tekintette, ezért nem tartalmazta a három hónapon belüli

²⁴ A Mód.tv. javaslatának miniszteri indokolásából: „ez a jogintézmény valójában csak feleslegesen terheli a büntetés-végrehajtási szervezetet, hiszen *nem eredményezi a kártalanítási felelősség alóli mentesülést*, ugyanakkor számos esetben *jogértelmezési problémát generál*. Fontos ugyanakkor hangsúlyozni, hogy a törvényjavaslat szerinti szabályozás szerint a panasz eddigi funkciói is biztosíthatóak maradnak, mivel a kártalanítási kérelem előterjesztésekor külön panasz nélkül is továbbra is meg kell tenni mindent a zsúfolt elhelyezés megszüntetése érdekében (lásd a Bv. tv.-nek a törvényjavaslat szerinti új 75/I. §-át).”

helyzetre utalást, amin belül az elszállítás önmagában közömbös tényező. Amennyiben pedig a másik bv. intézetben a három hónap továbbra is sérelmes elhelyezési körülmények között telik, három hónap múltával újabb panaszt kell előterjeszteni. Ez az álláspontja az Igazságügyi Minisztériumnak és a Legfőbb Ügyészségnek is.

Az ítéletábrák ezzel döntő többségében megegyező gyakorlatról számolnak be. Az uralkodó állásponttól mindössze két törvényszék tért el.

II.3. A panasz megelőzheti a kártalanítási igény²⁵ benyújtását, de legkésőbb azzal egyidejűleg terjesztendő elő

A Bv.tv. 10/A. § (6) bekezdése azt, hogy a fogvatartott a panaszt „előterjessze”, a kártalanítási kérelem olyan feltételének tekintette, amelyek időbeli sorrendjét nem határozta meg (pl. „a panaszt megelőzőleg előterjesztette”). Ily módon *a panasz elsőbbsége és egyidejűsége egyaránt joghatályos. Ez az Igazságügyi Minisztérium és a Legfőbb Ügyészség véleménye is, valamint ennek megfelelő – két törvényszéket leszámítva – az uralkodó bv. bírói gyakorlat.*

Az egyik ítéletábra – nem konkrét törvényszékekhez kötötten – jelezte: amennyiben az egyidejűleg panasznak is meg nem nevezett kérelmet a bv. intézet parancsnoka mint panaszt elbírálja, az egyik bv. bíró a kérelmet panasz hiányában érdemi elbírálás nélkül elutasítja, míg ezt a másik bv. bíró egyidejű benyújtásnak tekinti.

Vélemény: *Amennyiben a bv. intézet parancsnoka – amire a jelentés nem tér ki, viszont elvárhatóan – nyilatkoztatta a fogvatartottat, hogy a kérelmét panasznak is tekintette-e, s arra igenlő választ kapott, kifogástalanul járt el.*

Ezen ítéletábra felvetése: a fogvatartott reintegrációs őrizetbe helyezése vagy – további két ítéletábra és két törvényszék által vitatva vagy eleve kizártnak tartva – szabadulása esetén egyáltalán van-e helye utólagos panasznak.

Vélemény: *Mindkét nem tényleges fogvatartás kapcsán olyannyira kötelező a panasztétel, mint tényleges fogvatartás alatt, merthogy a törvény kivételt nem tesz, vagyis nincs helye contra legem értelmezésnek (azon az alapon, hogy a panasz meglévő sérelem orvoslását és további sérelem megelőzését célozza, ami utóbb okafogyottá válik).*

A másik ítéletábra területén két törvényszék akceptálja mindkét esetet, egy törvényszék – az adott ítéletábra egyetértésével találkozva – csakis a panasz előzetes előterjesztését fogadta el, s egyidejűség esetén a kérelmet érdemi vizsgálat nélkül elutasította. A harmadik ítéletábra területén három törvényszék mindkét megoldást elfogadta, egy törvényszék gyakorlata ezzel ellentétes. A negyedik ítéletábra területén négy törvényszék egységesen mindkét esetben érdemi elbírálást végez. Az ötödik ítéletábra esetében minden törvényszék szerint a panaszt megelőzően és a kérelemmel egyidejűleg egyaránt elő lehet terjeszteni.

Vélemény: *A panasz előzetes előterjesztésének megkövetelése nincs megfelelésben a törvénnyel.*

II.4-5. *A további két, a jogintézmény iránt kétséget mutató kérdés körülménye teljes mértékben tárgyatlanná vált, miután a kártalanítás iránti igény panaszhoz kötöttségét a törvényhozó bölcs döntéssel kiiktatta a jogrendből.*

²⁵ A Bv.tv. az eddigiekben a kártalanítás iránti igény, 2021. január 1-től a kártalanítási kérelem megjelölést alkalmazza. A változtatás mögött feltehetően az áll, hogy a törvényhozó következetesebben akarta elkülöníteni a más természetű polgári jogi igénytől. A lényeg mégsem változott, mivel a tartalom azonos: egyfelől a fogvatartottnak joga van a kártalanításra, az államnak pedig kötelezettsége van a kártalanítás megfizetésére.

A korábban a panasz előterjesztésének hiányában érdemi vizsgálat nélkül (miután a megnevezéséből is következően nincs érdemi elbírálás: véglegessé vált végzéssel) elutasított kártalanítás iránti igény/kérelem kapcsán számolni kell az ismételt benyújtásukkal.

E kérdésben eligazít az Alkotmánybíróság egyik döntése: „*a Btv. a kérelem benyújtása feltételeinek elmulasztását kizárólag a határidő tekintetében szankcionálja jogvesztéssel. Amennyiben tehát más, egyébként pótolható feltétel hiánya állapítható meg, – a Btv. kifejezett tiltó rendelkezése hiányában – nem zárható ki, hogy a jogvesztő határidőn belül az elítelt ismételt kérelmet adjon be. Amellett, hogy a Btv. ismertetett rendelkezései sem tiltják ezt, ez az értelmezés van összhangban a hatékony bírói jogvédelem alkotmányos követelményrendszerével is.*” {3335/2019. (XII. 6.) AB határozat, indokolás [40]}

Ezen alkotmánybírósági megállapítás tehát nem csupán az e helyütt kiemelt panasz hiányára, hanem mindazon további esetekre is érvényes, amennyiben a kártalanítás iránti igény/kérelem érdemi döntés nélkül került elutasításra.

III. A KÁRTALANÍTÁS

A kártalanítás sokakat érint, és összefüggésben áll a bv. intézetek átlagtelítettségével,²⁶ még ha az nem is azonos a zárkán/lakóhelyiségen belüli életterrel.

fogvatartottak	átlagszám	átlagtelítettség (%)
2016	18.023	131
2017	17.944	129
2018	17.251	122
2019	16.664	112
2020. I. félév ²⁷	16.637	112
2020. II. félév ²⁸	16.769	99

Férőhelyek és átlagléttszámok alakulása (fő)						
	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
<i>Fogvatartottak éves átlagléttszáma</i>	18 129	17 792	18 023	17 944	17 251	16 664
<i>Átlagos elhelyezhető létszám</i>	12 869	13 209	13 774	13 922	14 149	14 866
Férőhelyhiány	5 260	4 583	4 249	4 022	3 102	1 798

Forrás: Börtönstatisztikai Szemle 2020

kártalanítás ²⁹	érkezett	befejezett	ebből: kártalanítás*	ebből: elutasítás**	ebből: egyéb befejezés
2017	7.744	2.316	1.294	440	582
2018	11.174	8.786	4.910	1.782	2.094
2019	14.484	15.487	8.519	2.764	4.204
2020. I. félév	15.313	15.654	3.483	948	11.223

Az ügyforgalmi adatok mutatják, hogy a vizsgált időszakban a *duplázódást is meghaladta az érkezés, amit – a fordulópontot hozó előző évet követve – ismételten fölözött a befejezés.* Ez rendkívüli munkaterhet jelentett a bv. bírák számára. Ez a komoly teljesítmény – továbbra is – csak úgy lehetséges, hogy a törvény lehetővé teszi a bv. titkárok eljárását és csak annak árán, hogy az ezt megsínylő más területekről vonnak el bírákat és főként bírósági titkárokat.

A tényleges kártalanítások számának csökkenése és az egyéb befejezések számának extrém növekedése mögött bíróságon kívüli ok áll: a veszélyhelyzet alatt 2020. április 6-tól ezen eljárás

²⁶ Forrás: 2016-2018 adatai Börtönstatisztikai Szemle 2019/1.; 2016-2019 adatai Börtönstatisztikai Szemle 2020, egyebekben 2021 BvOP adatközlése.

²⁷ Forrás: 2021 BvOP adatközlés a következő megjegyzéssel: „Az újonnan létesült, mintegy 2500 normatív férőhelyet biztosító könnyűszerkezetes objektumok 97%-os feltöltöttségi szintre történő betelepítése 2020. július 27. és augusztus 15. között megvalósult összesen 939 fogvatartott bevonásával. A bv. intézetek belső átcsoportosítással összességében 1274 fogvatartottat telepítettek át önállóan a bv. intézet területén lévő más objektumokból, 201 fő pedig célzott felhívással érkezett. *Valamennyi bv. intézet telítettség mutatójának normalizálása és 100%, vagy az alá csökkentése ezzel egy időben részben megvalósult, 2020. augusztus 23-ig pedig teljes körűen végrehajtásra került.* Ezen tevékenység további 472 fogvatartott célzott átcsoportosítását indikálta. *A megvalósult új férőhelyek előreláthatólag tartósan szavatolni tudják a telítettség mutatók 100%-os szint alatt tartását minden bv. intézetben, megszüntetve a megfelelő élettér hiánya miatt indított kártalanítási eljárások léjogosultságát.*”

²⁸ Uo.

²⁹ Forrás: 2021 OBH adatközlés. *Megjelölés: kártalanítás megállapítása, megállapítva. **Megjelölés: elutasítás, kérelem elutasítása, kérelem elutasítása érdemi vizsgálat nélkül.

nem volt lefolytatható,³⁰ 2020. május 8-tól ezen eljárást fel kellett függeszteni,³¹ végül 2020. június 18-tól a veszélyhelyzet megszüntetésével ezen eljárás ismét lefolytathatóvá vált³² és külön törvény kimondta, hogy a felfüggesztett eljárásokat a veszélyhelyzet megszűnésétől folytatni kell.³³

A törvényhozó a vizsgálati időszakban már kinyilvánította a kártalanítási eljárás újraszabályozására és a mögötte álló börtönzsúfoltság megszüntetésére irányuló igényét.³⁴ A vizsgálati időszakot követően a Mód.tv.-nyel a kártalanítási eljárás újraszabályozása, miként a börtönzsúfoltság megszüntetése egyaránt megtörtént.

A törvényszékek és az ítélőtáblák – az előírt véletlenszerű kiválasztás alapján – összesen 679 kártalanítási ügyet vizsgáltak, ily módon: reprezentatív a merítés.

„Az Alkotmánybíróság korábban megállapította, hogy a fogvatartottak alapjogaiba „[...] történő beavatkozás jogalapját a büntetőeljárásban meghozott jogerős ítélet teremti meg, a tényleges korlátozás, beavatkozás azonban a végrehajtás menetében történik. Az egyének helyzetében jogilag ugyan az elítélés, ám ténylegesen a végrehajtás ténye váltja ki az érzékelhető változást.” [5/1992. (I. 30.) AB határozat, ABH 1992, 27, 31., legutóbb megerősítve: 30/2013. (X. 28.) AB határozat, ABH 2013, 892, 902.]” {32/2014. (XI. 3.) AB határozat indokolás [47]}

„Az állam büntető hatalmának önkényével, túlsúlyával szemben az egyént védő alkotmányos értékek történetileg elsősorban a büntetőjogra és a büntetőeljárásra fogalmazódtak meg és váltak - különböző részletességgel - az alkotmányok részeivé. Ez azonban nem jelenti a büntetés-végrehajtásban megnyilvánuló állami büntető hatalom korlátlanosságát, a bűnösnek talált és büntetésre ítélt egyén teljes kiszolgáltatottságát. *Az elítélt nem tárgya a büntetés-végrehajtásnak, hanem alanya, akinek jogai és kötelezettségei vannak.*” {13/2001. (V. 14.) AB határozat indokolás IV.1. pont; 30/2013. (X. 28.) AB határozat indokolás [26], 32/2014. (XI. 3.) AB határozat indokolás [48]}.

A bv. bírói kártalanítás az alapvető jogokat sértő fogvatartással *jogszerűen okozott hátrány megtérítése*. A jogellenes károkozást honoráló kártérítéssel szemben alóla nincs kimentési lehetőség. *A sérelmes fogvatartásért nem a bv. szervezet, hanem az állam tartozik felelősséggel.* Mindennek megfelelően – e jogintézmény megteremtésétől, vagyis 2017. január 1-től, ami 2021. január 1-től sem változott – az állam törvénybe iktatott akaratából *a kártalanítás jogosultja az adott hátrányt szenvedett fogvatartott, akinek ez nem hivatalból, hanem az általa vagy a védője/jogi képviselője által előterjeszhető kérelmére jár, a további kérelmet már nem igénylő megfizetésének pedig az állam a kötelezettje.* [Bv.tv. 10/A. (1) bekezdés, 2021. január 1-től Bv.tv. 75/B. § (1) és (3) bekezdés].

³⁰ A veszélyhelyzet kihirdetésével összefüggésben egyes büntetés-végrehajtási szabályok módosításáról szóló 90/2020. (IV. 5.) Korm. rendelet (Bvr.) 2. § (3) bekezdése meghatározta, hogy a Bv.tv. III. fejezetében meghatározott 52–75/A. § szerinti bv. bírói eljárások közül melyek folytathatóak le, s ezek között a kártalanítási eljárás nem szerepelt.

³¹ A 188/2020. (V.7.) Korm. rendelet 18. § (1) és (4) bekezdésével módosított Bvr. 2. § (3) bekezdés. szerint a kártalanítási eljárást a bv. bírónak és másodfokon a törvényszéknek fel kellett függesztenie.

³² A 2020. március 11-én kihirdetett veszélyhelyzet megszüntetéséről szóló 282/2020. (VI.17.) Korm. rendelet 1. §-a folytán.

³³ A veszélyhelyzet megszűnésével összefüggő átmeneti szabályokról és a járványügyi készületségről szóló 2020. évi LVIII. törvény 236. § (5) kezdés és 408. § (1) bekezdés.

³⁴ A börtönzsúfoltsági kártalanításokkal kapcsolatos visszaélések megszüntetése érdekében szükséges haladéktalan intézkedésekről szóló 2020. évi IV. törvény 1. § Az Országgyűlés felhívja a Kormányt, hogy a nemzeti konzultáció eredménye alapján a bűncselekményekből származó károk enyhítéséről szóló és a bűncselekmények áldozatainak érdekeit érvényre juttató új szabályozási rendszert dolgozzon ki 2020. május 15-ig – majd a 2020. évi LV. törvény 3. §-ával módosítva – 2020. október 31-éig. 2. § Az Országgyűlés felhívja a Kormányt, hogy a börtönzsúfoltság megszüntetése érdekében 2020. szeptember 30-áig biztosítsa, hogy a büntetés-végrehajtási intézetek átlagos kihasználtsága ne haladja meg a teljes (száz százalékos) kihasználtságot.

III.1. A közvetlenül nem a bv. intézethez megküldött kártalanítás iránti kérelem kapcsán miként intézkedtek

A törvény meghatározta, hogy a kártalanítás iránti igényt a fogvatartás helye szerinti bv. intézetnél, ha pedig a fogvatartott már szabadult, annál a bv. intézetnél kell benyújtani, ahonnan a szabadítás történt [Bv.tv. 10/A. § (5) bekezdés 2. mondat]. Ebben nem lesz lényegi változás 2021. január 1-től sem [Bv.tv. 75/D. § (4) bekezdés].

Arra nincs rendelkezés, ha az igény/kérelem közvetlenül a bv. bíróhoz érkezik.

Az Igazságügyi Minisztérium³⁵ javaslata: a bv. bíró a kérelmet továbbítsa a bv. intézethez azzal, hogy az előterjesztést tegye meg. Ez az eddigiekben egyszerű és célszerű megoldásnak mutatkozik, ámde a Mód.tv. azon változtatására figyelemmel, hogy a bv. intézet akár egyszerűsített elbírálással is lezárhatja az ügyet, a továbbiakban csak némi korrekcióval tartható.

Az egyik ítéletábrához tartozó egyik törvényszék a bv. intézethez (tudakozódás: oda benyújtásra kerül-e), egy másik törvényszék a fogvatartotthoz (felhívás: a törvényi szabályozás ismertetésével hova kell benyújtani) fordult, míg két további törvényszék a bv. intézetnek megküldést alkalmazta azzal a felhívással, hogy a szükséges intézkedéseket tegye meg. További variáció más ítéletábrák jelentéseiben nincs, sőt voltak olyan jelentések is, hogy a vizsgált ügyekben a kérdéses eset ritkán vagy elő sem fordult. Egyébiránt többségi megoldás a bv. intézetnek megküldés.

Egy másik – egyedüliként állást is foglaló – ítéletábra a benyújtás jogvesztő határidejére figyelemmel az iktatást és a bv. intézetnek megküldést találta helytállóknak. Egy további ítéletábra esetében minden törvényszék részéről a kérelem megküldésre kerül a bv. intézetnek azzal, hogy tegyen előterjesztést, vagy – egy törvényszék gyakorlatában – hívja fel az elítéltet a kérelem formanyomtatványon való előterjesztésére, valamint ez egyéb befejezés és a kérelem benyújtásának időpontjaként elfogadható a bv. csoporthoz érkezés.

Vélemény: A közvetlenül a bv. bíróhoz (bv. csoporthoz) érkezett kártalanítási kérelmet iktatni kell, majd azt azzal kell a bv. intézetnek megküldeni, hogy a – praktikusán nem konkretizált – szükséges intézkedéseket tegye meg, s erről átiratban (az iktatott kérelem és a megküldés másolatainak csatolásával) értesíteni kell a kérelmezőt. Az ügy: ügy, a kérelem (korábban igény) eleve iktatást igényel, s a bármiféle elintézés ügyvitelileg ún. egyéb befejezést jelent. A téves helyen történő benyújtás nem eshet a fogvatartott terhére, emiatt elutasításra nem kerülhet, és nem is került sor, s az iktatással a jogvesztés általában megelőzhető.

Az egyik ítéletábra jelezte, hogy egy esetben illetékesség hiányára hivatkozással áttétel történt másik bv. csoporthoz.

Vélemény: Az áttétel meddő formalizmus, nem kívánatos bürokrata megoldás (végzés, fellebbezés, megküldés, netán negatív illetékességi összeütközés és eljáró bíróság kijelölése, vagyis felesleges idővesztés). Nem támogatjuk.³⁶

III.2. A bv. intézetek véleményei mindig tartalmazták-e az élettérre és az egyéb sérelmes elhelyezési körülményekre vonatkozó adatokat

A bv. intézet véleményéhez csatolni kell a fogvatartotti nyilvántartásnak az elítélt által kifogásolt

³⁵ Az Igazságügyi Minisztérium és a Legfőbb Ügyészség tett előzetes észrevételt. Nem minden kérdés kapcsán, ezért, ha nincs tőlük észrevétel, azt külön nem jelöljük.

³⁶ Ettől tartva kérdeztünk rá. Megjegyezzük: a büntetőeljárás törvény sem teszi illetékességi kérdéssé pl. a közbíró ügybeli feljelentés [Be. 377. § (1) bekezdés 2. mondat] és a perújítási indítvány [Be. 643. § (4) bekezdés 1. mondat] téves helyre érkezését, s egyaránt a megküldést írja elő.

időszak elhelyezési körülményeire vonatkozó adatait tartalmazó kivonatát [Bv.tv. 70/A. § (2) bekezdés 2. mondat]. A bv. intézet a kérelmet a jogszabályban meghatározott iratokkal együtt továbbítja a bv. bírónak [2021. január 1-től Bv.tv. 75/F. § (4) bekezdés 1. mondat, 75/G. § (7) bekezdés 1. mondat, 75/H. §].

A szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes (!) letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól szóló 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 2021. január 1. előtt hatályos 10/C. § (4) bekezdés 1. mondat tartalmazza, hogy a bv. intézet a véleményét a fogvatartotti nyilvántartásnak az elítélt elhelyezési körülményeire vonatkozó adatait tartalmazó kivonattal együtt továbbítja a bv. bírónak, az (5) bekezdés pedig azt, hogy a bv. intézet a fogvatartotti nyilvántartásából rendelkezésére bocsátja a kérelem elbírálásához a bv. bíró által igényelt további határozatokat, fogvatartási dokumentumokat és elítélti nyilatkozatokat. Fogvatartotti nyilvántartás: az elítéltről és az egyéb jogcímen fogvatartottról a büntetés-végrehajtási szervezetről szóló törvény szerint vezetett nyilvántartás [Bv.tv. 8. § 2. pont].

A módosítás („a jogszabályban meghatározott iratok”) homályosnak tűnő utalása mégsem homályos, mert a 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 2021. január 1-től³⁷ – a kártalanítás kapcsán egészében újraszabályozva itt már szó szerint – így szól: 10/D. § (1) A bv. intézet a kérelem büntetés-végrehajtási bírónak történő továbbítása esetén megküldi a büntetés-végrehajtási bírónak a) a kártalanítási kérelemmel kapcsolatos véleményét, b) a fogvatartotti nyilvántartásnak a kifogásolt időszak elhelyezési körülményeire vonatkozó adatait tartalmazó kivonatát és c) a fogvatartás alapjául szolgáló büntetőügyben hozott jogerős ügydöntő határozatot. (2) A kérelem elbírálásához a bv. intézet a fogvatartotti nyilvántartásából soron kívül rendelkezésére bocsátja a büntetés-végrehajtási bíró által igényelt további határozatokat, fogvatartási dokumentumokat és elítélti nyilatkozatokat.

Az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti panasz- és kártalanítási eljárásról szóló, a büntetés-végrehajtás országos parancsnokának 60/2017. (IX. 20.) OP szakutasítása alapján a kártalanítási eljárásban a bv. bíró megalapozott döntéséhez a jogszabályokban rögzített adatokat az a bv. intézet köteles összeállítani (II.5. pont), az Országos Bírósági Hivatal által kialakított táblázat használatával kell a törvényszékek felé az adatszolgáltatást teljesíteni (II.12. pont), a Főnix Rendszer Panasz és Kártalanítási Tevékenységet Támogató Rendszert (PKTTR) kell alkalmazni (III.13. pont).

A Legfőbb Ügyészség észlelte, hogy „a bv. intézeti vélemények több esetben az élettérre vonatkozóan *nem tartalmazzak teljes körű adatokat*, s ha a hiánypótlás eredménytelen maradt, a bv. bírák általában megítélték a kártalanítást a nem bizonyított napokra is. Ez „általában alappal kifogásolható (...) ugyanakkor el kell ismerni annak az érvelésnek a létjogosultságát is, hogy *ha az ügyben a tényállást a bv. intézetnek felróhatóan nem lehet tisztázni, ennek ódiumát nem lehet a fogvatartottra áthárítani.*”³⁸

³⁷ Módosította a a börtönszűfoltosság miatti kártalanítási eljárással összefüggő visszaélések megszüntetése érdekében szükséges egyes törvények módosításához kapcsolódó igazságügyi miniszteri rendeletek módosításáról szóló 18/2020. (XII. 29.) IM rendelet.

³⁸ Tóth Andrea Noémi: Hasonló logikát találhatunk az EJEB joggyakorlatában is Ananyev and Others v. Russia, nos. 42525/07 and 60800/08, 10 January 2012, 123.: A Bíróság több esetben is kimondta, hogy a nem megfelelő fogvatartási körülmények miatt benyújtott esetekben nem kötik magukat az affirmanti incumbit probatio alapelvhez (amely alapján annak kell bizonyítani, aki állít valamit), mivel ebben az esetben csak az alperes Kormány lenne abban a helyzetben, hogy az állításokat alátámasztó vagy cáfoló információkhoz hozzáférjen. Ebből következik, hogy miután a Bíróság értesítette a kérelemről a Kormányt, a releváns dokumentumok beszerzése és bemutatása már a Kormányt terheli. Amennyiben a Kormány nem szolgáltat a fogvatartás körülményeire vonatkozó információkat, a Bíróság juthat arra a megállapításra, hogy a kérelmezői állítások megalapozottak. [lásd Gubin v. Russia, no. 8217/04, § 56, 17 June 2010, and Khudoyorov v. Russia, no. 6847/02, § 113, ECHR 2005-X (extracts)]

A bv. intézet nyilvánvalóan nem csupán az élettérre, hanem az egyéb kapcsolódó sérelmezett elhelyezési körülményekre is köteles adatszolgáltatásra, ugyanakkor az ügyészési észleléssel összhangban állnak a vizsgálat tapasztalatai is.

Az egyik ítéletábla szerint „az adatszolgáltatások az esetek legnagyobb részében tartalmazzák a döntéshez szükséges adatokat, a hiánypótlással kapcsolatos felhívások csekély mértékben kerülnek kibocsátásra”, miután a vizsgálattal érintett ügyek kb. 20%-ában a bv. intézetek elmulasztották, vagy hiányosan teljesítették az adatszolgáltatást, miáltal tisztázó bv. bírói megkeresésre volt szükség. Egyúttal a helyzet javulását jelezte.

Ugyanezen ítéletábla jelentése kitért rá, hogy az egyik törvényszék a fogvatartott kérelmének megfelelően dönt, ha a bv. intézet határidőn belül nem tesz eleget a hiánypótlásnak, avagy a hiánypótlást mellőzve dönt, ha a hiányzó adat az érintett fogvatartás teljes tartamához képest elenyésző.

Ezzel kapcsolatosan már itt rögzítendő, hogy a Bv.tv. a kártalanítás kapcsán korábban nem szólt a – csakis a végrehajtásért felelős szerv döntése vonatkozásában szabályozott [Bv.tv. 20. § (4)-(6) bekezdés] hiánypótlásról, azonban a hiánypótlás célszerű s egyben szükségképpen alkalmazása helyeselhető gyakorlat volt a meghallgatás, avagy tárgyalás mellőzéséhez. A Bv.tv. 2021. január 1-től már szabályozza a hiánypótlást a kártalanítás tekintetében is.

A másik ítéletábla jelentése szerint az adatszolgáltatás az élettérre – kevés kivétellel – megvalósul, míg a sérelmezett kapcsolódó elhelyezési körülményekre már nem (arra nem tér ki, hogy ekkor miként alakul a döntés), továbbá a bv. bírák hiánypótlást igényelnek, vagy – amivel az ítéletábla egyetértett – a fogvatartott javára anélkül döntenek „nem érdemi kihatású” (elenyésző, csekély) részadat hiányában azzal, hogy az előző és azt követő napokra vonatkozóan megállapítható elégtelen elhelyezési körülményekkel érintett napokra 1.200 forint kártalanítást állapítanak meg. Ezzel az adott ítéletábla egyetértett. A harmadik ítéletábla túlnyomóan kifogástalan adatközlésről számolt be, csak néhány hiánypótlásra volt szükség. Amikor részadat hiányzott, az egyik törvényszék 1.200 forint, a másik törvényszék 1.600 forint napi kártalanítást állapított meg. Az adott ítéletábla nem foglalt állást. A negyedik ítéletábla általában kifogástalan adatközlést észlelt azzal, hogy részben megismételt hiánypótlás vált szükségessé. Az ötödik ítéletábla szerint – egy törvényszék kivételével („nem mindig”), ahol hiánypótlást alkalmaztak – az elhelyezési körülményekre vonatkozó adatszolgáltatás megtörtént.

A BvOP észrevételezte: Az élettérre vonatkozó adatszolgáltatás a jelentések alapján általában kifogástalan, mindössze eseti kivételeket jeleztek. A hiánypótlások szükségességét elfogadják. A bv. szervezet kiemelt feladatnak tekintette a kártalanítás tárgyában a hibák kijavítását, s ha azokról tudomást szereztek, a szükséges intézkedéseket haladéktalanul megtették.

Vélemény: A fogvatartotti nyilvántartás megfelelő vezetése és az adatszolgáltatás a bv. szervezet kötelezettsége, s mivel tényszerűen általában ezen alapul a kártalanításról szóló döntés, nem eshet a fogvatartott terhére, amennyiben a tényállást a bv. intézetnek felróhatóan (ideértve a hiánypótlás határidőben nem teljesítését is) nem lehet tisztázni, a bizonyítás viszont részadat hiánya esetében általában nem, illetőleg kivételesen, tényből további tényre vonható következtetés esetében mellőzhető.

III.3. A bv. intézetek által közölt adatok kapcsán volt-e kifogás, és folyt-e ellenbizonyítás

Az Igazságügyi Minisztérium röviden közölte, hogy *kifogás bármely adattal kapcsolatban bejelenthető*, és a bv. bíró – bár főszabály szerint iratok alapján dönt – *nincs elzárva bizonyítás felvételétől sem*, melynek érdekében tárgyalást tarthat. A Legfőbb Ügyészség szerint kifogás

jellemzően a fogvatartottak részéről merült fel, az ügyészség és a bv. bírák is észleltek hibákat, önellentmondásokat és pontatlanságokat, de *ellenbizonyítás lefolytatásáról nincs tudomásuk*. A hibák kijavítása, illetőleg a hiányosságok pótlása tipikusan a bv. intézet megkeresése útján történt.

Az egyik ítéletábra szerint kifogás nem (legfeljebb fellebbezés keretében) volt, ellenbizonyítás (véltetően másodfokon sem) folyt. Tapasztalta, hogy a bv. intézetek többszörös hiánypótlási felhívásnak sem tesznek eleget, vagy nem igényelt irreleváns adatokat közölnek. Figyelemre méltó meglátása, hogy a bizonyítási teher a bv. intézeten van, ha adatszolgáltatása teljes és ellentmondásmentes, a bv. bírák erre alapítják a tényállást, míg hiányosság vagy ellentmondásosság esetén (nem részletezve) a fogvatartott javára döntenek.

A másik ítéletábra szerint bv. bíró előtt ellenbizonyítás nem volt, mivel – de nem a vizsgált ügyekben, hanem törvényszéki közlés alapján – kifogást csak fellebbezés tartalmazott, ekkor a másodfokú bíróság felhívta a bv. intézetet észrevételezésre, és az több esetben korigálta a korábban közölt adatokat, s ez esetlegesen hatályon kívül helyezéshez vezetett. A harmadik ítéletábra megállapította, hogy kifogás elvétve, és pedig fellebbezésben fordult elő, ellenbizonyításra nem került sor, mert a bv. intézeti közlést hivatalos iratnak tekintette. Egy negyedik ítéletábra rögzítette, hogy a vizsgált ügyekben egyikében sem volt kifogás, és így ellenbizonyítás. Az ötödik ítéletábra közlése értelmében kifogás csak fellebbezésben esetenként volt, ellenbizonyítás nem folyt (*úgy tűnik másodfokon sem*).

Vélemény: *A kártalanítási kérelemben foglaltak tényállítások,³⁹ azok bizonyításra szorulnak, kifogás esetén pedig eszközeiben semmiben sem korlátozott, hivatalból is lefolytatható ellenbizonyításnak van helye. Helyes, ha a kifogás kapcsán a bv. bíró/másodfokú bíróság a bv. intézettől észrevételt szerez be, de ez csak a lehetséges bizonyítási eszközök egyike. A fogvatartotti nyilvántartás és az arra alapozandó adatközlés ugyan közokirat, de az is támadható, tehát kifogás esetén önmagában a – netán meg is erősített – adatközlésre nem alapozható a tényállás. Az más kérdés, ha a kifogás is megmarad egyoldalú tényállításnak, mert – legalábbis felajánlott reménybeli – bizonyíték hiányában nincs is lehetőség ellenbizonyításra.*

III.4. Célszerű-e a bv. bíró kártalanítási illetékességének szabályozása

Az Igazságügy Minisztérium jelezte, ismert előttük az átszállításból adódó illetékességi kérdések joggyakorlati tapasztalata, és ezt a helyzetet *kezeln*i kívánja az új szabályozás. A Legfőbb Ügyészség is az átszállításból adódó, akár többszörösen is változó illetékességet, az áttétel eljárást lassító kihatását hozta föl, és *helyesnek az illetékesség elsőként illetékes bv. bírónál rögzülését találta*.

Az eljáró bíróság kijelölése tárgyú vizsgálata is megtörtént. A kúriai ügyek alapján megállapítható, hogy a közreadott döntésekben és a korábbi bv. bírói vizsgálat összefoglaló véleményében foglaltakat meghaladó idevágó elvi tartalom nem tárható föl.

Az egyik ítéletábra – ugyancsak felismerve a kérdés irányát – jelezte, hogy a fogvatartott időközbeni átszállítása okoz eljárást elhúzó problémát (áttétel, s ami azzal jár, végső soron az eljáró bíróság kijelölése). Indokoltnak és célszerűnek találta a Mód.tv. – akkor még tervezetének – bv. bíró illetékességét rögzítő megoldását, s úgy látta, hogy a bv. bíró illetékessége rögzüljön már a kártalanítási kérelem benyújtásával. A további ítéletábrák részéről sem merült fel más (átszállítás szülte áttétel, utalás a Mód.tv. tervezetére, vagy azzal megegyező javaslat, egy törvényszék szerint úgy jó, ahogy van), illetőleg az egyik ítéletábra kifogásolta a szabadulást követő eljárásban a volt

³⁹ A kérelmezőtől a Bv.tv. nem is kíván meg többet, vagyis részéről elegendő állítani, szó sem lehet arról, hogy a bizonyítás őt terhelne. Ezért kell hangsúlyossá tenni a bv. intézet által szolgáltatott adatokkal szembeni – vitatás, avagy vitathatóság helyzetében az akár hivatalból történő – ellenbizonyítás lehetőségét, s adott esetben szükségességét.

fogvatartott és jogi képviselője jogát a lakóhely/tartózkodási hely szerinti bv. bíróhoz terelésre, melynek érdekében akár új és újabb lakóhelyet/tartózkodási helyet jelentenek be.

Egy másik ítélőtábla javaslata: „A bíróságok közötti munkateher kiegyenlítése indokolná az illetékességi szabályok módosítását akként, hogy az illetékesség ne a fogvatartási helyhez, hanem az utolsó szabadságvesztést kiszabó bíróság székhelyéhez igazodjon. (...) A sértetti adatok beszerzése is egy törvényszéken belül egyszerűbb.”

Vélemény: *Nem támogatjuk. A Bv.tv. módosítása 2021. január 1-től megtörtént, ebben változtatás nincs, s az elfogadhatóan szabályozó törvény stabilitása inkább üdvös, mint sem. A kártalanítás a fogvatartás alatti sérelmes elhelyezési körülményekre reagál, arról pedig autentikus adatokkal a fogvatartó bv. intézet rendelkezik, s ekként az eljárás legcélszerűbb első állomása.*

2021. január 1-től:

Bv.tv. 75/D. § (4) bekezdés: A kártalanítási kérelmet a fogvatartás helye szerinti bv. intézetnél, ha pedig az elítélt már szabadult, annál a bv. intézetnél kell benyújtani, ahonnan a szabadítás történt. [Ez lényegében változatlan a Bv.tv. eddigi 10/A. § (5) bekezdés 2. mondatához képest.]

Bv.tv. 75/J. § (1) bekezdés 1. mondat: A kártalanítási kérelemmel kapcsolatos eljárást annak a bv. intézetnek a székhelye szerint illetékes bv. bíró folytatja le, amely a kérelmet továbbította [ez lényegében megegyezik a bv. bírói általános illetékességi szabályával, Bv.tv. 50. § (2) bekezdés], *abban az esetben is, ha az elítéltet ezt követően átszállítják.* (A dőlt betűs kiemelés az újdonság.)

Bv.tv. 436/A. § (5) bekezdés: E törvénynek a Mód.tv. 17. §-ával megállapított 75/J. § (1) bekezdését a Mód.tv. 17. §-ának a hatálybalépésekor folyamatban lévő eljárásokban is alkalmazni kell azzal, hogy a Mód.tv. 17. §-ának a hatálybalépését megelőzően illetékességi okból áttett kérelmek visszaküldése ezen okból nem lehetséges. (Vagyis: az ügy már ott marad, ahol utóbb volt.)

Vélemény: *A kártalanítási kérelmet az aktuálisan fogvatartó bv. intézethez kell benyújtani, s azt a székhelye szerint illetékes bv. bíróhoz kell továbbítani, s ha nincs elvétel, rögzül a bv. bíró illetékessége, amin a későbbi átszállítás már nem változtat. A téves helyre továbbítás esetén – miként a kérelem téves helyre küldésekor – úgy kell eljárni, hogy az iratokat iktatást követően a bv. bíró átíratással a bv. intézet székhelye szerint illetékes bv. csoportnak megküldi, azaz ne kerüljön sor az elvétel megküldés kapcsán illetékesség hiányára alapozott áttételre.⁴⁰*

A szabadulást követő eljárásban az illetékesség szabályozása alapvetően változatlan marad [Bv.tv. 70/A. § (6) bekezdés, 2021. január 1-től Bv.tv. 75/J. § (1) bekezdés 2. mondat], ám azzal, hogy az elítélt vagy a védő/jogi képviselő „ilyen irányú külön kérelmére az elítélt lakcíme vagy tényleges tartózkodási helye szerint illetékes büntetés-végrehajtási bíró jár el” helyébe a „*kérelmében kérheti, hogy az elítélt lakcíme vagy tényleges tartózkodási helye szerint illetékes büntetés-végrehajtási bíró járjon el*” szövegrész került. Ekként 2021. január 1-től – mind nyelvtani, mind történeti vizsgálódás alapján – ezen kérelem csakis a „*kártalanítási kérelmében kérheti*” gyanánt értelmezhető. Csakis ezzel áll megfelelésben a 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 8. mellékletével rendszeresített nyomtatvány 2021. január 1. után: „Szabadult elítélt esetén a bíróság illetékességére vonatkozó kérelem Arra vonatkozó kérelem, hogy a Bv. tv. 75/J. § (1) bekezdése alapján az *elítélt lakcíme vagy tényleges tartózkodási helye szerint illetékes büntetés-végrehajtási bíró járjon el.* (aláhúzással jelölje)”. Ebből adódóan az utólagos kérelem nemcsak nem köti a bv. bírót, de az a törvényben kizárt, azt nem akceptálhatja. A Bv.tv. 436/A. § (6) bekezdése még a 2021. január 1. napján folyamatban lévő eljárásokra is előírja, hogy ha a volt fogvatartott ezt „nem a kérelmében kérte, az

⁴⁰ Az ítélőtábla megküldött elrettentő végzése szerint eljárás elhúzódomása miatt előterjesztett kifogás alapjául az szolgált, hogy közel két éven át két törvényszék „utaztatta” egymás között a kérelmet, illetékességük hiányát megállapítva. Az eljáró bíróság kijelölése kapcsán volt hasonló tapasztalata a Kúriának is.

ilyen kérelmek áttétele nem lehetséges.”

Vélemény: *A szabadulást követő eljárásban célszerű volna törölni annak a lehetőségét, hogy a volt fogvatartott és védője/jogi képviselője a kártalanítási kérelmében kérheti a lakóhely/tartózkodási hely szerinti bv. bíró eljárását, ugyanis a kártalanításról döntés általában az iratok alapján/tanácsülésen születik, így nincs rá kellő indok.*

A Kúria döntései az új helyzetben:

BH 2021.163. A Bv.tv. megváltozott illetékességi szabálya alapján (Bv.tv. 75/J. §) a kártalanítási kérelem elbírálására, ha az elítélt fogva tartása alatt nyújtották be, a kérelmet továbbító büntetés-végrehajtási intézet székhelye szerinti törvényszék a jogosult akkor is, ha ezt követően az elítélt szabadult, kivéve, ha szabadulását követően az elítélt vagy védője (meghatalmazott jogi képviselője) nem terjeszt elő olyan kérelmet, hogy az elítélt lakcíme vagy tényleges tartózkodási helye szerint illetékes büntetés-végrehajtási bíró járjon el.

Amennyiben a kérelmet az elítélt szabadulását követően terjesztik elő, úgy a kérelem elbírálására az elítéltet szabadító büntetés-végrehajtási intézet székhelye szerint büntetés-végrehajtási bírónak van illetékessége, kivéve, ha az elítélt vagy védője (meghatalmazott jogi képviselője) kéri, hogy az elítélt lakcíme vagy tényleges tartózkodási helye szerint illetékes büntetés-végrehajtási bíró járjon el.

BH 2021.164. Az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatt indult büntetés-végrehajtási eljárásban az ügydöntő határozat hatályon kívül helyezését követő megismételt eljárás lefolytatására az a bíróság jogosult és köteles, amelyik az ügyben a hatályon kívül helyezett érdemi határozatot hozta. A megismételt eljárásban az eredeti illetékességet megalapozó illetékességi okok megváltozása esetén sincs helye áttételnek sem a Bv.tv. 50. § (2) bekezdésében meghatározott általános, sem pedig a 75/J. §-ban megállapított külön illetékességi okok alapján.

Az egyik törvényszék szerint az egy kérelemben érintett több, időben elkülönülő fogvatartást elkülönítéssel és áttétellel külön-külön kellene vizsgálni, amit összhangban állónak talált a BH 2019.104. számú döntés érvelésével, de szemben áll a BH 2019.264. számú döntéssel.

Vélemény: *Nem értünk egyet. A két döntés nem ugyanarról szól. A már kitöltött szabadságvesztésre vonatkozó alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti kártalanítás iránti igény elbírálására a szabadító büntetés-végrehajtási intézet székhelye szerinti büntetés-végrehajtási bíró az illetékes (BH 2019.104.). Az indokolás ennek megfelelő. A kérelem az egyik fogvatartást érintette, s a fogvatartott az azt végrehajtó bv. intézetből szabadult, így az utóbbi másik fogvatartás közömbös. Amennyiben az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülményekre hivatkozással előterjesztett kártalanítási igény a teljes fogva tartás idejére vonatkozik, és a terhelt még fogva van, az igényt a terheltet fogva tartó bv. intézethez kell előterjeszteni, annak elbírálására az e bv. intézet székhelye szerinti törvényszék bv. bírójának az illetékes (BH 2019.264.). Az indokolás itt is ennek megfelelő. A kérelem több fogvatartást érintett, s a fogvatartott a döntés meghozatalakor is fogva volt, ezért a kérelem „felszeletelése” (elkülönítés és áttétel) szóba sem kerülhetett. Következésképpen a két döntés nem ugyanarról szól.*

Vélemény: *A több fogvatartási időszakot érintő kártalanítási kérelem egészéről a – ha a fogvatartott a kérelem benyújtásakor még fogva van, a fogvatartó, ha pedig szabadult, az utólagos szabadító bv. intézet szerint illetékes – bv. bíró részbeni elkülönítés és áttétel nélkül egy eljárásban dönt.*

III.5. A jogerőssé/véglegessé vált végzés támadása esetén lefolytatták-e az utólagos bv. bírói eljárást

A Kúria a Büntetés-végrehajtási bírói gyakorlat, különös tekintettel a reintegrációs őrizetre (2017) tárgykorú joggyakorlat-elemzés összefoglaló véleményében *már állást foglalt* abban a kérdésben,

hogy *utólagos bv. bírói eljárásnak* nemcsak a Bv.tv. 71. § (1) bekezdésében megjelölt 52-70. §, hanem a *kártalanítási eljárásban* – nyilvánvalóan: *érdemben – hozott végzés ellen is helye van.*

Idézet az összefoglaló vélemény 25. oldaláról: „a Bv.tv. 50. § (1) bekezdés h) pont 2. fordulata és a Bv.tv. 71. § (1) bekezdése az általános és a különös viszonyában áll (...) (a Kúria) a felülvizsgálati indítvány elutasítása mellett megállapította, hogy az esetleges korrekcióra az alapvető jogokat sértő elhelyezés miatti kártalanítás (Bv.tv. 70/A. §) tárgyában hozott végzés kapcsán a Bv.tv. 50. § (1) bekezdés h) pont 2. fordulata (Bfv.II.1454/2017/2.), ellenben a közérdekű munka átváltoztatása (Bv.tv. 64-65. §) tárgyában hozott végzés kapcsán a Bv.tv. 71. § (1) bekezdése (Bfv.II.1799/2017/2.) alapján van törvényes lehetőség. (...) 2018. július 1. napjától a változás azt hozza magával, hogy a törvény összerendezi az eddig megkettőzött megoldást, és a Bv.tv. 50. § (1) bekezdés h) pont esetében – így a 2. fordulatra is kiterjedően – a Bv.tv. 71. § (1) bekezdésében megfogalmazott *utólagos bv. eljárást* kell lefolytatni. Ezáltal, ha a törvénysértés kívül esik a Bv.tv. 52-70. § szerinti tárgykörön, akkor hivatkozni kell a Bv.tv. 50. § (1) bekezdés h) pontjára – is.” Ezzel az állásponttal a Legfőbb Ügyészség már akkor is egyetértett.

A Kúria többszörösen ennek megfelelően döntött {pl. Bfv.II.104/2019/2. [13]-[15], Bfv.II.240/2019/2. [13]-[15], Bfv.II.266/2019/2. [13]-[15], Bfv.II.385/2019/2. [12]-[14]}, majd a Bfv.I.1070/2019/2. számú végzésében – az előbikkkel azonos az indokolás –

„[12] A bv. bíró hivatalból, az ügyészség indítványára, az elítélt vagy a védő kérelmére, illetve a végrehajtásért felelős szerv jelzése alapján utólag folytatja le az 52-70. § szerinti eljárásokat, ha határozatában nem a törvénynek megfelelően rendelkezett [Bv.tv. 71. § (1) bekezdés].

[13] Ugyanakkor – törvényi megszorítás hiányában – mind az érdemi, mind a nem érdemi elutasító döntésre vonatkozik, hogy a bv. bíró a határozatát hatályon kívül helyezi, ha hivatalból, az ügyészség indítványa, illetve az elítélt vagy védője kérelme alapján észleli, hogy valamely rendelkezése nem a törvénynek megfelelő, és ezen esetben a 71. § szerinti eljárásban hoz új határozatot [Bv.tv. 50. § (1) bekezdés h) pont 2. fordulat].

[14] Ennek megfelelően a bv. bíró az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti kártalanítási igény tárgyában hozott véglegessé vált határozatát utólag maga korigálhatja, ha arról nem a törvénynek megfelelően rendelkezett.”

A Kúria három közreadott döntésében is azonos tartalommal mondta ki, hogy a kártalanítási igény tárgyában hozott (mindkét esetben) kártalanítást megállapító végzése ellen a büntetőeljárás törvény rendelkezései szerint felülvizsgálatnak nincs helye, ellenben *utólagos bv. bírói eljárásnak* van helye, ha a kártalanítási igényről nem a törvénynek megfelelően rendelkezett (BH 2020.102., BH 2020.360., BH 2020.360. – utóbbi már elfogadta az ügydöntő határozat jogerőképeségét).

A munkatervi kérdés megfogalmazása tehát arra kérdezett rá, hogy *követik-e a Kúria döntéseit.*

Az Igazságügyi Minisztérium a korábbi joggyakorlat-elemzés összefoglaló véleményéből észlelte, a joggyakorlatban vitás, van-e helye *utólagos bv. bírói eljárásnak* a kártalanítási tárgyú végzés kapcsán, és arra jutott, hogy *normaszinten kell elrendezni: helye van, a kifizetés elhúzóadását megakadályozó egy hónapos időkorláttal.*

A Mód.tv. folytán 2021. január 1-től Bv.tv. 71. § (1) bekezdés: A bv. bíró hivatalból, az ügyészség indítványára, az elítélt vagy a védő kérelmére, illetve a végrehajtásért felelős szerv jelzése alapján utólag folytatja le az 52-70. §, illetve a III/A. Fejezet szerinti eljárásokat, ha a határozatában nem a törvénynek megfelelően rendelkezett. A III/A. Fejezet szerinti eljárások esetén *utólagos bv. bírói eljárásnak* a határozat meghozatalát követő egy hónapon belül van helye. Továbbá: uo. (3) bekezdés: Ha a bv. bíró a határozatában nem a törvénynek megfelelően rendelkezett, a határozatot hatályon kívül helyezi és a törvénynek megfelelő határozatot hoz. Ezáltal a Bv.tv. 50. § (1) bekezdés h) pontjának korábbi 2. fordulata került át az *utólagos bv. eljárásról* szóló rendelkezések közé.

Kétségtelenül nem tárgya a 2020. I. félévére vonatkozó joggyakorlat-elemzésnek az ezt követően hatályos törvényi szabályozás, ezért csak megemlítendő, hogy ezzel is *lesz értelmezési gond*: pl. a *határozat meghozatalától aligha számítható az időkorlát*, hiszen már az is kérdéses, hogy egy hónapon belül jogerőre emelkedik-e egy általában iratok alapján meghozott végzés, helyesebb volna az egy hónapos időkorlátot a jogerőre emelkedéstől [lásd Bv.tv. 50. § f) pont fb) alpont a Be. szerinti felülvizsgálat kizártságáról és fc) alpont a törvényességi jogorvoslat lehetőségéről], illetőleg az annak (szabályszerű) közlésétől (ami lehet iratok alapján hozottság esetén kézbesítés vagy meghallgatás, tárgyalás esetén kihirdetés) [lásd Bv.tv. 75/G. § (6) bekezdés „kézbesítéstől számított nyolc napon belül” megoldása] számítani; a III/A. Fejezetbeli eljárás a *bv. intézet egyszerűsített elbírálása* is, ezért formálisan utólagos bv. bírói eljárás alá eshet, annak viszont ellentmond, hogy megelőzőleg nem a bv. bíró járt e, aki csak a saját (ezen az adott bv. csoport értendő) határozatát helyezheti hatályon kívül és hozhat újabb határozatot, így az mutatkozik helytálló álláspontnak, miszerint a bv. intézet egyszerűsített elbíráló határozatával szemben jogorvoslatnak nincs helye – legalábbis formálisan, mert az elítélt és védő/jogi képviselő egyet nem értése implicite mégis az [Bv.tv. 75/G. § (6) bekezdés] – amiből visszakövetkeztethető: ha az elítélt és védő/jogi képviselő nem kérte a kérelem bv. bíróhoz felterjesztését, akkor az adott határozat *további sem rendes, sem rendkívüli jogorvoslattal nem támadható*. Ettől függetlenül az adott határozat persze *lehet téves* (pl. egy napi összeg és sérelmes napok szorzata), amit *el kellene rendezni*.

A Legfőbb Ügyészség – a főügyészségek jelentései alapján – megállapította, hogy *a legtöbb törvényszék* (a Kúria döntéseit követő két törvényszék és megosztottsága miatt egy „féltörvényszék” kivételével) álláspontja *szertint nincs helye* utólagos kártalanítási bv. bírói eljárásnak, mert a Bv.tv. 71. § (1) bekezdése nem utal vissza a kártalanítási eljárás törvényhelyére (70/A. és 70/B. §). Mindettől függetlenül – utalva a már megjelölt Bfv.I.1070/2019/2. számú végzésre – kiemelte, hogy az ügyészség a *Kúria álláspontjával ért egyet*.

Az egyik ítéletábra szerint a vizsgált ügyekben nem volt utólagos támadás, így utólagos bv. bírói eljárásra sem került sor. Az egyik törvényszék megemlítette, hogy egyetért a korábbi joggyakorlat-elemzés összefoglaló véleményének álláspontjával, s ezért kétséget fogalmazott meg az Igazságügyi Minisztérium még nem így szabályozó előterjesztésével szemben. A másik ítéletábra területén csak egy törvényszéken folyt egyetlen utólagos eljárás. A harmadik ítéletábra területén szintén egy törvényszék – a már megjelölt BH 2020.102. számú döntésre hivatkozással – egyetlen utólagos eljárást folytatott. Egy másik törvényszék a Bv.tv. 71. § (1) bekezdésbeli utalás hiányára alapozva nem találta elfogadhatónak az utólagos eljárás lehetőségét. A negyedik ítéletábra eleve félreértette a kérdést, nem utólagos kártalanítási eljárásokról számolt be, de ezek szerint kártalanítási tárgyú nem volt. Az ötödik ítéletábra szerint nem volt utólagos bv. bírói eljárás, és – egy, a Kúria álláspontjára hivatkozó kivételével – négy másik törvényszék úgy látja, hogy annak nincs is helye a Bv.tv.71.§-a folytán.

Hiányolhatóan egyik ítéletábra sem közölte a saját véleményét. Az általános nem vitatás kérdésesnek tűnik, ugyanis a felülvizsgálati indítványok nem ezt mutatják.

A már közölt kúriai határozatok elvi tartalmát képezte még: A Kúria dönt a bv. bíró alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti kártalanítási igény tárgyában hozott véglegessé vált végzését sérelmező felülvizsgálati indítványról, ha az indítványozó a döntést kifejezetten a Kúriától igényelte. *Ha pedig az indítványozó az indítványának elbírálását a bv. bírótól igényli, akkor – függetlenül attól, hogy az indítványát felülvizsgálati indítványnak nevezi-e meg – mellőzni kell az indítvány Kúriához való felterjesztését, s az indítványt tartalmilag utólagos bv. bírói eljárás lefolytatására irányulónak kell tekinteni és elbírálni.* {pl. Bfv.I.1070/2019/2. [18] II.}.

Vélemény: *A korábbi bv. bírói joggyakorlat-elemzésben kialakított állásfoglalás a vizsgált időszakra nézve is helytálló, s az is marad, függetlenül attól, hogy a kérdést 2021. január 1-től*

maga a Bv.tv. rendezi el. Utólagos bv. bírói eljárásnak csak az érdemi (kártalanítást megállapító vagy azt elutasító) ügydöntő jogerős végzéssel szemben van helye, míg a nem érdemi (érdemi vizsgálat nélkül elutasító) nem ügydöntő végleges végzéssel szemben nincs helye, melynek utólagos vitatása csak újabb kérelem elévülési időn belüli benyújtásával lehetséges.

III.6. Érvényesült-e a kérelemhez kötöttség

Az Igazságügyi Minisztérium rámutatott, hogy a vizsgálat idején hatályos Bv.tv. konkrétan nem írt elő ilyen kötelezettséget, a gyakorlatból nyerhető információ arra, hogy a bíróságok levezettek-e ilyen értelmezést, illetőleg a joggyakorlat felvetésére vált szükségessé a kérelemhez kötöttség előírása egyszeri hiánypótlással.

A Legfőbb Ügyészség szerint általában érvényesült a kérelemhez kötöttség, egyetlen törvényszék terjeszkedett túl a kérelmen azzal, hogy nemcsak a kérelem keltéig vagy a kérelemben megjelölt időpontig, hanem – erre vonatkozó kérelem hiányában – az azt követő időszakra, a fogvatartott által előterjesztett panasz elbírálásának napjáig is megállapították a kártalanítást. Az ügyészség álláspontja: a „kártalanítási igényt az arra vonatkozó kérelemben megjelölt időtartam (amely legfeljebb a kérelem keltéig terjedhet) tekintetében lehet érvényesíteni. A kérelemben megjelölt időtartamon ugyanis nem lehet túlterjeszkedni, a jövőre nézve pedig kártalanítási igényt nem lehet előterjeszteni.”

Az egyik ítéletábra megállapította, hogy a kártalanítás vegyes jellege folytán teljes mértékben érvényesült a polgári jogban általános „keresethez kötöttség” elve. Fogódzkodó: a törvény alapján a bv. bíró kérelemről dönt [Bv.tv. 70/A. § (1) bekezdés] és a bv. intézet a kifogásolt időszakról szolgáltat adatokat [Bv.tv. 70/A. § (2) bekezdés]. Túlterjeszkedés egyetlen esetben sem történt, az „érdemi elbírálás a kérelemben foglaltakhoz igazodott a kérelem fogvatartott általi kiterjesztése vagy szűkítése esetén is.” Ezzel alapvetően összhangot mutatnak a további jelentések. Egy másik ítéletábra jelentése szerint a gyakorlatban érvényesül a kérelemhez kötöttség: elbírálás a megjelölt (tól/ig) időtartamra és ennek hiányában legfeljebb a kérelem kelezéséig azzal, hogy figyelmen kívül marad – nyilván a több helyütt végrehajtás esetében – a konkrétan nem nevesített bv. intézetet. Másodfokú döntés pl. nem akceptálta a fellebbezésben újonnan megjelölt szellőztetés hiányára hivatkozást, a kérelemhez kötöttség nem a panasz, hanem a kártalanítási kérelem keretei között vizsgálendő. A harmadik ítéletábra jelentése alapján a kérelemhez kötöttség minden ügyben és minden tekintetben érvényesül, csak a kérelemben sérelmezett időszakot és kifogásolt tényeket bírálták el. A negyedik és ötödik ítéletábra egybehangzóan közölte, hogy a vizsgált ügyekben érvényesült a kérelemhez kötöttség, egy törvényszék – melyre a Legfőbb Ügyészség utalt – folytat unikális gyakorlatot: miután a kártalanítás jár [Bv.tv. 10/A. § (1) bekezdés], az igényt „nem csupán a kérelemben esetlegesen tételesen megjelölt napokra vizsgálják (...) az igény érvényesítésének a jövőre nézve is helye lehet.”

A jövőre is megállapíthatóságot követő törvényszék közölte gyakorlatában „a kérelmező további - utóbbi - beadványait az elsőként benyújtott, még el nem bírált igény kiegészítéseként értékelik, mely esetben nem követelhető meg a kérelmezőtől, hogy panaszjogával ismételten éljen.” *(Ebből kitűnik, hogy félreértelmezik a kérelemhez kötöttséget, hiszen az – ha nincs pótolható adathiány – a benyújtásával rögzül, utóbbi kiterjesztésnek minősülő kiegészítésnek nincs helye.)*

Az egyik ítéletábra megemlítette, hogy egy ügyben „a kifogásolt időszakon belül több bv. intézetben volt fogva az elítélt, de nem mindegyiket jelölte meg, hiánypótlásra kerül sor e vonatkozásban.”

Vélemény: *A vizsgált időszakra nézve sem kifogásolható a hiánypótlás alkalmazása, sőt megfelel a 2021. január 1-től hatályos – ugyancsak a célszerűség és a szükségszerűség talaján álló – szabályozásnak is. A bv. bírói eljárásban helye van hiánypótlásnak, ha „a kérelem nem tartalmazza*

a jogszabályban meghatározott adatokat” [Bv.tv. 75/K. § (3) bekezdés], és a „kérelemben meg kell jelölni, hogy az elítélt pontosan melyik bv. intézet vonatkozásában, milyen időszakra kéri a kártalanítást” [Bv.tv. 75/D. § (5) bekezdés 1. mondat], ami az említett esetben adathiányt jelent. Ehhez hozzá kell tenni: a kérelemben kifogásolt időszak utólag hiánypótlással sem bővíthető, hiszen ez már a kérelem, s nem az adat hiánya.

A törvény 2021. január 1-től írja csak elő, hogy a bv. bíró döntése a kérelemhez kötött [Bv.tv. 75/K. § (2) bekezdés], ha az nem tartalmazza a jogszabályban meghatározott adatokat, a bv. bíró a hiányok megjelölése mellett a hiányosságok pótlására hívja fel a fogvatartottat és a védőt/jogi képviselőt, s ha annak határidőben nem vagy csak részben tesznek eleget (egyszeri hiánypótlás), a kérelmet a rendelkezésre álló adatok alapján kell elbírálni [uo. (3) bekezdés]. Átmeneti rendelkezéssel a 75/K. § (2) bekezdését csak a hatálybalépést (2021. január 1.) követően benyújtott kérelmek esetén kell alkalmazni [Bv.tv. 436. § (2) bekezdés c) pont].

A Mód.tv. javaslatának indokolásából: a kérelemhez kötöttség azt jelenti, hogy a bv. bíró „a kérelemről, annak keretei között, az abban foglalt fogvatartási időszakot figyelembe véve dönthet a kártalanítás mértékéről” és „a hatályos szabályozás a büntetés-végrehajtási bírói eljárás bizonytalanságát szünteti meg a kérelemhez kötöttség kimondásával.”

Az indokolás abban téves, hogy mindez csupán a kártalanítás mértékének kérdése. Itt jóval többről van szó. Ettől eltekintve a „kérelem keretei között” megfogalmazás alapvetően helyes, ámde kifogásolhatóan nem a normaszöveg része, márpedig a kérelemhez kötöttség tartalmilag valójában azt jelenti, hogy a kérelmet ki kell meríteni, azon túlterjeszkedni nem lehet, illetőleg – mivel arra nincs törvényi engedély – utóbb ki sem terjeszthető. Ez volna a kifogástalan szabályozás.

A már hivatkozott 3335/2019. (XII. 6.) AB határozatból: „[33] A Bvtv. a büntetés-végrehajtási bíró eljárásának általános szabályai között rögzíti, hogy a büntetés-végrehajtási ügy érdemében ügydöntő végzéssel kell határozni, de *nem határozza meg azt, hogy mit tekint érdemi, ügydöntő határozatnak* [Bvtv. 50. § (1) bekezdés, f) pont]. Az általános szabályok egyéb rendelkezései alapján megállapítható, hogy a bírósági felülvizsgálat során hozott határozat, az előterjesztés vagy a kérelem visszavonása okán történő eljárást megszüntető döntés, illetve a korábbi határozatot hatályon kívül helyező döntés, valamint az eljárást felfüggesztő döntés nem nem tekinthető érdemi határozatnak [Bvtv. 50. § (1) bekezdés g)-i) pont]; [37] (...) megállapítja, hogy e speciális büntetés-végrehajtási eljárásban *az a döntés minősül érdemi döntésnek, amelyik kimeríti a kérelmet, tehát a fogvatartás körülményeit megvizsgálva, értékelve rendelkezik arról, hogy fennáll-e a kártalanítás jogalapja* (alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények fennállásának a feltétele), illetve igenlő válasz esetén az összecszerúségről is rendelkezik. Ezzel összhangban a Bvtv. ismertetett – érdemi vizsgálat nélküli elutasítást lehetővé tevő – rendelkezései alapján rögzíthető, hogy a felsorolt esetekben a büntetés-végrehajtási bíró a kérelmet nem meríti ki, annak érdemi vizsgálatába nem bocsátkozik, mert olyan feltétel meglétének a fennállását állapítja meg, ami akadályát képezi az érdemi vizsgálatnak és döntésnek.”

A később (2020. április 7. IV/1653/2018.) hozott 3087/2020. (IV. 23.) AB határozat – az [56] bekezdésében az idézett határozat [37] bekezdését is felhívva, azzal összhangban, de behatóbban – foglalkozott az érdemi, ügydöntő és jogerőképes, valamint a nem érdemi, nem ügydöntő és véglegessé váló végzések elhatárolásával {indokolás [37]}, majd megállapította: „[39] A bv. bírói eljárásokban, így tehát a *Bv. tv. 70/A. §-a szerinti, az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülményekből eredő sérelem orvoslására irányuló büntetés-végrehajtási bírói eljárásokban születő határozatokat a Bv. tv. jogerőképes ügydöntő végzésnek minősíti.*” A már említett BH 2020.360. számú döntés erre figyelemmel pontosított akként, hogy elfogadta az ügydöntő végzés jogerőképességét.

Mindkét AB határozat alapvetően a res iudicata és a ne bis in idem kérdését járta körül. A korábbi alapügyben a törvényszék (megelőzőleg) a kérelem nem formanyomtatványon benyújtása, míg az utóbbi alapügyben ugyanazon törvényszék (megelőzőleg) a panasz kérelemmel egyidejűsége miatt utasította el a kérelmet, mivel mindkét esetben az utóbbi kérelem kapcsán ítélt dolgot vélt fennállni. A két AB határozat az utóbbi kérelemmel érintett határozatokat az ítélt dolgot negálva megsemmisítette. (A két AB határozat nem foglalt állást az elutasítások jogcíméről.)

Vélemény: A kérelemhez kötöttség általános jogelv, annak törvényi előírás hiányában eddig is érvényesülnie kellett a bv. bírói kártalanítási eljárásban. Kérelem hiányában nincs miről dönten, ami jelenti egyrészt azt, hogy kártalanítás nem állapítható meg hivatalból (ami vonatkozik az unikálisan vizionált jövőbeli megállapíthatóságra is), hiszen a kártalanítási eljárás alapja a megkövetelt kérelem, másrészt – bv. ügyről lévén szó, nincs más jogágra kiterjedő „vegyes jelleg”⁴¹ – legális oldaldvizen⁴² a vádhoz kötöttség elvéből is levezethető a kimerítési kötelezettség és a túlterjeszkedési tilalom, ugyanakkor a büntetőeljárás törvény általi engedettséggel szemben a Bv.tv. nem ad rá jogosultságot, következésképpen nincs helye az utóbbi kiterjeszhetőségnek, s mivel a kérelem – ha nincs pótolható adathiány – a benyújtott állapotában rögzül, azt sem a kérelmező, sem – amennyiben a kérelem nem közös – a fogvatartott és a benyújtás után meghatalmazott védő/jogi képviselő nem terjesztheti ki.

A vizsgálatból megállapítható, hogy – két törvényszék kivételével – a bíróságok általában érvényesítették, éspedig megfelelő értelmezéssel a kérelemhez kötöttség elvét. Ez elismerendő érdeme a bv. bíraskodásnak.

III.7. Mely okokból került sor a kérelem teljes vagy részleges elutasítására

A Legfőbb Ügyészség szerint leggyakrabban ezek: a kérelem elkésztettsége, a panasz hiánya és a jogszabályban előírt élettér biztosítottsága.

Az ítéletátlak ezeken túl még megjelölték:

- a panasz hiánya a reintegrációs őrizet alatt és a szabadulást követően, ha az a kérelemmel egyidejű volt (*nem értünk egyet, de ez már tárgytalan*) vagy a három havonkénti panasz hiánya,
- az elkészttség kapcsán a hat hónapnyi határidő eljárásjogi, így igazolási kérelemnek helye van,
- a „fogvatartott” a kifogásolt időszakban nem volt fogva,
- ítélt dolog, ha a kérelemben kifogásolt időszak vagy annak része tekintetében a kártalanítási igény korábban már elbírálásra került, egy helyütt érdemben (ez rendben), más helyütt nem érdemben [a 3087/2020. (IV. 23.) és 3335/2019. (XII. 6.) AB határozattal érintett törvényszék],
- a kérelem nem az arra jogosulttól származott,
- a nem biztosított élettér esetén a kapcsolódó egyéb sérelmezett elhelyezési körülmény megléte,
- a harminc napon belül biztosított élettér,
- a kérelmező ügyvédi meghatalmazásának vagy a fogvatartott meghatalmazást elfogadó

⁴¹ 2016. évi CX. törvény indokolása a 22. §-hoz: „A módosítás annak elérésére, hogy az EJEB elvárásainak megfelelő hatékony hazai jogorvoslat keretében, hazai fórum előtt legyenek orvosolhatók a zsúfolt körülmények közötti fogvatartás miatti jogsérelmek, egy új, sui generis jogintézményként vezeti be a jogsérellemmel arányban álló, hatékony kompenzációt biztosító kártalanítási eljárást.”

BH 2020.103. I. Az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti kártalanítás iránt indult büntetés-végrehajtási ügyben nincs lehetőség az elítélt egyéb kártérítési igényéről - így kamat megfizetésére kötelezésről - rendelkezni, mivel a kártalanítást meghaladó kártérítési (és sérelemdíj iránti) igények polgári bíróság hatáskörébe tartoznak. Az indokolásból: [40] Az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti kártalanítás bevezetésére azért került sor, mert az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) Magyarországot többszörösen elmarasztalta, majd hazánkat „hatékony preventív, illetve kompenzációs jogorvoslat kialakítására hívta fel” (a Bv.tv.-t módosító 2016. évi CX. törvény javaslatának általános miniszteri indokolása), s erre „egy új, sui generis jogintézményként vezeti be a jogsérellemmel arányban álló, hatékony kompenzációt biztosító kártalanítási eljárást” (a 22. §-hoz fűzött miniszteri indoklás).

⁴² Bvtv. 50. § (6) bekezdés

nyilatkozatának hiánya,

- a kérelemben megjelölt egynapi összegnek a megállapítottat meghaladó részében.

A 3335/2019. (XII. 6.) AB határozattal érintett ügyben a törvényszék (bv. bíró/másodfok) azért utasította el a kérelmet, mert azt nem nyomtatványon terjesztették elő.

A nem nyomtatványon előterjesztés esetében nem lehetett volna a kérelmet elutasítani, mert 2021. január 1. előtt a Bv.tv. 10/A. § (5) bekezdése ugyan előírta, hogy a „kártalanítás iránti igényt írásban, a külön jogszabályban a kérelem benyújtására rendszeresített nyomtatványon (...) kell benyújtani”, ellenben a Bv.tv. 70/A. § (5) bekezdésében a kérelem érdemi vizsgálat nélküli iratok alapján történő elutasítása eseteinek kimerítő felsorolásában a nem nyomtatvány benyújtás nem szerepelt.

A Bv.tv. 2021. január 1-től hatályos szabályozása ettől már részben eltér: a 75/D. § (4) bekezdés hasonlóképpen tartalmazza, hogy „A kártalanítási kérelmet a jogszabályban a kérelem benyújtására rendszeresített nyomtatványon (...) kell benyújtani”, ámde a 75/F. § (1) bekezdés d) pontja alapján „A bv. intézet a kérelmet visszautasítja, ha a kérelmet nem a jogszabályban a kérelem benyújtására rendszeresített nyomtatványon nyújtották be”, valamint a 75/L. § d) pontja szerint „A büntetés-végrehajtási bíró a kérelmet (...) érdemi vizsgálat nélkül az iratok alapján elutasítja, ha a kérelmet nem a jogszabályban a kérelem benyújtására rendszeresített nyomtatványon nyújtották be.”

A 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 10/C. § (1) bekezdése pedig 2021. január 1. előtt azt tartalmazta, hogy a fogvatartott „kártalanítás iránti igényét a 8. melléklet szerinti nyomtatványon is benyújthatja,” és csak 2021. január 1-től változott meg, hogy „kártalanítási kérelmét a 8. melléklet szerinti nyomtatványon nyújtja be.”

Vélemény: 2021. január 1. előtt a Bv.tv. 10/A. § (5) bekezdése ugyan előírta, hogy a kártalanítás iránti igényt a külön jogszabályban rendszeresített nyomtatványon kell benyújtani, ellenben – azon túl, hogy a 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 10/C. § (1) bekezdése ezt csak lehetőségnek tekintette – a Bv.tv. 70/A. § (5) bekezdésében a kérelem érdemi vizsgálat nélküli iratok alapján történő elutasításának esetei kimerítő felsorolásában a nyomtatvány hiánya nem szerepelt.

Megnyugtató, hogy a vizsgálati jelentések ilyen döntésről nem számoltak be.

Egyik törvényszék kérdezte, hogy az érdemi vizsgálat nélküli elutasítási okok egymáshoz miként viszonyulnak.

Vélemény: Az érdemi vizsgálat nélküli elutasítási okok [Bv.tv. 70/A. § (5) bekezdés] önállóak, vagylagosak, halmozódhatnak és sorrendről csak annyiban lehet szó, hogy pl. elkésztés vagy arra nem jogosulttól származás esetén szükségtelenné válik további ok megállapítása, amikor az még nem is tűnik bizonyítottnak. Elvárható azonban a bizonyítottnak mutató további okra is hivatkozás.

III.8. Az előírt élettér hiánya hány négyzetmétert jelentett

Az Igazságügyi Minisztérium ismerve a jogalkalmazásban felmerült problémát, jelezte, hogy a kórházi elhelyezés viszonyossága is kártalanítás alapjául kell, hogy szolgáljon, amit a 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet módosításával kívánnak megoldani. A módosítás a 18/2020. (XII. 29.) IM rendelettel 2021. január 1-től megtörtént.

A Legfőbb Ügyészség közölte, hogy a bv. bírák többsége az IMEI-ben és a Büntetés-végrehajtás Központi Kórházában⁴³ való végrehajtás esetében kifogásolhatóan nem a 16/2014. (XII. 19.) IM

⁴³ Elnevezése 2020. november 20-tól megváltozott: Büntetés-végrehajtási Egészségügyi Központ

rendelet szerint jártak el, ugyanis szerintük az egészségügyi szolgáltatást nyújtó egyes intézmények szakmai minimumfeltételeiről szóló 21/1998. (VI. 3.) NM rendeletet alkalmazták, amely ágyanként 6 négyzetméter, kórtermenként 12 négyzetmétert határozott meg, s ez alatt az élettér hiányát állapították meg. Az ügyészség ezt nem találta elfogadhatónak, és jogszabály-módosításban látta a megnyugtató megoldást.

16/2014. (XII. 19.) IM rendelet – 2017. január 1-től hatályos – 121. § (1) A zárkában vagy a lakóhelyiségben (2021. január 1-től: – ideértve a kórtermet is –) elhelyezhető létszámot úgy kell meghatározni, hogy minden elítéltre hat köbméter légtér és egyéni elhelyezés esetén legalább hat, közösen elhelyezett elítéltek esetén személyenként legalább négy négyzetméter élettér jusson. (2) Az élettér kiszámításakor a zárka vagy a lakóhelyiség alapterületéből az illemhely és a mosdó által elfoglalt területet - függetlenül attól, hogy ezek leválasztása megtörtént-e - figyelmen kívül kell hagyni. A letartóztatott tekintetében: 186. § (2) A zárkában elhelyezhető létszámot úgy kell meghatározni, hogy személyenként tíz köbméter légtér és négy négyzetméter élettér jusson.

Abban, hogy honnan jutott el idáig a légtér/élettér (korábban: mozgástér) jelenlegi szabályozása, az Alkotmánybíróság játszott meghatározó szerepet, mivel a 32/2014. (XI. 3.) AB határozat 1. pontjában megállapította: – az akkor hatályos – a szabadságvesztés és az előzetes letartóztatás végrehajtásának szabályairól szóló 6/1996. (VII. 12.) IM rendelet 137. § (1) bekezdése [A zárkában (lakóhelyiségben) elhelyezhető létszámot úgy kell meghatározni, hogy minden elítéltre legalább hat köbméter légtér, és *lehetőség szerint a férfi elítéltek esetén három négyzetméter, a fiatalkorúak, illetve a női elítéltek esetén három és fél négyzetméter mozgástér* jusson.] nemzetközi szerződésbe és az Alaptörvénybe ütközik, ezért azt 2015. március 31-ei hatállyal megsemmisítette.

Az Alkotmánybíróság kimondta: „Az Egyezmény 3. cikkében és az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdésében foglalt tilalom abszolút jellegéből következő állami - jogalkotói - kötelezettség, hogy a fogvatartottak részére biztosítandó *mozgástér minimális mértékét kötelezően alkalmazandó, kógens jelleggel - attól való eltérést kizáró módon - kell a jogszabályban meghatározni.*” {indokolás [55]}

A jogszabályban előírt minimális élettér tehát egyéni elhelyezés esetén fogvatartottanként 6 négyzetméter, míg közös elhelyezés esetén 4 négyzetméter. Ez alatt az egyik ítéletábra – előbb utalt a kétféle előírásra, majd 4 négyzetméteres viszonyítást alkalmazott, amiből úgy tűnik, hogy csak együttes elhelyezés esetén alakult ki hiány – mínusz 0,7-3,46 négyzetméter eltérést mutatott ki, ez 1,54-3,30 négyzetmétert jelent. Egy másik ítéletábra a kérdést félreértelmezve erre nem szolgáltatott adatot, ám közölte, hogy egyéni elhelyezés esetén fogvatartottanként 6 négyzetméter, míg közös elhelyezés esetén 4 négyzetméter alatt állapították meg az élettér hiányát. A harmadik ítéletábra a jogszabályhelyekre utalást követően 4 négyzetméter minimumot jelölt meg, az ez alatti konkrét adatot egyedül megadó egyetlen törvényszék 1,33-3,96 négyzetméterről adott számot. A negyedik ítéletábra jelentéséből egyértelműen nem tűnt ki, hogy a kétféle előírás szerinti minimum alatt állapították-e meg a hiányt, és a hiány ténylegesen 0,77-3,97 négyzetméter. Az ötödik ítéletábra megállapította, hogy egyetlen törvényszék adott választ, melynek alapján az élettér hiánya 0,09-1,79 négyzetméter között volt.

A vizsgálat részleges adatai alapján *csupán a közös elhelyezésre előírt 4 négyzetméterhez képest rögzíthető, hogy esetenként 1,03 és 4,33 négyzetméter között volt a biztosított az élettér.*⁴⁴

Az egyik törvényszék megfogalmazásában a fogvatartott betegszobában történő fekvőbeteg-ellátása nem teremthet alapot a kártalanításra és „az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények megszakadásából eredő megszűnése szempontjából álláspontunk szerint nem értékelhető” (*ha önmagában nézzük, vagyis amikor a betegszobán nincs sérelmes elhelyezés*).

⁴⁴ Nem zárható ki, hogy egyéni elhelyezést érintő sérelmezés nem volt.

Vélemény: A kétféle minimum előírásából az következik, hogy az élettér hiánya egyéni elhelyezés esetén fogvatartottanként 6 négyzetméter, míg közös elhelyezés esetén 4 négyzetméter alatt megállapítandó. A Bv.tv. 10/A. § (1) bekezdésében („fogvatartása során a jogszabályban előírt”) utalt jogszabályként⁴⁵ a fogvatartottra vonatkozó minimális életteret meghatározó 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 2021. január 1. napja előtt nem tartalmazott előírást a kórtermi elhelyezésre, ezért nem kifogásolható, hogy ezen szabályozási űrben a bv. bírák az egységes jogalkalmazás érdekében – közel sem önkényesen – más jogszabály alapján határoztak a kórteremben elhelyezett fogvatartott kártalanításáról. A kórterem a betegellátás tere, nem azonos a bv. intézetbeli lakóhelyiséggel, még ha utóbb a jogalkotó – ugyancsak a jogegység biztosítása érdekében – a kórtermet a bv. intézetbeli lakóhelyiségnek is tudta be.

A korábbi bv. bírói joggyakorlat-elemzés összefoglaló véleményéből (44. oldal) adalék: „(S)em az EBSZ, sem más nemzetközi egyezmény nem írja elő az elhelyezés minimális négyzetméterét, miközben utal arra, hogy a minimális értékeket a hazai szabályozásban rögzíteni kell. A nemzetközi normarendszerben mégis van egy *általánosan elfogadott érték*, amely először az CPT 2. számú általános jelentésében⁴⁶ jelent meg. A szervezet rögzíti, hogy *egyszemélyes elhelyezés esetén hat, míg közös elhelyezés során négy négyzetméter az elfogadható terület*. Esetjogában, a túltelítettséghez köthető konkrét ügyekben pedig az EJEB következetesen hivatkozik erre a CPT-jelentésre, így a bíróság jogalkalmazó tevékenysége jogforrássá erősödött.” Ennek a magyar jog megfelel.

Továbbá (uo. 47. oldal): „Az EJEB Domján kontra Magyarország ügyben 2017. november 23-án közzétett határozatának lényege: Megállapította, hogy az eddigi tapasztalatok alapján a Magyarország által bevezetett preventív és kompenzációs jogorvoslat egyaránt alkalmaznak bizonyul a börtönsúfoltságból – és egyéb, nem megfelelő fogvatartási körülményből – eredő egyezményesértékek hatékony orvoslására, továbbá a kompenzációs jogorvoslat során megítélhető kártalanítás napi összegét is az EJEB gyakorlatának megfelelően határozták meg. Minden kérelmező köteles kimeríteni az újonnan bevezetett jogorvoslati lehetőségeket. Az ügybeli elítélt kérelme idő előtt benyújtott, s az elfogadhatatlanként elutasításra került.”⁴⁷

III.9. Az élettér kiszámítása az illemhely és a mosdó által elfoglalt terület leszámításával történt-e

A Legfőbb Ügyészség szerint ez minden esetben leszámításra került, *megfelelésben az ítéletátlak azonos tartalmú jelentéseivel.*

III.10. Miként vették figyelembe az előírt légtér hiányát

A 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 121. § (1) bekezdése szerint a zárkában/lakóhelyiségben minden elítélre hat köbméter légtér biztosítandó.

A Legfőbb Ügyészség szerint általában *kivételes* a légtér hiányának kifogásolása a kérelmekben is. Az egyik törvényszék ügyeiben ugyan többször elfordult, de erre a bv. intézet nem szolgáltatott adatot és a bv. bíró is figyelmen kívül hagyta. Egy másik törvényszék egy alkalommal kizárólag erre alapozta a kártalanítást, de a főügyészség ezzel egyet nem értő fellebbezése eredményre vezetett. Az ügyészség véleménye: az élettér hiánya esetén *járvékos körülményként alappal lehet hivatkozni a légtér hiányára, s ezzel a bv. bírónak érdemben kell foglalkoznia.*

⁴⁵ 2016. évi CX. törvény indokolása a 22. §-hoz: „Az elítélt és az egyéb jogcímen fogvatartott elhelyezésére szolgáló, jogszabályban meghatározott minimális mértékét a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól szóló 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet határozza meg.”

⁴⁶ CPT 2nd General Report CPT/INF(92) 3. 1992. április 13.

⁴⁷ IM sajtóközleménye. <http://www.kormany.hu/hu/igazsagugyi-miniszterium/hirek/elfogadta-az-emberi-jogok-europai-birosaga-a-bortonsufoltsagra-adott-magyar-valaszt>

Az egyik ítéletábra közölte, hogy a Panasz és Kártalanítási Tevékenységet Támogató Rendszer (PKTTR) a légtérre nem tér ki, *(amiből az látszik következni, hogy erre nincs bv. intézeti adatszolgáltatás)*, mégis egy törvényszék szerint a légtér hiányát figyelembe veszik *(feltehetően kifogás esetén és hiánypótlással tisztázva)*. Egy másik törvényszék esetében ilyenén kifogás nem volt. A másik ítéletábra jelentéséből visszaigazolódott a Legfőbb Ügyészség által megemlített eset (nem lett jogerős a kizárólag légtér hiányára alapozott kártalanítás). Bv. adatszolgáltatás itt sincs. A törvényszékek negálják a légtér hiányának figyelembe veendőségét. Az adott ítéletábra a Kúria iránymutatását várja, mert a joggyakorlat nincs összhangban a 16/2014. (XII. 19.) IM rendelettel. A harmadik ítéletábra szerint a légtér hiányát a kérelmezők nem kifogásolták, továbbá: amennyiben az élettér megvan, az előírt légtér is megvan, mert 4 négyzetméter esetén a 6 légköbméter csak 1,5 méternél kisebb belmagasság esetén hiányozna. A negyedik ítéletábra is jelentette, hogy a PKTTR szerinti adatszolgáltatásban nincs is adat a légtérre, így légköbméter adatokat „nem vettek/vehettek” figyelembe. Az ötödik ítéletábra szerint sem foglalkoztak a törvényszékek a légtér hiányával.

Vélemény: A Bv.tv. 10/A. § (1) bekezdése [2021. január 1-től Bv.tv. 75/B.§ (1) bekezdés] az élettér hiányát veszi alapul, ebből következően a 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet által előírt légtér hiánya – mely körülmény súlyát szükségtelen hangsúlyozni – az élettér hiánya esetén ahhoz kapcsolódó más sérelmes elhelyezési körülménynek tekintendő. A kérdés nem „légből kapott”, mert az ad absurdum jellegű helyzet is előfordulhat. A PKTTR-t felül kell vizsgálni, annak ki kell terjednie a légtérre is, s erre alapozottan a bv. intézetnek – amennyiben ez a kérelemben kifogás alá esett – a légtérre is adatot kell szolgáltatnia.

III.11. Melyek a „különösen” kitétellemel kiemelt más sérelmes, akceptált vagy negált elhelyezési körülmények, s az akceptáltak között történt-e súlyozás⁴⁸

A Bv.tv. 10/A. § (1) bekezdése [2021. január 1-től Bv.tv. 75/B. § (1) bekezdés] értelmében „a jogszabályban előírt élettér hiánya és az ehhez kapcsolódó más, a kínzás, kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód tilalmába ütköző elhelyezési körülmény, különösen az illemhely elkülönítésének a hiánya, a nem megfelelő szellőztetés, világítás, fűtés vagy rovarirtás (...) által előidézett sérelem miatt” jár a kártalanítás.

A 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 120. § (2) A zárkában - az ön- vagy közveszélyes magatartást tanúsító elítéltek elhelyezésére szolgáló zárka kivételével - folyó vízzel ellátott mosdót és elkülönített, lehetőség szerint önálló szellőzésű WC-t kell kialakítani. A fegyelmi és biztonsági zárkában folyó vízzel ellátott mosdót és WC-t kell kialakítani. (3) A lakóhelyiségeknél a tisztálkodáshoz szükséges folyóvizet, fürdőt, illetve WC-t körletenként is lehet biztosítani. 122. § (1) A zárka vagy lakóhelyiség felszerelési és berendezési tárgyait a 3. melléklet tartalmazza.

3. melléklet a 16/2014. (XII. 19.) IM rendelethez A zárka és a lakóhelyiség berendezései, felszerelési tárgyai 1. Személyenként: 1.1. fekhely, 1.2. ülőke, 1.3. szekrény, 1.4. lavór. 2. Közös használatra: 2.1. asztal, 2.2. hulladék tároló edény, 2.3. hamutartó, 2.4. tükör, 2.5. takarító eszközök.

Az elhelyezési körülményekre vannak még további belső utasítások és egyéb rendelkezések, ezek ismertetését mellőzzük, közülük elegendő utalni pl. a fogvatartottak ellátásának és elhelyezésének szabályairól szóló 2/2018. (I. 4.) OP szakutasításra [ezt követte az azonos megnevezésű 21/2020. (VI. 11.) BvOP utasítás], s a vizsgálati időszak döntő részére ebből állapítható meg, hogy fűtési időnyben hány fok fűtést kell biztosítani a zárkában (22) és a lakóhelyiségben (20), valamint – tekintettel egy alant nevesített kifogásra – azt is, hogy kéthetente tiszta ágyneműt kell biztosítani [háttér: Bv.tv. 122. § a) pont, jog a higiéniai feltételeknek megfelelő egészséges elhelyezésre], az ettől eltérés a fogvatartott hátrányára eshet.

Az azonban egy kérdés, hogy jogszabály vagy BvOP utasítás mit ír elő (pl. a zárkában netán 18 fok

⁴⁸ A kérdést helyesen így kellett volna feltenni: Melyek a „különösen” kiemelteken túli más sérelmes (...). Szerencsére a vizsgálók ekként értelmezték a kérdést.

fűtést), avagy mit nem ír elő (pl. hűtőszekrény), illetőleg ha a normatíve előírt valamely elhelyezési körülmény hiányzik, és más kérdés, hogy ez valamely alapvető jog megsértését eredményezte-e, aminek megítélése mérlegelés alá kell hogy essen. Más szavakkal: a kifogásolt normatíve előírt vagy elő nem írt elhelyezési körülmény hiánya kapcsán is mérlegelendő, hogy ez valamely alapvető jog megsértését eredményezte-e.

A Legfőbb Ügyészség szerint a bv. bírák – a kérelemmel érintettségük esetén – *minden esetben megvizsgálták a nevesített körülményeket*, s azokat többségében nem állapították meg, míg *súlyozás nélkül* elsősorban az illemhely elkülönítésének hiányát, másodsorban a rovarirtás meg nem felelő voltát akceptálták.

Az egyik ítéletábla azt közölte, hogy a bv. bírák súlyozzák az akceptált kifogásokat, de azt már nem, hogy ez mit jelent. Az ítéletábla összegzést nem végzett, de a törvényszékek ismertett jelentéseiből kitűnik, hogy összességében nézve valamennyi nevesített eset kifogás alá esett, s mind a nevesített, mind a nem nevesített esetek kifogásolása esetében volt akceptálás és negálás (*ez értelemszerű*). Az egyik törvényszék adott kellő áttekintést: a nem nevesített esetek közül egyedül akceptált a *(hetenkénti) háromszori zuhanyozás hiánya (nem értünk egyet: ez nem zárkára/lakóteremre vonatkozó elhelyezési körülmény)*, viszont *(amivel egyetértünk)* negálási körbe kerültek további nem elhelyezési körülmények (pl. meleg víz, egészségügyi ellátás, munkavédelmi bakancs, ételmezés, szabad levegőn tartózkodás), illetőleg ezen kívül az egyetlen illemhely biztosítottsága. Egy másik ítéletábla jelzésében akceptálandó a fertőző beteggel történő összezáras *(egyetértünk)*. *(Vannak még negált esetek, de ezekről konkretizálás hiányában nem lehet állást foglalni, pl. ivóvíz, fűtés és szellőztetés minősége, berendezési tárgyak rongált állaga, ágynemű tisztátalansága azzal, hogy ezek elhelyezési körülmények, vagyis eredményes kifogás alá eshetnek)*. Az egyik törvényszék említett elhelyezéssel nem kapcsolatos kifogásokat (pl. mobiltelefon és annak díjazása, munkavégzési körülmények, szállítási sérelem), amit nem is akceptáltak.

Egy további törvényszék szerint kifogás alá esett a kilátásgátló felszerelése. Ez azonban biztonsági intézkedés a bv. szervezet Biztonsági Szabályzatának kiadásáról szóló 26/2015. (III. 31.) OP szakutasítás 542. pontja alapján, nem elhelyezési körülmény, ha pedig azzal függ össze, hogy nincs vagy nem elegendő a természetes fény, általában – de nem minden esetben – nem akceptálható, mert a fogvatartottak ellátásának és elhelyezésének szabályairól szóló 2/2018. (I. 4.) OP szakutasítás és a 21/2020. (VI. 11.) BvOP utasítás értelmében a zárkában/lakóhelyiségben az olvasásra alkalmas természetes vagy mesterséges világítást kell biztosítani.

A másik ítéletábla jelentése az akceptáltak körében említette meg – még szóba nem kerülten – az illemhely önálló szellőztetésének hiányát, míg a negáltak között a mosógép, hűtőszekrény, művelődési és sportolási lehetőség hiányát *(ezek sem elhelyezési körülmények)*. Az egyik törvényszék sajátos megoldást alkalmaz: általában *(nyilvánvalóan az alapösszegezen felül)* sérelmenként növelték napi 100 forinttal a kártalanítás összegét, ellenben ez a rovarirtás hiányában 200 forint emeléssel járt. *(Merev megoldás, hiszen nem mindig alkalmazható, így pl. akkor, ha a sérelmes élettér kirívóan csekély, a napi maximum kártalanítás önmagában is indokolt lehet. A rovarirtás hiányának kiemelése egy „beárazó” rendszeren belül is önkényes.)*

Egy harmadik ítéletábla területén is megjelent akceptált esetben sérelmenként a napi száz forinttal emelés. Kifejezetten súlyozásról nincs szó. A kifogások általában nem bizonyultak alaposnak, az egyik törvényszéken egyik sem, két másik törvényszéken elenyésző számban és kizárólag az illemhely le nem választása miatt. Egy negyedik ítéletábla jelentésében az illemhely függönnyel le nem választása bírt kiemelt súllyal, hivatkozva az EJEB vonatkozó ítéletére. A negált körülmények között jelöltek: a bv. intézet személyzetének bánásmódja, a kapcsolattartás körülményei, a zárkák nyitva tartása, a szabadidős programok hiánya. Az ötödik ítéletábla jelentése szerint az egyik törvényszék hangsúlyozta, hogy „kizárólag olyan sérelmezett elhelyezési körülményeket fogad el,

melyek a zárkával összefüggésbe hozhatóak” (egyetértünk).

Vélemény: Kártalanítást csak a zárkára/lakóhelyiségre vonatkozó elhelyezési körülmények alapozhatnak meg, amelyik e körbe nem tartozik, a kártalanítás szempontjából közömbös, bizonyítást sem igényel. A kifogásolt normatíve előírt vagy elő nem írt elhelyezési körülmény hiánya kapcsán is mérlegelendő, hogy ez valamely alapvető jog megsértését eredményezte-e.

A jogszabályban előírt élettér hiánya esetén a törvényben akár nevesített, akár nem nevesített (más) elhelyezési körülmények közötti formalizált differenciálás (súlyozás) általában nem támogatható, mert hiányuk in concreto relativizálódhat (hasonlóképpen mint a büntetéskiszabási tényezők értékelése, amelyek között úgyszintén nincs semmiféle hierarchia.)

III.12. A jogszabályban előírt élettér megléte esetén, önmagában az egyéb sérelmes elhelyezési körülmények miatt állapítottak-e meg kártalanítást

Az Igazságügyi Minisztérium jogalkalmazási információkra támaszkodva úgy látta, hogy „az intézmény hatálybalépését követő időszakban volt ebben eltérő gyakorlat, amely a későbbiekben teljesen letisztult. A Legfőbb Ügyészség tapasztalata az előbbivel azonos: „az utóbbi időben már egységes a bírósági gyakorlat érvényesül, az előírt élettér megléte esetén, önmagában az egyéb sérelmes elhelyezési körülmények miatt kártalanítás nem kerül megállapításra (kezdetben még voltak ettől eltérő döntések). Ezzel a gyakorlattal az ügyészség egyetért.

Az egyik ítéletábra a 2016. évi CX. törvény indokolásának és a korábbi bv. joggyakorlat-elemzés összefoglaló véleményének ismertetése után közölte, hogy ezt az elvi háttérrel (a kérdés szempontjából nemleges válasz) „a törvényszékeken kialakult egységes gyakorlat is átvette és alkalmazza”, ez állapítható meg a vizsgálat alapján is. Egy másik ítéletábra jelentéséből hiányzik a kérdésre várt válasz. A további három ítéletábra egyaránt nemleges választ adott általában és a vizsgálat alapján is.

Bv.tv. 10/A. § (1) Kártalanítás jár (...) a jogszabályban előírt élettér biztosításának hiánya és az ehhez esetlegesen kapcsolódó más (...) alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények által előidézett sérelem miatt. (Kiemelés a nyelvtani értelmezéshez.)

2016. évi CX. törvény 22. §-ához fűzött indokolásából: „A szabályozásból egyértelműen következik, hogy a kártalanítást minden esetben a kínzás, kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód tilalmába ütköző zsúfolt elhelyezési körülmény alapozza meg. A büntetés-végrehajtási bíró a sérelem mértékének megállapításakor veszi figyelembe a zsúfolt elhelyezési körülményből eredő sérelmet súlyosító körülmények fennállását, halmozódását.” (Kiemelés a jogalkotói akarathoz.)

Vélemény: Nincs ok változtatni a korábbi bv. joggyakorlat-elemzés összefoglaló véleményének – a vizsgálat alapján a bv. bírói gyakorlatban egységesen követett – álláspontján (45. oldal), miszerint: „Ha a jogszabályban előírt élettér biztosított, a kapcsolódó sérelmek önmagukban nem alapoznak meg kártalanítást. Ha a jogszabályban előírt élettér nem biztosított, az önmagában megalapozza a kártalanítást, s ekkor értékelendőek a kapcsolódó sérelmek is.”⁴⁹

III.13. Van-e kellő mérlegelési lehetőség az egynapi összeg meghatározására

Bv.tv. 10/A. § (3) A kártalanítás egy napra eső összege legalább ezerkettőszáz forint, de legfeljebb

⁴⁹ Tóth Andrea Noémi: Ezzel egybehangzó az EJEB gyakorlata is, Juhász és mások kontra Magyarország ügy (6467/13. sz., és további 9 kérelem) 2016. január 7. 7. pont; Magyar és mások kontra Magyarország ügy (16599/12. sz. és további 10 kérelem) 2016. január 7.7. pont: „A Bíróság különösen azt ismétli meg, hogy a zsúfoltság és a szélsőséges térhiány a zárkában olyan aspektus, ami súlyosan esik latba annak megítélésekor, hogy a kifogásolt fogvatartási körülmények a 3. cikk szempontjából <megalázóak> voltak-e és – önmagukban vagy egyéb hiányosságokkal együtt – jogsértést tárnak-e fel (ld. többek között Karalevičius v. Lithuania, no. 53254/99, §§ 36-40, 7 April 2005).”

ezerhatszáz forint.

A 2016. évi CX. törvény 22. §-ához fűzött indokolásból: „A szabályozás a kártalanítás egynapi összegét 1.200 forinttól 1.600 forintig terjedően határozza meg, teret engedve a bírói mérlegelésnek. *Az összeghatárok az Eurostat adatait alapul véve, a magyarországi átlagkeresetre tekintettel kerültek meghatározásra úgy, hogy az EJEB által elvárt „ésszerű összeg” követelményének is eleget tegyenek*, így a megítélhető kártalanítás nem lehet indokolatlanul alacsony. A kártalanítás egy napra járó összegének megállapításánál a rendelkezésre álló *élettér mellett* - összhangban a Bíróság ítélkezési gyakorlatával - a *fogvatartás egyéb körülményeit is figyelembe kell venni. Így a maximálisan kiszabható napi tétel felé mozdul el az összeg, ha a nem megfelelő élettér mellett például a zárkában nem biztosított a megfelelő szellőztetés, világítás vagy fűtés, nincs elkülönítve az illemhely, illetve ha a rovarok jelenléte súlyosbítja a szűkös fogvatartási körülményeket.*”

[2021. január 1-től Bv.tv. 75/G. § (3) Egyszerűsített elbírálás esetén a kártalanítás egy napra eső összege ezerkettőszáz forint, 75/N. § (2) A kártalanítás büntetés-végrehajtási bíró által történő megítélése esetén a kártalanítás egy napra eső összege legalább ezerkettőszáz forint, legfeljebb ezerhatszáz forint. A törvényjavaslat 15. §-án belüli miniszteri indokolása szerint *változatlan*, hogy a bv. bírónak *az elhelyezési körülményeket összességükben értékelve kell* meghatároznia a sérelemmel arányban álló, a fogvatartás egy napjára jutó összeget.]

Bv.tv. 70/A. § (4) [2021. január 1-től Bv.tv. 75/N. § (1)] a büntetés-végrehajtási bíró az elhelyezési körülményeket *összességükben értékeli*, és az okozott sérelem mértékének megfelelően határozza meg a kártalanítás napi tételének az összegét.

Az Igazságügyi Minisztérium úgy látja, hogy a szabályozás „teret enged” a bírói mérlegelésnek, s ehhez 2016. évi CX. törvény indokolásában foglaltakkal érvelt. „Nyilvánvalóan a felső határ felé mozdulhat el a napi tétel összege, ha a nem megfelelő élettér mellett például a zárkában *(valamely nevesített eset áll fenn, amely)* súlyosbítja a szűkös fogvatartási körülményeket.” Egyúttal kilátásba helyezte az egyszerűsített elbírálás megteremtését.

A Legfőbb Ügyészség némileg másként fogalmazott és az ügyészségi tapasztalatok alapján mást is észlelt: a törvény „kellő mérlegelési lehetőséget biztosít (...) ami nem jelenti azt, hogy ezt a mérlegelési lehetőséget a bv. bírák minden esetben ki is merítik.” A „mérlegelés szempontjai az egyes törvényszékeken nem teljesen azonosak”: helyenként a napi minimumot az élettér hiánya mellett csak más sérelmes elhelyezési körülmény esetén lépik túl, helyenként figyelembe veszik azt is, hogy mennyi ideig nem biztosított az élettér és más sérelmes elhelyezési körülmény, helyenként ezek mértékére is tekintettel vannak. Az ügyészség véleménye: a mérlegelés során indokolt figyelembe venni valamennyi sérelmes elhelyezési körülményt és ezek hiányának mértékét, ellenben az érintett napok számát nem, mert a kártalanítás eleve az egynapi összeg és a jogsértő körülmények között töltött napok szorzatából áll.

Az egyik ítélőtábla szerint is van megfelelő mérlegelési lehetőség. Az élettér hiánya kapcsán egy négyes súlyozás (kisebb, közepes, nagyobb, jelentős) érvényesül, figyelembe veszik az alapjogsérelem mértékét és időtartamát. A másik ítélőtábla területén az egyik törvényszék elégségesnek találja az egynapi összeghatárokat, míg két másik törvényszék a többszörös halmazódás kapcsán indokoltnak venné a felső határ emelését. A harmadik ítélőtábla újfent elégségesnek találja az egynapi összeghatárokat, továbbá ismerteti, hogy az előírt élettér hiányában az egyik törvényszék mindig az egynapi minimumot állapítja meg (indok: nem a bv. szervezeten kívül álló az ok⁵⁰), míg három másik törvényszék tagolást alkalmaz (pl. 3 négyzetméter alatt, 3,5 négyzetméterig, s a fölött, vagy az élettér csökkenésének mértékében emelés azzal, hogy 3 négyzetmétertől az egynapi minimum). A negyedik ítélőtábla szerint többségében megfelelő a

⁵⁰ BH 2016.240. A büntetés-végrehajtási intézet kártérítési felelőssége nem menthető ki arra hivatkozással, hogy befogadási kötelezettség terheli. Ez értelemszerűen vonatkozik a kártalanításra is.

mérlegelés lehetősége, az egyik törvény pedig rendre az egynapi minimumot alkalmazza és akkor növel ha van valamely kapcsolódó sérelmes körülmény, amit jogcímenként száz forinttal honorál. Az ötödik ítéletábra által írtakból nem tűnik ki egyértelmű válasz.

Nem mindenütt, de itt is célszerű jelezni, hogy az ítéletábrák jellemzően nem alakítottak ki saját álláspontot, holott a másodfokú vizsgálatuk alapján ez elvárt volt. Az adott kérdés részben összefügg III.11. pont (súlyozás) alkérdésével, így nem ismételjük meg véleményünk vonatkozó részét (általában nem támogatható az elhelyezési körülmények közötti formalizált differenciálás).

Vélemény: *A bv. bírói mérlegelés szükségszerűen a törvényben meghatározott egynapi összeg minimumához és maximumához igazodik. A mérlegelés alapja az adott körülmények összességében való értékelésének követelménye.⁵¹ Ennek megfelelően – merev formalizáció nélkül – önmagában az előírt élettér hiánya nem vezethet mechanikusan (általában) az egynapi összeg minimumának alkalmazásához, illetőleg az előírt élettér kirívó hiányában önmagában is megállapítható az egynapi összeg maximuma. A bv. bírói gyakorlat mérlegelési egységesítéséhez vezethet az is, amennyiben az előírt élettér egynapi összege maximumát önmagában nem indokoló hiányához képest a más alapjogi sérelme(ke)t az(o)k mértékének és a halmozódásuk számának függvényében honorálja növelési tényező(k) gyanánt. Az adott alapjogi sérelem időtartamának figyelembevétele fogalmi tévedés, mert a kártalanítás összege eleve az egynapi összeg és a jogsértő körülmények között töltött napok szorzatából áll, vagyis az érintett tartam abban megjelenik.*

III.14. Volt-e a kártalanítást meghaladó további kártérítés vagy sérelemdíj iránti igény, s arról miként döntöttek

Mindaz öt ítéletábra szerint *nem volt* meghaladó igény.

III.15. Volt-e polgári bíróság előtti párhuzamos igény, s azt miként értékelték

Négy ítéletábra szerint nem volt párhuzamos igény. Közülük egy ítéletábra jelezte, hogy három esetben volt párhuzamos polgári bíróság előtti eljárás, de annak ott nem adtak helyt (*ezt csak abban az esetben közölhette, ha a bv. bírói eljárásban időközben megszűnt a párhuzamosság*). Az ötödik ítéletábra területén az egyik törvényszék így látta: amikor a polgári bírósághoz előterjesztett kártérítés magába foglalta a kártalanítási kérelemben írtakat, a bíróság bevárta a jogerős polgári jogi határozat meghozatalát és res iudicata okból a kártalanítási kérelmet elutasította. (*Nem értünk egyet.*)

Tehát általában nem volt párhuzamos igény, és a szórványos kivételek örvén sem volt arról rendelkezés.

⁵¹ Tóth Andrea Noémi: Ez megfelel az EJEB gyakorlatának, hiszen a strasbourgi bíróság is az Egyezmény megsértése esetén az eset körülményeinek figyelembe vételével határozza meg a kérelmező számára fizetendő nem vagyoni kártérítést. A Varga és mások kontra Magyarország ügyben (nos. 14097/12., 45135/12., 73712/12., 34001/13., 44055/13. and 64586/13, 10 March 2015) odaítélt legmagasabb összeg Kapczár Gábort illette (26.000 EUR), aki 2006. december 12-től töltötte büntetését a Szeged Fegyház és Börtönben. Fogvatartása ideje alatt összesen tizennégy zárkában lakott, 2, 4 és 3 m² közötti élettérben. Azt panaszolta, hogy a zárkájában található WC-t mindössze 18 hónapja választották le a zárkától és annak szellőzése azóta is megoldatlan. Továbbá némely emeletes ágyakat összetoltak és a fogvatartottak arra kényszerültek, hogy egymás mellett aludjanak. Nem vagyoni kártérítésként nyolc év fogvatartásért 30.000 EUR-t igényelt. Az EJEB a körülmények figyelembe vételével és méltányossági alapon 26.000 EUR-t ítélt meg számára. (12., 118., 121. bekezdés) Az ügyben érintett hat kérelmezőknek pedig összesen 73.9000 EUR nem vagyoni kártérítést ítélt meg.

Az EJEB gyakorlatában volt már példa ezen kártérítési összeg többszörösének (több mint tízszeresének) megítélésére is: az Ilascu and other v. Moldova and Russia (Judgement of 8 July 2004, no. 48787/99.) ügyben összesen 760.000 EUR-t ítélt meg négy kérelmezőnek, akiket túlszűfolt zárkában, elviselhetetlen higiénés körülmények között tartottak fogva. (Idézi: Kirs Eszter: Az Emberi Jogok Európai Bíróságának pilot ítélete a magyar büntetés-végrehajtási rendszer túlszűfoltóságáról, Jogesetek Magyarázata, 2015/3, 11.)

A III.14. és III.15. pontbeli kérdések alapvetően egymással összefüggnek.

Bv.tv. 10/A. §(2) Az (1) bekezdésben meghatározott jogcímen *további kártérítésnek vagy sérelemdíjnak helye nincs*, de az elítélt vagy az egyéb jogcímen fogvatartott *jogosult az ezt meghaladó igényét polgári bíróság előtt érvényesíteni*. A törvény 22-hoz adott indokolása nem bocsátkozott érvelésbe. [2021. január 1-től Bv.tv. 75/B. § (4) bekezdés ettől mindössze annyiban tér el, hogy az elítélt szövegrész mellől kihagyja a „vagy az egyéb jogcímen fogvatartott” kitételt, aminek nincs jelentősége, mert Bv.tv. uo. a (7) bekezdés alapján a kártalanítási eljárás e Fejezetben meghatározott szabályait értelemszerűen alkalmazni kell az egyéb jogcímen fogvatartottra is.]

BDT 2018.3850. (Fővárosi Ítéltábla 5.Pkf.25.248/2018/3.) A 2017. január 1. napjáig véglegesen meg nem szűnt, alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatt *kizárólag kártalanítás iránti kérelem terjeszthető elő, amit a büntetés-végrehajtási bíró előtt nemperes eljárásban kell érvényesíteni*.

Kúria Pfv.III.20.122/2020/5. 2017. január 1. napját követően az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti igény *kizárólag a büntetés-végrehajtási bíró előtti eljárásban érvényesíthető*, az ennek az igénynek az érvényesítésére irányuló keresetlevelet idézés kibocsátása nélkül el kell utasítani.

Kúria Pfv. III. 20.924/2019/5. A Bv.tv. 10/A. § (1) és (2) bekezdései csak úgy értelmezhetők, hogy a felperes az *alapvető jogokat sértő elhelyezési körülményekre alapítottan kártérítést vagy sérelemdíjat már nem követelhet, kizárólag egyéb jellegű sérelmeire hivatkozva terjeszthet elő e jogkövetkezmények iránt polgári bíróság előtt keresetet*.

BH 2020.103. I. Az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti kártalanítás iránt indult büntetés-végrehajtási ügyben *nincs lehetőség az elítélt egyéb kártérítési igényéről - így kamat megfizetésére kötelezésről - rendelkezni*, mivel a kártalanítást meghaladó kártérítési (és sérelemdíj iránti) igények polgári bíróság hatáskörébe tartoznak.

Polgári jogi szempontból mind az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülményeken kívüli sérelmek miatt, mind pedig amiatt van helye polgári bíróság előtti kártérítési igény érvényesítésének, ha biztosított volt a megfelelő élettér, de ezt meghaladó sérelmeket állít a fogvatartott.

Vélemény: *A bv. bírói kártalanítás – lévén bv. ügy – sui generis jogintézmény, ami azt jelenti, hogy kizárólag a Bv.tv. szabja meg a feltételeit. Ebből következően a meghatározott feltételekből kilépő, azt meghaladó igényt (pl. egy napi feletti összeg, kártalanítási összeg után kamat, sérelemdíj) támasztó kérelem vonatkozó részében alaptalan, s e részében el kell utasítani, ugyanis az már tisztán polgári jogi értelemben vett kártérítés vagy sérelemdíj, tehát nem kártalanítás. A Bv.tv.-ben alkalmazott „további” kitétel fogalmilag azt is jelenti, hogy a meghaladó igény kizárólag az előbb lefolytatandó bv. bírói eljárást követően érvényesíthető. Tehát párhuzamos eljárásnak sincs helye. Amennyiben a bv. bíró által észlelten mégis folyik párhuzamos eljárás, a bv. bírótól elvárható, hogy arról tájékoztassa a polgári bíróságot, viszont arra tekintet nélkül csak a kérelemben foglaltakról kell döntenie.*

III.16. Milyen arányban hoztak döntést iratok, meghallgatás vagy tárgyalás alapján

Bv.tv. 70/A. § (1) a bv. bíró *iratok alapján is* meghozhatja a döntést. Bv.tv. 50. § (4) bekezdés a fellebbezést a törvényszék másodfokú tanácsa *tanácsülésen, bizonyítás felvétele esetén tárgyaláson* bírálja el.

BH 1994.72. A feltételes szabadságra bocsátás tárgyában eljáró bv. bíró a tárgyalás kitűzése és tartása nélkül is kérheti a nevelői vagy parancsnoki vélemény pontosítását a jelenlevőktől és az azokban hivatkozott iratok bemutatását; - mindez nem minősül bizonyítás felvételének, (így a

védőnek a meghallgatásról való távolmaradása nem értékelhető hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértésnek.)

A Legfőbb Ügyészség: a legtöbb törvényszék kizárólag iratok alapján dönt. Esetenként egy törvényszék tart meghallgatást a kérelem pontosítására, míg bizonyítás felvételére három törvényszék tart tárgyalást. Ezen megállapítások részben a vizsgált időszakot megelőzően, részben az azt követő időszakban jogerőssé vált döntéseken alapulnak.

Négy ítélőtábla egybehangzóan állapította meg, hogy minden ügyben iratok alapján/tanácsülésen születik a döntés. Közülük az egyik javasolta a meghallgatás bv. titkár általi megtarthatóságát. Az ítélőtábla szerint egy esetben másodfokon került sor tárgyalás tartására.

Vélemény: *A döntés iratok alapján/tanácsülésen meghozatala nem kifogásolható, mivel ez az engedő főszabály. A meghallgatás bv. titkár általi megtarthatóságának biztosítása nem célszerű, mert a kivételek száma jelentéktelen, és azt az uralkodó gyakorlat sem igényli.*

III.17. Milyen arányban és okból szereztek be az ügyészség véleményét

Bv.tv. 70/A. § (1) a bv. bíró az ügyészség véleményének beszerzését *mellőzheti*.

A Legfőbb Ügyészség: a törvények *többsége mellőzi*, két törvényszék mindig beszerzi, egyes törvényszékek túlnyomó részben szerzik be, vagy éppen kivételesen (ha bonyolult, illetőleg nehezebb jogi megítélésű az ügy).

Két ítélőtábla területén minden ügyben mellőzték. A továbbiaknál nincs egységes gyakorlat. A harmadik ítélőtábla esetében két törvényszék mindig mellőzte, a harmadik mindig beszerezte, a negyedik négy esetben szerezte be. A negyedik ítélőtábla szerint egy mindig mellőzte, egy mindig beszerezte, míg egy az ügyek negyedében és egy kétharmadában szerezte be. Az ötödik ítélőtábla területén az egyik minden esetben, a többi általában/túlnyomóan beszerzi, ha a kártalanítási összeg várhatóan „nagyobb” (*önmagában ez nem lehet szempont*).

Vélemény: *Az ügyészség véleménye beszerzésének mellőzése nem kifogásolható, mivel ez törvényi lehetőség, valamint a beszerzést célszerű a ténybeli és/vagy jogi megítélés összetettségére korlátozni.*

III.18. A bv. bíró kapott-e értesítést a kártalanítások kifizetéséről

A kártalanítás kifizetése az állam, közelebbről az Igazságügyi Minisztérium kötelezettsége, de erről a bv. bíró *értesítése nincs előírva*.

Minden ítélőtábla közölte, hogy a bíróság nem kap ilyen értesítést. Egyikük jelezte, hogy ilyen-olyan okból annak utóbb jelentősége lehet, másikkal szerint előfordul, hogy az Igazságügyi Minisztérium Költségvetési Főosztálya közölte: nem teljesíthető a kifizetés, mert más néven van a megjelölt bankszámla, s a bíróság a szükséges intézkedést megtette. Másikkal megemlítette a számlaszám hiányát.

III.19. Volt-e a kifizetéssel kapcsolatos panasz, s ha igen, kitől (terhelt, védő, sértett) és milyen okból

A Legfőbb Ügyészség közlése szerint az ügyészséghez nem érkezett ilyen panasz.

Az egyik ítélőtábla területén két törvényszékhez nem érkezett panasz, egyébiránt többszörösen is előfordult – jellemzően a kifizetések felfüggesztése kapcsán – mind érdeklődés, mind az időmúlást sérelmező bejelentés, s ezekben az esetekben a törvényszékek az Igazságügyi Minisztérium

Költségvetési Főosztályához irányították a panaszosokat. Két másik ítéletábra ugyancsak hasonló tartalmú többszörös érdeklődésről, bejelentésről írt. A negyedik ítéletábra egyszeri, az időmúlást sérelmező panaszt észlelt. Az ötödik ítéletábra szerint „néhány” esetben volt írásbeli panasz vagy a bv. csoport felé „rendszeres” telefonos panaszkodás a kifizetés késedelme miatt.

Az utóbbi két kérdés bizonyos összefüggése miatt egységes válasz adható.

Vélemény: A kifizetés nem a törvényszék kötelezettsége, s azért felelősséggel sem tartozik, helyeselhető a panaszosnak az Igazságügyi Minisztérium Költségvetési Főosztályához irányítása. Miután pedig a bíróság az általa elrendelt büntetések és intézkedések kapcsán rendre „teljesítési” (pl. befogadási, szabadítási, egyéb letöltési, kifizetési) értesítést kap – minden további indoklás nélkül, elégséges a ténylegesen felé irányuló panaszokra és újabb kártalanítási kérelem esetén a sértetti követelések nyomon követhetőségére utalni – azt célszerű volna kiterjeszteni a kártalanítás kifizetésére.

III.20. Kérdés törvényszéktől

Bv.tv. 10/A. § (4) [2021. január 1-től Bv.tv. 75/B. § (5) beillesztve] A kártalanítás iránti igény (kártalanítási kérelem) attól a naptól számított hat hónapon belül érvényesíthető, amelyen az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények megszűntek. E határidő elmulasztása jogvesztő. E bekezdés alkalmazásában (elhagyva) nem tekinthető az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmény megszűnésének, ha e körülmény fennállása rövid időtartamra, de (elhagyva) legfeljebb harminc napra megszakad azért, (azért szakad meg,) mert az elítélt vagy az egyéb jogcímen fogvatartott (elhagyva) elhelyezése során a jogszabályban előírt élettér biztosítva volt.

A 2016. évi CX. törvény és a módosító törvény javaslatának indokolása nem igazít el a következő kérdésben.

A kérdés arra vonatkozik, hogy az elévülési idő a legfeljebb harminc napra megszakadását követően mikor kezdődik újra. A büntető kollégiumvezetők országos értekezlete azt fogadta el, hogy a harmincegyedik naptól (2018. november 12-14.), és ez eljárási határidő, így igazolási kérelemnek is helye van (2019. április 9-10.). A 3154/2019. (VII. 3.) AB határozat érintette a kérdést, de nem foglalt állást.

A 3154/2019. (VII.3.) AB határozatból:

„[29] A kártalanítás iránti igény attól a naptól számított hat hónapon belül érvényesíthető, amelyen az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények megszűntek, a határidő elmulasztása jogvesztő. Nem tekinthető az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmény megszűnésének, ha e körülmény fennállása rövid időtartamra, de *legfeljebb harminc napra megszakad* azért, mert az elítélt vagy az egyéb jogcímen fogvatartott elhelyezése során a jogszabályban előírt élettér biztosítva volt [Bv.tv. 10/A. § (4) bekezdés].

[30] Ebből az is következik, hogy a kártalanítási igény megállapítása szempontjából – az ismertetett rendelkezés tekintetében – az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmény *megszűnésének minősül*, ha az több mint harminc nap időtartamra azért szakad meg, mert az elítélt vagy az egyéb jogcímen fogvatartott elhelyezése során a jogszabályban előírt élettér biztosítva volt számára.

[31] Mindez természetesen nem azt jelenti, hogy a kártalanítási igényt a megelőző időszakra ne érvényesíthetné az elítélt vagy az egyéb jogcímen fogvatartott. Az értelmező rendelkezés csupán annyit mond, hogy amennyiben a fogvatartás során harminc napot meghaladó időszakra olyan körülmények között volt az érintett elhelyezve, hogy a jogszabályban előírt élettér biztosítása következtében nem sérültek az alapvető jogai, akkor az azt megelőző időszakra vonatkozó kártalanítási igény érvényesítésére biztosított *hat hónapos jogvesztő határidő ettől az időponttól veszi kezdetét*, a további fogvatartás időtartamától és az elhelyezési körülmények további

alakulásától függetlenül.”

A 3154/2019. (VII. 3.) AB határozat [29]-[31] bekezdésében foglaltakat megismételte a 3236/2020. (VII. 1.) AB határozat [20] bekezdése is, ám az Alkotmánybíróság kizárólag a harminc napot meghaladó megszakadásra adott értelmezést. Ezzel tehát nem ellentétes a jogirodalmi nézőpont: „ha az elítélt alapvető jogait sértő elhelyezési körülményekben átmenetileg, maximum 30 napig pozitív változás állt be (pl. biztosítva volt az elhelyezése során az előírt élettér), az *nem jelenti az alapvető jogokat sértő körülmények megszűnését, azaz az elítélt kártalanítási igénye érvényesítésére nyitva álló határidő nem telik el.*”⁵²

Fel sem merült olyan értelmezés, hogy a megszakadást megelőző időszakra vonatkozó igény elveszne, mégis két esetben így döntött két törvényszék, ami megsemmisítést vont maga után [3249/2021. (VI. 11.) AB határozat, 3250/2021. (VI. 11.) AB határozat].

Vélemény: *A jogvesztő elévülési határidő legfeljebb harminc napnyi „megszakadása” egy sajátos bv. jogintézmény, nem félbeszakítás, ezért a határidő számítása nem egészében újrakezdődik, hanem a megszakadás tartama figyelmen kívül marad (kitolódik), s így a megszakadás előtti helyzetet követő nappal kezdődő hat hónap a megszakadás napjáig és a megszakadás elteltét követő naptól eltelt tartamból tevődik össze (pl. ha harminc nap lett volna hátra, a harmincegyedik napon előterjesztett kérelem elkésett, el kell utasítani).*

A jogvesztő elévülési idő harminc napot meghaladó „megszakadása” félbeszakítja az elévülési időt, s az elévülés határidejének számítása a megszakadás előtti helyzet elteltét követő nappal újrakezdődik.

Mindkét esetben az elévülési határidő – miután a Bv.tv.-ből egyértelműen nem olvasható ki hovatarozása, s ezért méltányosan a fogvatartottra nézve is kedvezőbbként – eljárásjogi jellegű, így igazolási kérelemnek is helye van.

Másként fogalmazva az első esetben az igényérvényesítési határidő mintegy kitolódik, míg a második esetben újrakezdődik. Nem látjuk semmiféle értelmét a legfeljebb harminc napon belülre érvényes külön szabályozásának, mert egyik esetben sem állapítható meg kártalanítás a sérelemmentességi tartamra, és azon sem változtat, hogy a sérelemmentesség már egyértelművé teszi a fogvatartott számára, hogy az állított megelőző sérelme miatt kártalanításra jogosult, s a törvény a kérelmezésre legfeljebb hat hónapot engedélyez. Következésképpen a még ki nem merült határidő tekintetében az eljárást feleslegesen bonyolító a szabályozás.

Az egyértelművé tevő szabályozás így szólhatna:

Bv.tv. 75/B. § (5) A kártalanítási kérelem attól a naptól számított hat hónapon belül érvényesíthető, amelyen az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények megszűntek. E határidő elmulasztása jogvesztő. Amennyiben az elévülési határidőn belül az elítélt elhelyezése során a jogszabályban előírt élettér biztosítottá vált, annak tartamáig az elévülési határidő félbeszakad, s az elévülési határidő a félbeszakadást követő naptól számítva újrakezdődik.

A „félbeszakadást követő naptól” megfogalmazásból egyúttal kitűnne az is, hogy eljárásjogi jellegű határidőről van szó.

III.21. Kérdés törvényszéktől

A Bv.tv. 70/A. § (5) bekezdése módosításával, ha a fogvatartott nem jelöl meg kizárólagos

⁵² Nagy Anita: A kártalanítási eljárás, Miskolci Jogi Szemle 14. évfolyam (2019) 2. különszám 2. kötet, 227-228. oldal

rendelkezési jogosultságú számlaszámot (ideértve a szabadulást követő kérelem esetén a bv. letéti szám megjelölését is), és a hiánypótlás eredménytelen marad, a kérelem érdemi vizsgálat nélkül elutasítható legyen, mert ennek hiányában nincs lehetőség érdemi elbírálásra.

A kérdés valójában javaslat.

A 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 8. mellékletével rendszeresített nyomtatvány 2021. január 1. előtt/után egyaránt tartalmazza, hogy a kártalanítási igényben/kérelemben meg kell jelölni fizetési számlára történő utalás esetén a számlatulajdonos nevét és a számlaszámot.

A 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 8. mellékletével rendszeresített nyomtatvány 2021. január 1. után tartalmazza: „Szabadult elítélt esetén a bíróság illetékességére vonatkozó kérelem Arra vonatkozó kérelem, hogy a Bv. tv. 75/J. § (1) bekezdése alapján az elítélt lakcíme vagy tényleges tartózkodási helye szerint illetékes büntetés-végrehajtási bíró járjon el. (aláhúzással jelölje)”

Vélemény: Nem támogatjuk. A javaslat szem elől téveszti, hogy a bv. bírói eljárásban a döntés nemcsak az iratok alapján hozható, helye lehet még meghallgatásnak (adattisztázás) és tárgyalásnak (az adat bizonyítása). Továbbá úgy látjuk, hogy a jelzett helyzetben sem lehet akadálya az érdemi elbírálásnak, miután a Bv. tv. 10/B. § (5a) bekezdésének (határozatba foglalt kifizetési mód) megfelelő szabályt a módosított törvény nem is tartalmaz, s azt a kifizetési szakaszban is lehet pótolni. A Bv.tv. 75/A. § (5) bekezdése alapján kizárólag akkor kell a kérelmet érdemi vizsgálat nélkül elutasítani, ha annak nincs helye. 2021. január 1-től a Bv. tv. 75/L. § e) pontja pedig a 75/K. § (3) bekezdése szerinti hiánypótlás ellenére való elbírálásra alkalmatlanság miatt írja elő az érdemi vizsgálat nélküli elutasítást, egyébiránt a 75/K. § (3) bekezdés 2. mondata alapján a rendelkezésre álló adatok alapján kell a kérelmet elbírálni, ha a hiánypótlásnak nem vagy csak részben tesznek eleget.

III.21. Kérdés törvényszéktől

Jogszabályban meghatározott „reális” mértékű összeghatár alatt mellőzni lehessen a sértettek nyilatkoztatását, ha a kártérítés vagy sérelemdíj mértéke „csekély, elhanyagolható”.

Ezen kérdés is javaslat.

Vélemény: Nem támogatjuk. A sértetti igényt nem lehet a mértéke függvényének tekinteti. A sértett joga nem relativizálható, mert az nyilvánvaló jogsérelmet okozna.

IV. A feltételes szabadságra bocsáthatóság feltételeinek alakulása^{53 54}

IV.1. A magyar büntető törvénykönyv a büntettekéről és vétségekről szóló 1878. évi V. törvénycikk (1878. évi Btk.)

Az alábbi körben két fázisban szabályozta a feltételes szabadságra bocsátást: Az első fázisban, ha szorgalma és jó magaviselete által a javulásra alapos reményt nyújtott, a legalább három évi fegyházra vagy börtönre ítéltet a büntetés kétharmad részének, míg az életfogytig tartó fegyházbüntetésre ítéltet a büntetés tizedik évének kitöltése után, közvetítő intézetbe helyezték, ahol munkával foglalkoztatták és enyhébb bánásmódban részesült. A második fázisban, ha szorgalma és jó magaviselete által a javulás reményét megerősítette, a büntetés háromnegyed részének, míg az életfogytiglanra ítéltet a büntetés tizenöt évének kitöltése után feltételes szabadságra bocsáthatták.

Ahhoz kötötte, hogy szorgalma és jó magaviselete által a javulásra alapos reményt nyújtott, feltételes szabadságra bocsátható az is, akit három évnél rövidebb fegyházra, vagy egy évet meghaladó börtönre vagy másnemű szabadságvesztés ítéltet, ha büntetése háromnegyed részét kiállta.⁵⁵

*A feltételes szabadságra bocsátásról az igazságügyminister döntött.*⁵⁶

Összegezve: A feltételes szabadságra bocsáthatóság feltétele a büntetés háromnegyed részének, illetőleg életfogytig tartó szabadságvesztés esetén a büntetésből tizenöt év kitöltése (objektív szempont) és az, hogy szorgalma és jó magaviselete által a javulásra alapos reményt nyújtott (szubjektív szempont). Azaz a szubjektív szempontot az elítéltnak a szabadságvesztés végrehajtás alatt tanúsított magatartása képezte.

A 48. §-hoz fűzött miniszteri indokolásból: „A föltételes szabadságra bocsátást nem mint jogot, melyet az elítélt követelhet, hanem mint kegyelmi ténytet tekintti a törvényjavaslat. (...) E kegyelmet mindazonáltal meg kell érdemelnie s ez esetben - nem is marad az el; de a fogolynak soha sem szabad elfelednie s minden alkalommal szükséges azt élő tudatába visszaidézni, hogy az enyhítés, melyben részesül, szoros összefüggésben van viseletével s az nem a törvény által föltétlenül

⁵³ Dr. Feleky István

⁵⁴ Mindenütt meghagytuk az eredeti szövegezt.

⁵⁵ 1878. évi Btk.

43. § A felügyelő bizottság tagjai: a törvényszék elnöke, illetőleg helyettese, a királyi ügyész, illetőleg királyi alügyész; az igazgató (felügyelő), a lelkész, a tanító, továbbá a törvényhatóság közigazgatási bizottsága által megválasztott két egyén. Határozathozatalnál, a mely a járásbírósi fogházban letartóztatott ifju egyénnek javító-házba szállítását tárgyazza, az illető járásbíró is meghallgatandó.

44. § Azok, a kik legalább három évi fegyházra vagy börtönre ítéltetvén, büntetésük két harmadrészt kitöltötték, és szorgalmuk, valamint jóviseletük által a javulásra alapos reményt nyujtottak: büntetésük hátralevő részének kitöltése végett, közvetítő intézetbe szállítatnak, a hol szintén munkával foglalkoztatnak, azonban enyhébb bánásmódban részesülnek.

45. § Az életfogytig tartó fegyházbüntetésre ítéltet, büntetésük tizedik évének eltelte után, s a 44-ik §-ban meghatározott föltételek alatt, szintén a közvetítő intézetbe szállitathatnak.

46. § A közvetítő intézetbe való szállitást, a felügyelő bizottság meghallgatása után, az igazságügyminister rendeli el.

47. § A közvetítő intézetben létező foglyok, fegyelmi vétség esetében a fegyházba illetőleg a börtönbe visszaküldhetők.

⁵⁶ Uo. 48. § A közvetítő intézetben letartóztatott egyéneket, ha jóviseletük és szorgalmuk által a javulás reményét megerősítették, saját kérelmükre a felügyelő bizottság ajánlatára az igazságügyminister feltételes szabadságra bocsájthatja, ha büntetésük háromnegyed részét, az életfogytiglani fegyházra ítéltet pedig legalább tizenöt évet kitöltötték. Feltételes szabadságra bocsáthatók, saját kérelmükre és a felügyelő bizottság ajánlatára azon egyének is, kik három évnél rövidebb fegyházra, vagy egy évet fölülhaladó börtönre, vagy másnemű szabadság-vesztés büntetésére ítéltettek, ha büntetésük háromnegyed részét kiállották, és a 44. §-ban meghatározott egyéb feltételek reájuk nézve megvannak.

biztosított előnyt, hanem a viselete folytán benne helyezett és visszavonható bizalom nyilvánulását képezi. (...) A tapasztalt és feladatának egész komolyságát átértő igazgató, némely jelekből, előre ki nem számítható indiciumokból észreveszi: hogy a külsőleg minden tekintetben kifogástalan viseletű fegyencz lelkében nem szüntenek meg működni azon ösztönök, melyek őt a büntetetre vezették; de ugyanazon igazgatónak gyakorlott szeme belát a fogoly lelkének rejtekében és nem lehetetlen, hogy tapasztalatai megismertetik vele azon módozatokat, melyeknek alkalmazása (...) teljesen befejezheti a javítás művét.”

Megjegyzendő, hogy a büntetés-végrehajtási jog (szerinte közönségesen: börtönügy) legnagyobb alakja, Finkey Ferenc a felügyelő bizottság ajánlatát is a feltételes szabadságra bocsátás feltételei közé sorolta, továbbá az életfogytig tartó szabadságvesztés esetében a tizenöt évet a „kétségtelenül tulhumánus” kitételrel ellenezte, s a húsz év kiállításához kötöttséget talált megfelelőnek.⁵⁷

Egyebekben magát, a feltételes szabadságra bocsátás jogintézményét nem kifogásolta. Ez vélhetően a következő gondolataira vezethető vissza: „A mai büntetőjognak ily *alapvető elvei*: 1. az igazságosság, 2. a szükségesség. Ez a két eszme képezi a büntetőjognak *bölcsészeti* alapját, vagyis állandó, ősidőktől fennálló (statikai) elveit. A mai tételes jog és tudomány *vezéreszmei* pedig: 1. a *megtorlás* s az annak alapját képező *egyéni felelősség*, 2. a *megelőzés* vagyis a *társadalmi védekezés*, 3. az *egyéntetés* (individualisatio) és 4. az *emberiesség*. Ez a négy mai vezéreszme alkotja a büntetőjog *dinamikáját*, vagyis a tudományos alapon álló *bűnügyi politika* elveit. (...) „a büntetőjognak *gyakorlatilag legfőbb célja* a társadalom védelme, vagyis a büntettek megelőzése, a bűnelkövetés, a bűnisméltés és utánzás meggátlása. (...) A megelőzés egyetlen, illetőleg legelső vezéreszmeje a bűnügyi politikának, de a *büntetőjognak* a megtorlás és a megelőzés közös és kölcsönös s jelentőségre nézve *egyenrangú elvei*, illetőleg *vezéreszmei* s elfogultság és egyoldalúság egyiket a másik rovására mellőzni, vagy háttérbe szorítani.”⁵⁸

Annak érdekében, hogy árnyalt képet kapjunk, érdemes rögzíteni: az 1878. évi Btk. mindössze a külföldi és (meghatározott bűncselekmények tekintetében) a visszaeső tekintetében zárta ki a feltételes szabadságra bocsáthatóságot.⁵⁹

IV.2. A büntető törvénykönyv általános részéről szóló 1950. és II. törvény (Btá.)

E törvényből kikerültek a büntetések végrehajtására, így a feltételes szabadságra vonatkozó rendelkezések is.

Ugyanis a büntető törvénykönyv általános részének hatálybaléptetéséről szóló 1950. évi 39. törvényerejű rendelet 2. §-a alapján hatályát veszítik a büntettekről és vétségekről szóló büntető törvénykönyv (1878. évi V. törvény) első részének még hatályban levő rendelkezései, illetőleg a 31. §-a az alábbiak szerint szabályozta a feltételes szabadságra bocsátást:

Az igazságügyminiszter az *egy évet meghaladó szabadságvesztésre ítélt* feltételes szabadságra bocsátja, ha a büntetése *háromnegyed részét (kivételesen kétharmad részét)*, míg az *életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt* akkor, ha a büntetéséből *tizenöt évet (kivételesen tizennégy évet) kitöltötte*, egyaránt abban az esetben, amennyiben *munkakötelezettségének pontosan eleget tett, kifogástalan magaviseletet tanúsított (a kivételes esetekben: a munkában rendkívüli, kimagasló teljesítményt ért el)*, és a kedvezmény megadása a *társadalom védelme szempontjából nem mutatkozik veszélyesnek*.⁶⁰ Egyszersmind megszüntette az egyébiránt igencsak figyelemre méltó,

⁵⁷ Finkey Ferencz: A magyar büntetőjog tankönyve (negyedik, átdolgozott kiadás), Budapest 1914, Grill Károly könyvkiadóvállalata 415., 424-425. oldal.

⁵⁸ Ugyanott: 16., 33., 40. oldal.

⁵⁹ 1878. évi Btk. 49. § 1-2. pont.

⁶⁰ 1950. évi 39. törvényerejű rendelet 31. § (1) Az egy évet meghaladó börtönre ítéltet az igazságügyminiszter feltételes szabadságra bocsátja, ha a) büntetésének háromnegyed részét, de legalább egy évet már kitöltött, b)

részben „külső” (civil) tagokból álló felügyelőbizottság jogintézményét.⁶¹

Utóbb az 1951. évi 39. tvr. 4. §-a kimondta, hogy az 1950. évi 39. tvr. büntetés végrehajtására vonatkozó rendelkezései hatályban marad azzal, hogy az *igazságügyminiszter a feltételes szabadságra bocsátás tekintetében megállapított hatáskörét az ügyészre ruházhatja át.*⁶²

A büntető perrendtartás módosításáról szóló 1954. évi V. törvény hatálybalépéséről és végrehajtásáról szóló 1954. évi 17. tvr. 9. §-a hatályon kívül helyezte az 1950. évi 39. tvr. büntetések végrehajtására, így a feltételes szabadságra bocsátásra is vonatkozó rendelkezéseit, s azokat újraszabályozta azzal az *eltéréssel*, hogy a továbbiakban a *belügyminiszter* feltételes szabadságra *bocsáthatja a három hónapot meghaladó szabadságvesztésre ítéltet kivételesen a büntetés fele részének kitöltése után*, valamint a szubjektív feltétel mind a határozott, mind az életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélnél lényegében változatlan.⁶³

A Büntetésvégrehajtási Szabályzat kiadásáról szóló 1105/1954. (XII. 17.) MT határozat 18. pontja szerint a *belügyminiszter a feltételes szabadság engedélyezésének jogát az 1954. évi V. törvény*⁶⁴ és az 1954. évi 17. törvényerejű rendelet alapján a *Büntetésvégrehajtási Parancsnokság vezetője útján is gyakorolhatja.*

IV.3. A Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről szóló 1961. évi V. törvény (1961. évi Btk.)

Előrebocsátandó, hogy eredetileg nem tartalmazta az életfogytig tartó szabadságvesztést, azt a Büntető Törvénykönyv módosításáról és kiegészítéséről szóló 1971. évi 28. törvényerejű rendelet illesztette vissza 1972. január 1-jei hatállyal a jogrendbe, valamint ugyanezen időponttól újraszabályozta a határozott ideig tartó szabadságvesztésre vonatkozó rendelkezéseket is.

Továbbá – szerintünk nagyon helyesen – *elsőként bírői hatáskörbe helyezte a feltételes szabadságra bocsátást*, s ugyancsak *elsőként mondta ki* – még ha a korábbi (a társadalom védelme szempontjából nem mutatkozik veszélyesnek) megfogalmazás mintegy emelkedettebb és büntetőjogi értelemben konkretizáltabb változata is – *szubjektív feltételként, hogy ezáltal alaposan*

büntetésének végrehajtása alatt munkakötelezettségének pontosan eleget tett, kifogástalan magaviseletet tanúsított, és a kedvezmény megadása a társadalom védelme szempontjából nem mutatkozik veszélyesnek. (2) Életfogytig tartó börtönre ítéltet csak akkor lehet feltételes szabadságra bocsátani, ha büntetéséből tizenöt évet már kitöltött. (3) Az egyéb feltételek fennállása esetén az elítéltet kivételesen már a büntetés kétharmad részének kitöltése után feltételes szabadságra lehet bocsátani, ha büntetésének végrehajtása alatt a munkában rendkívüli, kimagasló teljesítményt ért el. Az életfogytig tartó börtönre ítéltet ilyen esetben akkor lehet feltételes szabadságra bocsátani, ha büntetéséből tizennégy évet már kitöltött.

⁶¹ 1950. évi 39. törvényerejű rendelet 31. § (6) A letartóztató (büntető) intézetek mellett működő felügyelőbizottság (felügyelőhatóság) intézménye megszűnik; az erre vonatkozó jogszabályok hatályukat veszítik.

⁶² Az 1951. évi III. törvénybe iktatott büntető perrendtartás hatálybaléptetéséről, végrehajtásáról és a katonai büntető eljárásban való alkalmazásáról szóló 1951. évi 31. törvényerejű rendelet 4. § A büntetőtörvénykönyv általános részének hatálybaléptetéséről szóló 1950. évi 39. tvr. 14. §-a, 15. §-ának (1), (2) és (4) bekezdése hatályban maradnak. Ugyancsak hatályban maradnak a hivatkozott tvr. 22-36. §-ai is, azzal a kiegészítéssel, hogy az igazságügyminiszter a feltételes szabadságra bocsátás tekintetében megállapított hatáskörét az ügyészre ruházhatja át.

⁶³ 1954. évi 17. tvr. 33. § (1) A három hónapot meghaladó börtönre ítéltet a belügyminiszter feltételes szabadságra bocsáthatja, ha: a) büntetésének háromnegyed részét már kitöltötte, b) büntetésének végrehajtása alatt a részére kijelölt munkát pontosan elvégezte, kifogástalan magaviseletet tanúsított és a kedvezmény megadása a társadalom védelme szempontjából nem mutatkozik veszélyesnek. (2) Életfogytig tartó börtönre ítéltet csak akkor lehet feltételes szabadságra bocsátani, ha büntetéséből tizenöt évet már kitöltött. (3) Az egyéb feltételek fennállása esetén az elítéltet kivételesen már büntetése felének kitöltése után feltételes szabadságra lehet bocsátani, ha büntetésének végrehajtása alatt a munkában rendkívüli, kimagasló teljesítményt ért el. Az életfogytig tartó börtönre ítéltet ilyen esetben akkor lehet feltételes szabadságra bocsátani, ha büntetéséből tizennégy évet már kitöltött.

⁶⁴ Az 1954. évi V. törvény nem tartalmazott ilyetén rendelkezést.

feltehető kell, hogy legyen a büntetés céljának elérhetősége.

A 39. §-hoz adott miniszteri indokolás a bírói hatáskörbe utalást ekként magyarázta: „a feltételes szabadságra bocsátás lényegileg a bíróság által kiszabott büntetéssel járó szabadságelvonás megrövidítését jelenti (...) Minthogy a büntetést mindenkor a bíróság állapítja meg, *a bíróság által meghatározott szabadságkorlátozás tartamának megrövidítésére is a bíróság a leghivatottabb szerv.*” A büntetés céljának elérhetősége kapcsán így érvelt: „*A feltételes szabadság intézménye a gyakorlatban bevált. Elenyészően csekély az olyan elítéltek száma, akiken a feltételes szabadságra bocsátás után a büntetés hátralévő részét végre kell hajtani. Az is általános tapasztalat, hogy a feltételes szabadság lehetősége rendkívül ösztönzőleg hat az elítéltek magatartására, s így nevelésük egyik fontos eszköze.*”

Eredetileg: *A bíróság feltételes szabadságra bocsáthatja a szabadságvesztésre ítéltet a büntetés kétharmad, illetőleg – ha megelőzőleg szándékos bűncselekmény miatt szabadságvesztésre ítélték, de annak kiállításától vagy végrehajthatóságának megszűnésétől az elkövetésig tíz év még nem telt el – háromnegyed részének kiállása után, mindkét esetben akkor, ha alaposan feltehető, hogy a büntetés célja további szabadságelvonás nélkül is elérhető.*⁶⁵

Ez 1972. január 1-től annyiban változott, hogy a háromnegyed a szándékos, a kétharmad a gondatlan bűncselekményhez kötött.⁶⁶

1972. január 1-től: 39. § (3) *Az életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt akkor bocsátható feltételes szabadságra, ha a szabadságvesztésből legalább tizenöt évet, halmazati büntetés esetében legalább húsz évet kitöltött és alaposan feltehető, hogy a büntetés célja további szabadságelvonás nélkül is elérhető.*

IV.4. A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (1978. évi Btk.)

A 47. §-hoz fűzött miniszteri indokolás 1. pontja megerősítette és praktice meg is toldta a korábbi megközelítést: „*A feltételes szabadságra bocsátás lehetősége a büntetés végrehajtása alatt a büntetésvégrehajtás rendjének megtartására ösztönzi az elítéltet, s ezáltal segíti a büntetésvégrehajtási szervek munkáját. A feltételes szabadságon levő elítélt felügyelete és annak kilátásba helyezése, hogy újabb bűncselekmény elkövetése esetén a büntetését folytatni kell, mind olyan befolyásoló tényezők, amelyek szintén segítik az elítélt nevelését és reszocializálását. E megfontolások és gyakorlati tapasztalatok alapján a javaslat az elítéltek széles körénél teszi lehetővé a feltételes szabadságra bocsátást.*”

Tehát az adott elítélt ösztönzésén túl figyelembe vette, hogy ami előnyös az elítéltnak, az előnyös a végrehajtnak is, mi több, ami előnyös a konkrét elítéltnak, az egyúttal pozitív példaként hat a feltételes szabadság előtt álló többi elítélt magatartására is, s mindez önmagában véve intézményesen megszilárdítja a végrehajtás rendjét.

A miniszteri indokolás folytatása sem közömbös: „*A jogintézmény hatékonyságát az szolgálja, ha minden konkrét esetben körültekintően vizsgálják a feltételes szabadságra bocsátás indokoltságát, és kerülik a mechanikus elbírálást.*”

⁶⁵ 1961. évi Btk. 39. § (1) A szabadságvesztésre ítéltet a bíróság feltételes szabadságra bocsáthatja, ha büntetésének legalább kétharmad részét kiállotta, és alaposan feltehető, hogy a büntetés célja további szabadságelvonás nélkül is elérhető. (2) A büntetés háromnegyed részének kiállása után bocsátható feltételes szabadságra a szándékos büntett miatt elítélt, ha megelőzőleg szándékos büntett miatt egy ízben már szabadságvesztésre ítélték, és ennek kiállításától vagy végrehajthatósága megszűnésétől az újabb büntett elkövetéséig tíz év még nem telt el.

⁶⁶ 1961. évi Btk. 1972. január 1-től: 39. § (1) A határozott ideig tartó szabadságvesztésre ítéltet a bíróság feltételes szabadságra bocsáthatja, ha - szándékos bűncselekmény esetében büntetésének legalább háromnegyed részét, - gondatlan bűncselekmény esetében büntetésének legalább kétharmad részét kiállotta és alaposan feltehető, hogy a büntetés célja további szabadságelvonás nélkül is elérhető.

Ez nyilvánvaló intelem a bírák felé. Ehhez érdemes idézni a bírósági büntetésvégrehajtási feladatok egyes kérdéseiről szóló 8001/1983. (IK. 3.) IM számú tájékoztató I.2.a) pontjából: „A bv. bírók gondosan vizsgálják azt a törvényi feltételt, hogy a büntetés célja további szabadságvesztés nélkül elérhető-e. A bírói állásfoglalás általában az objektív adatok (munkavégzés, intézeti rend megtartása, kapcsolattartás, szabadulásra felkészülés) vizsgálatából von le következtetést. (...) A *bv. bírói határozatok indokolása gyakran szűkszavú és sablonos. Különösen a feltételes szabadságra bocsátást elutasító határozatok és az előterjesztéssel ellentétes döntések esetén jogos igény, hogy az indokolás kellően részletes és meggyőző legyen.*” A II.B.2. pontjából: (A büntetés céljának elérhetősége) „E feltétel fennforgása elsősorban az *elítelt személyének alapos vizsgálata* eredményeként vélelmezhető, de nem nélkülözhető az objektív jellegű, áttételesen ugyancsak a személyiség megismerését segítő körülmények tisztázása sem. Nyilvánvaló, hogy *nehezebb* a büntetés tartama alatti magatartás alapján a szemléletben bekövetkezett változásról, a törvénytisztelő életre való készség kialakulásáról vagy annak hiányáról, egyáltalán a *szubjektív tényezőkről* számot adni. (...) *Erre mind a szabadítás előkészítésénél, mind a bírói határozat kialakításánál több figyelmet kell fordítani, hogy (...) nélkülözhetetlen személyiség-jegyek ismertek legyenek.*”

Az új szabályozás *objektív feltételként annak végrehajtási fokozatához kötötte a határozott idejű szabadságvesztés kitöltésének tartamát (fegyház: négyötöd, börtön: háromnegyed, fogház: kétharmad),⁶⁷ később azzal, hogy a maximum három év szabadságvesztés esetén engedte a fele tartam utáni feltételes szabadságra bocsátást is,⁶⁸ utóbbi megszorítással a többszörös visszaeső kivételével, míg az életfogytig tartó szabadságvesztés esetén e tartamot húsz évben,⁶⁹ később az el nem évülő bűncselekmények esetén harminc évben⁷⁰ minimalizálta, s mindkét esetben az azonos szubjektív feltételhez (alaposan feltehető, hogy a büntetés célja további szabadságelvonás nélkül is elérhető) a „különösen” kitéllettel példálózó szempontokat (a büntetés végrehajtása alatt tanúsított kifogástalan magatartás, a törvénytisztelő életmód folytatására való készség) adott.*

IV.5. 2012. évi C. törvény (2012. évi Btk.)

A 38. § miniszteri indokolása némileg eltérő megfogalmazással, de megőrizte azt, amit a jogintézményről már korábban is gondoltak: „A feltételes szabadságra bocsátás alap gondolata az elítéltnak a társadalomba való visszavezetése, a szabad életbe történő beilleszkedés elősegítése. A feltételes szabadság *a bíróság számára korrekációs lehetőség, az elítelt számára pedig perspektívát nyújt*, ugyanakkor átmenetet és próbatételt is jelent a társadalomba való visszailleszkedéshez. A feltételes szabadság *lehetősége a büntetés-végrehajtás rendjének megtartására ösztönzi az elítéltet*. A feltételes szabadságra bocsátással a szabadságvesztés büntetés *ténylegesen végrehajtandó része csökken.*”

⁶⁷ 1978. évi Btk. 47. § (1) A bíróság a határozott ideig tartó szabadságvesztésre ítélt feltételes szabadságra bocsátja, ha - különösen a büntetés végrehajtása alatt tanúsított kifogástalan magatartására és arra a készségére tekintettel, hogy törvénytisztelő életmódot fog folytatni - alaposan feltehető, hogy a büntetés célja további szabadságelvonás nélkül is elérhető. (2) Feltételes szabadságra bocsátásnak csak akkor van helye, ha az elítelt - fegyházban végrehajtandó büntetésének legalább négyötöd részét, - börtönben végrehajtandó büntetésének legalább háromnegyed részét, - fogházban végrehajtandó büntetésének legalább kétharmad részét kitöltötte.

⁶⁸ A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról szóló 1997. évi LXXIII. törvény 1. § Három évet meg nem haladó szabadságvesztés kiszabása esetén - különös méltánylást érdemlő esetben - a bíróság ítéletében akként rendelkezhet, hogy az elítelt a büntetése fele részének letöltése után feltételes szabadságra bocsátható.

⁶⁹ 1978. évi Btk. 47. § (4) Az életfogytig tartó szabadságvesztésből az elítelt akkor bocsátható feltételes szabadságra, ha a szabadságvesztésből legalább húsz évet kitöltött, és alaposan feltehető, hogy a büntetés célja további szabadságelvonás nélkül is elérhető.

⁷⁰ A büntető jogszabályok módosításáról szóló 1998. évi LXXXVII. törvény 5. § Ha a bíróság a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét nem zárja ki, annak legkorábbi időpontját legalább húsz évben, ha az életfogytig tartó szabadságvesztést olyan bűncselekmény miatt szabta ki, amelynek büntethetősége nem évül el, legalább harminc évben határozza meg.

38. § (2) Ha a feltételes szabadságra bocsátás lehetősége nem kizárt, annak legkorábbi időpontja a) a büntetés kétharmad, b) visszaeső esetén háromnegyed részének, de legkevesebb három hónapnak a kitöltését követő nap.

Vagyis az *objektív feltétel* kapcsán *főszabállyá* – és pedig a korábbi, a szabadságvesztés végrehajtási fokozatához rendeltséget elhagyva – a *kétharmad* vált, továbbá – fegyház fokozat esetén a többszörös visszaeső [Btk. 38. § (4) bekezdés a) pont] és megszorítás nélkül az erőszakos többszörös visszaeső [Btk. 38. § (4) bekezdés b) pont] kivételével, akik sosem bocsáthatóak feltételes szabadságra – a *visszaeső, a különös visszaeső és nem fegyház fokozatnál a többszörös visszaeső* esetében a *háromnegyed* érvényesül, valamint minden esetben *kizáró tényező a szabadságvesztés három hónapot meg nem haladó tartama*.

A miniszteri indokolás paradigmaváltást hozott, midőn az *elítelt előéletét helyezte a középpontba*: „A feltételes szabadságra bocsátás időpontja (...) az elkövető előéletéhez igazodik, tekintettel arra, hogy azok az elkövetők, akik még korábban nem követtek el vagy csak viszonylag régebben követtek el olyan bűncselekményt, amely miatt végrehajtandó szabadságvesztésre ítélték őket, nagy valószínűséggel könnyebben és hamarabb visszailleszkeskednek a társadalomba és törvénytisztelő életmódot folytatnak, ha korábban feltételes szabadságra kerülhetnek. Feltételezhető, hogy az ő vonatkozásukban a feltételes szabadság is eredményesen telik el.”

Lényegében ebből vezethető le a feltételes szabadságra bocsáthatóságból eleve ki nem zártak esetében – külön meg nem okoltan – a kétharmad főszabálya, ami kétségtelenül: a korábitól *enyhébb rendelkezés, holott ezen elkövetői kategória in concreto egyebekben mégsem homogén*, hiszen legalább a *szabadságvesztés végrehajtási fokozatában megjelenik az el nem hanyagolható differenciáltságuk*.

38. § (3) Öt évet meg nem haladó szabadságvesztés kiszabása esetén - különös méltánylást érdemlő esetben - a bíróság ítéletében (2018. július 1-től: az ügydöntő határozatában⁷¹) akként rendelkezhet, hogy az elítelt a büntetés fele részének letöltése után feltételes szabadságra bocsátható. Ez a rendelkezés nem alkalmazható, ha az elítelt többszörös visszaeső.

Tehát – szemben a korábbi hárommal – immár *maximum öt évi* szabadságvesztés örvén nyerhet teret a „feles szabály”. Ez ugyancsak: *enyhébb rendelkezés*. A vonatkozó miniszteri indokolása szerint „Ez a rendelkezés is azt célozza, hogy a nem bűnöző beállítottságú elkövetők minél hamarabb visszailleszkeskedhessenek a társadalomba.”

A három hónapot meg nem haladó tartam kizártságát a miniszteri indokolás megokolta: „Ennek indoka az, hogy az elítéltnak a meghatározott minimumot el kell töltenie a büntetés-végrehajtási intézetben ahhoz, hogy megalapozottan állást lehessen foglalni a feltételes szabadságra bocsáthatóság kérdésében.”

43. § (1) Ha a bíróság *életfogytig tartó szabadságvesztés* kiszabása esetén a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét nem zárja ki, annak legkorábbi időpontját *legalább huszonöt, legfeljebb negyven évben* állapítja meg.

Ez már a korábban megkülönböztetéshez (húsz, el nem évülő bűncselekményeknél harminc év) képest: *szigorítás*.

⁷¹ Módosította: 2017. évi CXCVII. törvény 342. § 6.

V. A FELTÉTELES SZABADSÁGRA BOCSÁTHATÓSÁG FELTÉTELEI

A feltételes szabadságra bocsátás számos elíteltet érint.⁷²

feltételes szabadságra bocsátás	érkezett	befejezett	ebből: elrendelés*	ebből: el nem rendelés**	ebből: egyéb befejezés***
2017	7.023	6.849	4.720	1.472	657
2018	6.487	6.612	4.892	1.331	389
2019	6.219	6.147	4.294	1.428	425
2020. I. félév	3.089	3.199	1-949	1.027	223

Az ügyérkezés 2018-tól csökken, továbbá ha az érkezés arányában nézzük az elrendelést: 2017: 67%, 2018: 75%, 2019: 69%, 2020. I. félév: 63%, akkor is kirajzolódik egy mérsékelten csökkenő tendencia.

feltételes szabadság megszüntetése ⁷³	érkezett	befejezett	ebből: megszüntetés*	ebből: elutasítás**	ebből: egyéb befejezés***
2017	115	111	55	6	50
2018	119	119	57	9	53
2019	161	139	79	5	55
2020. I. félév	56	83	51	2	30

A 2019. évi emelkedést leszámítva az ügyérkezés lényegében azonos. A tényleges megszüntetések száma a tényleges elrendelések arányában: 2017: 1,16%, 2018: 1,16%, 2019: 1,83%, 2020. I. félév: 2,61%. *A megszüntetés aránya ugyan némileg nő, de ez sem változtat azon, hogy a bv. bírák elrendelő döntései általában eredményesek* (még a legkevésbé sikeres 2020. I. félévében is 97,39%-ban).

A törvényszékek és az ítélőtáblák – az előírt véletlenszerű kiválasztás alapján – összesen 387 feltételes szabadságra bocsátási ügyet vizsgáltak, ily módon: reprezentatív a merítés.

A vizsgálat munkaterve tudatosan orientáló jellegű, ugyanis (1) a korábbi bv. bírói joggyakorlat-elemzés összefoglaló véleménye már megállapította, hogy a feltételes szabadságra bocsátás alapkérdései tekintetében nincs szétartó gyakorlat, (2) a jelen vizsgálat kiegészítő jellegű, és

⁷² Forrás: 2021 OBH adatközlés a megjelölésekkel együtt.

*Megjelölés: engedélyezés, feltételes szabadságra bocsátás, feltételes szabadságra bocsátás pártfogó felügyelet mellett, feltételes szabadságra bocsátás Pf nélkül, feltételes szabadságra bocsátás Pf-el, helybenhagyás.

**Megjelölés: elutasítás, feltételes szabadságra bocsátás mellőzése, feltételes szabadság megszüntetése, kizárás, kizárás a feltételes szabadság lehetőségéből, kizárás megállapításának mellőzése, megszüntetés, nem bocsátás, mellőzve.

OBH további megjegyzése: A feltételes szabadságra bocsátás ügyeket 2017 és 2019 között *Feltételes szabadságra bocsátás és a feltételes szabadságra bocsátottak pártfogó felügyelete elrendelésének ügye* ügyszámra lajstromozták, melynek helyét 2020. évtől *Feltételes szabadságra bocsátás és Feltételes szabadságra bocsátás szabad lábon lévő elítelt esetén* ügyszámok vették át. Ezért amennyiben a feltételes szabadságra bocsátás ügyeket szeretnénk vizsgálni, ezen ügyszámok együttes figyelembe vétele szükséges.

⁷³ Forrás: 2021 OBH adatközlés a megjelölésekkel együtt.

*Megjelölés: feltételes szabadság megszüntetése, kizárás a feltételes szabadság lehetőségéből, megszüntetés.

**Megjelölés: elutasítás, feltételes szabadságra bocsátás Pf-nélkül/Pf-fel.

***Megjelölés: Nem lehet egyértelműen besorolni. Például: áttétel, egyéb befejezés, felfüggesztés, végrehajthatóság kizártsága, megváltoztatás, félbeszakítás.

kizárólagosan a feltételes szabadságra bocsátásnak 2019. január 1-től hatályos feltételeire terjed ki, (3) a Bv.tv. 188. § (1) bekezdése változatlan b) pontját mintegy értelmező rendelkezésként iktatta be az (1a) bekezdést, (4) az elvi döntésként utalt EBD 2019.B.8. számú döntéssel demonstrált, hogy a módosítás előtti helyzetben is volt lehetőség a módosítással célzott tartalmú határozat meghozatalára, végül (5) tisztázandó, hogy a bv. bírói gyakorlat követi-e az elvi döntésben és természetesen a módosításban foglaltakat.

Az Igazságügyi Minisztérium közölte, hogy a korábbi módosító törvény miniszteri indokolásában a bv. bírói gyakorlat egységének állított hiánya mögött az Országos Kriminológiai Intézet (OKRI) a minisztériumtól 2016-ban kapott megrendelésére készült vizsgálata áll.

Ezáltal a mögöttes vizsgálat beazonosíthatóvá vált. A korábbi bv. bírói joggyakorlat-elemzés összefoglaló véleménye magában foglalja az *OKRI vezetőjének* minisztériumi megbízásra utaló *áttekintését* (5-12. oldal). Az utalt forrás tehát a Kúria számára ismert, és figyelmen kívül hagyott sem volt. Az OKRI vezetője maga intett óvatosságra a következtetések levonásában: jelentős eltérés mutatkozik a feltételes szabadságra bocsátottak bv. intézetenkénti arányában (20-95%), ám a bv. intézetek különbözőek, az elítéltek és bűncselekményeik súlya sem oszlik el egyenletesen. Az avatott olvasatból pedig kitűnik: *nem alapkérdések tekintetében látott fennállni eltérő gyakorlatot, hanem egyes lehetséges szempontok eltérő értékelésében.*

Vélemény: *A törvényi szempontrendszernek megfelelést – a szükségképpeni és valamennyi tényezőt átfogó mérlegelés sajátosságából adódóan – általában ugyan lehet absztrakt szinten megfogalmazottan befolyásolni (irányítani), de az adott döntés in concreto helyzetében mindig számolni kell a vitathatóság fennállásával. Az eredendően elvont törvény a bv. bíróra ruhazza a konkrét döntés meghozatalát, mellyel szemben biztosítja a lehetségesen kétirányú (ügyészség, elítélt/védő) rendes jogorvoslat (fellebbezés) jogát, s a felülbírálat keretében a megváltoztathatóság (a jogorvoslás) lehetőségét. Ennélfogva ugyanaz a helyzet, mint amikor a perbíró dönt pl. a bűnösség kérdésében vagy a büntetés kiszabásáról: az előbbi kapcsán a rendelkezésre álló tények, az utóbbi tekintetében a büntetési/intézkedési nem megválasztása és a büntetéskiszabási tényezők hasonlóképpeni mérlegeléséről van szó.*

Egyebekben leszögezendő, hogy az *OKRI vezetőjének áttekintése nem iratvizsgálatra*, hanem bv. bírákkal folytatott beszélgetésre (interjúra) támaszkodott. *A jelen vizsgálat feladata az iratvizsgálatra alapozott tényszerű helyzet feltárása volt.*

A Legfőbb Ügyészség megállapítása szerint *a törvényszékek gyakorlata túlnyomó részben megfelel a hatályos szabályozásnak*. A legtöbb főügyészség és az adott törvényszék gyakorlata teljesen megegyezik. Két törvényszék nem kellő súllyal értékeli a bűncselekményt, a kiszabott büntetés tartamát és a büntetésből még végrehajtásra váró részt. Ezek közül az egyik egy harmadikkal együtt többnyire nem vizsgálja a Bv.tv. 188. § (1a) bekezdés c) pontjában foglaltakat (jóvátétel). Egy további törvényszék túlzottan nagy jelentőséget tulajdonít az elítélt bv. intézetben tanúsított magatartásának. Az ügyészség véleménye: *A törvényben nem taxatív felsorolt valamennyi (és egyéb) feltételt figyelembe kell venni, és arról a végzésben számot kell adni. A törvényben felsorolt feltételek között nincs rangsor, mégis előfordulhat, hogy valamely körülmény a tényleges súlyánál fogva a többenél hangsúlyosabb szerepet kap.*

A Bv.tv. 188. § (1) bekezdése a feltételes szabadságra bocsátáshoz két, együttes feltételt támaszt: egyfelől a határozott ideig tartó szabadságvesztés perbíróság által meghatározott részét vagy életfogytig tartó szabadságvesztés esetén a meghatározott tartamának letöltését (*objektív szempont*), másfelől a büntetés céljának további szabadságelvonás nélkül is elérhetőségének alapos feltehetőségét (*szubjektív szempont*).

A Bv.tv. (1a) bekezdése az (1) bekezdés b) pontjában meghatározott feltétel szempontjából a

„különösen” kitételrel példálózó felsorolást ad (a *bűncselekményt, a kiszabott büntetés tartamát, szabadságvesztés végrehajtásra váró része, az elítélt büntetés végrehajtása alatt tanúsított magatartása, az elítéltnak a bűncselekménnyel okozott hátrány jóvátételét eredményező vagy azt célzó magatartás, az elítélt törvényisztelő életmód folytatására vonatkozó készsége*). Ez az értelmező körülírás képez nívumot.

Az objektív szempont egyszerű megállapítást, a szubjektív szempontot alkotó feltételrendszer mérlegelést igényel.

Az egyes büntetőjogi tárgyú és más kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2018. évi CXXII. törvény (Mód.tv.) 26. §-ának indokolásából: „A szabadságvesztésre ítétek esetében a feltételes szabadságra bocsátás intézménye a *leghatékonyabb eszköze* annak, hogy az elítélt mihamarabb elkötelezze magát a törvényisztelő életmód folytatása mellett, segíti a társadalomba való visszailleszkedést és jelentősen hozzájárul a börtönszűfoltosság enyhítéséhez. Ez a büntetés-végrehajtási kedvezmény az elítélt számára nem automatikusan járó jogosultság, hanem a törvényi feltételek mellett is csupán *adható lehetőség*. „A feltételes szabadságra bocsátás *célja a büntetés anyagi jogi jogszabályban meghatározott céljával átfedést tartalmaz, és bár a hatályos normaszöveg széles mérlegelési lehetőséget biztosít a jogalkalmazó számára, ennek ellenére - konkrét jogszabályi rendelkezés hiányában - adott a lehetőség egy szűk jogértelmezésre. (...) A feltételes szabadságra bocsátás elsődlegesen a speciális prevenciót szolgáló intézmény, azonban nem hagyható figyelmen kívül a Btk. 79. §-a alapján, hogy a büntetés célja alapvetően a társadalom védelme, ezért nem mellőzhető ennek vizsgálata a feltételes szabadságra bocsátás engedélyezéséről való döntés alkalmával sem.*”

Vélemény: *A magyar büntetőjogban a feltételes szabadságra bocsáthatóság – elítélt magatartására kiható, azt alakító, a feltételrendszernek megfelelésre inspiráló – lehetősége és a tényleges feltételes szabadságra bocsátás mindig is párban járt egymással, a száz éven túlnyúlóan stabilizálódott kiinduló pont tehát az, hogy a feltételes szabadságból ki nem zárt elítélt előtt a mindenkori feltételrendszer keretei között ugyan nem bizonyossággal, de nyitva áll a korábbi szabadulás lehetősége. Egyébiránt hangsúlyozandó, hogy a jogintézmény kívánatos rendeltetése ellenében hat, amennyiben a bv. bírói gyakorlat indokolatlan szélsőséggel pro (bővítés) vagy contra (szűkítés) irányba tér ki. A módosítás indokolása illetően ultra irányváltást nem igényel, de félreérthetetlen, hogy a 2019. január 1. napja előtti normaszövegre alapozható szűkítő jogértelmezést a továbbiakban nem támogatja; a bírói gyakorlat indokolásban állított egységének hiányát („a büntetés céljának megvalósulása körében vizsgálandó-e az elkövetett bűncselekmény jellege és a kiszabott büntetés”) viszont maga az indokolás vezeti vissza – a bírói kompetencián kívül eső – korábbi normaszövegre, s nem kétséges, hogy a bíró mozgásterét a norma szabja meg.*

Továbbá az indokolásból: „A törvény a hatályos szabályozáshoz képest egyértelművé teszi, hogy a feltételes szabadságra bocsátás kérdésében való döntés meghozatalakor értékelés tárgyát kell képeznie az elkövetett bűncselekmény büntetési célokhoz, illetve az elítéltnak az elkövetett bűncselekményhez való viszonyának vizsgálata. Ez *nem jelenti* azt, hogy a büntetés-végrehajtási bíró *felülmérlegelné vagy újraértékelné azokat a körülményeket, amelyeket a perbíró a büntetéskiszabásakor értékelt.*”

Vélemény: *Ahhoz képest, hogy a Bv.tv. 2019. január 1. napja előtt hatályos 188. § (1) bekezdés a) pontja két szempont (a büntetés végrehajtása alatt tanúsított kifogástalan magatartás, a majdani törvényisztelő életmód folytatására való készség) vizsgálatát nevesítette, feltehetően akaratlanul is olyan irányt szabott, amit aztán maga a Mód.tv. és annak indokolása kifogásolt. A bűncselekménynek és a kiszabott büntetés tartamának nevesítetten kötelező vizsgálat alá vonása kétségtelenül túl van a perbíró döntésén, azaz az alapul szolgáló tényeket már értékelte, az ismételt vizsgálandóságuk előírása mégsem sérelmezhető, hiszen a szabadságvesztés végrehajtásának célja – változatlanul – a speciális megelőzés [Bv.tv. 83. § (1) bekezdés: az ügydöntő határozatban*

meghatározott joghátrány érvényesítése, valamint a végrehajtás alatti reintegrációs tevékenység eredményeként annak elősegítése, hogy az elítélt szabadulása után a társadalomba sikeresen visszailleszkedjen és a társadalom jogkövető tagjává váljon], amit a büntetés célja ugyancsak – változatlanul, egyben általánosabb szinten – megfogalmaz (Btk. 79. § a társadalom védelme érdekében annak megelőzése, hogy az elkövető bűncselekményt kövessen el). Ez a EBD 2019.B.8. számú elvi döntés általánosítható lényege, amit aztán a Mód.tv. kiteljesített – a kettős értékelés tilalmának megszegése nélkül.

Feleslegesnek mutakozó – egyetlen egyértelműsítő betoldás kivételével – további észrevételezés nélkül egyebekben maradéktalanul egyetértünk a körültekintő és a további bv. bírói gyakorlatot is segítő indokolásból a következőkkel:

- az *együttes (komplex) értékelés* szükségszerűsége,
- a *büntetés kiszabását követő magatartás* figyelembevétele,
- a *végrehajtása alatt tanúsított magatartás* alatt a végrehajtás rendjének való megfelelés, vagyis a fenytések és jutalmazások, továbbá a reintegrációs programokban való előrehaladás értendő,
- a *törvényszéki életmód folytatására való készség* körében értékelhető az elítélt jövőbeli lakhatására, foglalkoztatására, életmódjára vonatkozó elképzeléseiről szóló nyilatkozata, az ezzel összefüggésben benyújtott igazolások, a meghallgatás idején beszerzett bünygyi nyilvántartási adatok vagy a pártfogó felügyelői vélemény, beszámítás esetén a kényszerintézkedések (*ideértve a reintegrációs őrizetet is*) hatálya alatt szabadlábban lévő elítélt feltételes szabadságra bocsátásáról szóló döntésig terjedő időben tanúsított magatartása.

A Bv.tv. 188. § (1a) bekezdés c) pontja alapján vizsgálni kell az elítéltnak a bűncselekménnyel okozott hátrány jóvátételét eredményező vagy azt célzó magatartását. Az egyik ítéltábla közölte, hogy ennek gátja, hogy az elítélteknek a bv. intézetben sokszor nincs lehetőségük dolgozni, illetőleg rabkeresményük összege alacsony, a bv. bíró pedig annak, aki a jóvátételt vállalja, a feltételes szabadságra bocsátás elrendelése mellett elrendeli pártfogó felügyeletét és külön magatartási szabályként írja elő a jóvátételt. (*Egyetértünk.*)

Az egyik ítéltábla jelentése szerint a vizsgálat „egyértelműen támasztja alá, hogy valamennyi törvényszéken a bv. bírói gyakorlat megfelel a hivatkozott elvi döntésben, illetve a Bv.tv. 188. § (1a) bekezdésben foglaltaknak.” A bv. bírák a vizsgált ügyek döntő többségében mérlegelik a módosítással előírt többletet is, a törvény által megkövetelt „összetett szempontrendszer komplex vizsgálata” folyik, közölve, hogy a törvényszékek már a módosítás előtt sem szorítottak a korábban nevesített két körülmény vizsgálatára.

A másik ítéltábla jelentése három törvényszéket érintően mindenben azonos megállapításokat tett (a negyedik törvényszék bv. bírái még nem minden ügyben vizsgálják a bűncselekmény jellegét, az elítélt abban játszott szerepét, döntéseiket a másodfokú bíróság azonban korrigálja.)

A harmadik és negyedik – ahol fele részben nem volt engedélyezett az adott kedvezmény – ítéltábla területén valamennyi törvényszék tekintetében észleltek bizonyos hiányosságokat, elsődlegesen, esetlegesen az alapul szolgáló tényezők rögzítésének hiányával párosulva, a feltételek nem teljes körű vizsgálatát (egyelőre elsődleges a magatartás primátusa), egyszersmind a másodfokú bíróságok megalapozott döntésekkel végzik a korrekciót. Kifogástalan magatartás ellenére is mellőzik a feltételes szabadságra bocsátást, ha azt az elkövetett bűncselekmény indokolja (főként személy elleni erőszakos bűncselekmény, elkövetésben játszott meghatározó szerep, gátlástalan elkövetési mód, további büntettség, másik büntetőeljárás folyamatban léte, hátralévő hosszabb tartam, határozatlan jövőkép, a személybeli hozzáállás pozitív változásának hiánya, a reintegrációs őrizet alatt sem törekedett jóvátételre).

Az ötödik ítéltábla megfogalmazásában: a bv. bírók a feltételes szabadságra bocsátás

engedélyezésének kérdésében általában eleget tettek a Bv.tv. 2019. január 1. napjától hatályos módosításának, az általuk követett gyakorlat egyben megfelelt az EBD 2019.B.8. számú döntésben írtaknak is. Megállapította továbbá, hogy „egyre emelkedő mértékben kerül sor az indítvány elutasítására – valamennyi fellebbezett ügyben a másodfokú bíróság helyes indokai alapján helybenhagyta az elsőbírői döntést – míg hat esetben az elítéltet feltételes szabadságra bocsátották, három ügyben a törvényszéki életmódra való készség megszilárdulása, illetőleg a bűnismétlés elkerülése okán pártfogó felügyelet elrendelése mellett.” A határozatok indokolása egy törvényszék kivételével részletesebbé vált, így pl. az esetek többségében a törvényhely megjelölése mellett idézi a törvény szövegét is.

Bv.tv. 188. § (1) bekezdés b) *alaposan feltehető*, hogy a büntetés célja további szabadságelvonás nélkül is elérhető.

Vélemény: *A törvény a szubjektív feltételek kapcsán – helyesen, mert a jövőre nézve szóló hipotézis felállításáról van szó – az „alaposan feltehető” szinten várja el a döntést, ennél fogva egyfajta valószínűsítést (prognózist), de nem a minden kétséget kizáró bizonyosságot követeli meg. Az tehát, hogy helytálló-e a bv. bírői döntése, csakis a döntést követően derülhet ki. Az elrendelt feltételes szabadságra bocsátás általában eredményes, amit önmagában mutat meg a megszüntetéseknek az elrendelésekhez viszonyított rendkívül alacsony aránya. Következésképpen eredményes a bv. bírászkodás, természetesen annak függvényében, hogy eredményes a bv. szervezet reintegrációs tevékenysége és az ügyességgel együtt az eljárásbeli közreműködése.*

A bv. bírői gyakorlat a módosítás előtt – a korábbi normaszöveg alapján a módosító törvény miniszteri indoklása által elismert – legális szűkítést alkalmazott a büntetés célja elérhetőségének vizsgálata kapcsán azzal, hogy a törvényszékek kb. egyharmad része már akkor is kiterjesztette a vizsgálatot a törvényben nem nevesített szempontokra, amit példáz az EBD 2019.B.8. számú elvi döntés. A módosítást követően a törvényszékek kb. kétharmad része a megváltozott törvényhez igazította a gyakorlatát, a fennmaradó kb. egyharmad részben – eseti kivételektől eltekintve – másodfokú korrigálással.

Az egyik ítélőtábla javaslata: „A szofisztikáltabb elsőfokú gyakorlat kialakítását lehetségesen elősegíteni az 56. Bk. vélemény kiegészítése a feltételes szabadságra bocsátásról szóló büntetés-végrehajtási bírői döntések során (...) értékelendő szempontokról.”

Vélemény: *A büntetőjog területén számos kérdésben, különféle feltételek között és tartalommal hozható adott tárgyú döntés, ezért az eleve más tárgyú 56. BkV egyféle döntésre vonatkozó kiegészítése nem tűnik járható útnak. Egyelőre célszerű bevárni, hogy a bv. bírászkodás hosszabb távon miként alakul.*

Az egyik ítélőtábla észlelése: nemleges álláspont esetében a rendelkező rész az egyik törvényéken „nem bocsátja feltételes szabadságra”, a másik törvényszéken „feltételes szabadságra bocsátását mellőzi”.

Vélemény: *Mivel a „ha nem bocsátotta feltételes szabadságra” [Bv.tv. 57. § (6)-(8) bekezdés, 59. § (2) bekezdés] kitételek léteznek, és mivel más természetű „a feltételes szabadságra bocsátást mellőzi” kitétel [Bv.tv. 58. § (3) bekezdés 2. mondat, 60. § (1) bekezdés], a „nem bocsátja feltételes szabadságra” megfogalmazása a helyes.*

Az egyik törvényszék szerint a reintegrációs őrizet kapcsán a bv. bíróságnak már vizsgálta a bűncselekmény jellegét és a szabadságvesztés tartamát, ez a feltételes szabadságra bocsátás kapcsán alapul szolgál, s ezért nem szükséges ezen szempontok ismételt vizsgálata.

Vélemény: *Nem értünk egyet. A bv. bíró döntése mindig az adott ügytárgyra vonatkozik, így a korábbi döntés indokolása részben sem mentesíti az utóbb eljáró bv. bírót az indokolási kötelezettségének teljes körű teljesítése alól.*

VI. ÖSSZEGZÉS

VI.1. A törvényszékek és az ítélőtáblák – az előírt véletlenszerű kiválasztás alapján – összesen 679 kártalanítási és 387 feltételes szabadságra bocsátási ügyet vizsgáltak, ily módon: reprezentatív a merítés. Ennek alapján tényszerűen megalapozott vélemény kialakítására nyílt mód.

VI.2. A fogvatartás alapvető jogokat sértő elhelyezési körülményei miatt – a korábban a magyar polgári peres eljárásban nem vagyoni kártérítés, valamint az Emberi Jogok Európai Bírósága előtt az Emberi Jogok Európai Egyezményének tilalma megsértésével okozott kártérítés jogcímén nagy számban igényelt kártérítéssel szemben, miután a magyar államot nagy számban, utóbb a Varga és társai kontra Magyarország ügyben (2015. március 10.) az egyezményesértő fogvatartási körülmények megszüntetésére, valamint hatékony preventív, illetve kompenzációs jogorvoslat kialakítására hívta fel, majd végül (formálisan a további eljárások felfüggesztésével) a honi ítélkezés elé utalás folytán – 2017. január 1-től bevezetett bv. bírói kártalanítás bv. előzmények nélküli, sui generis – a kizárólagosan Bv.tv. által megszabott törvényi keretek között, más jogágakra nem tekintő, azok szabályaival nem vegyíthető eljárásban funkcionáló – rendkívül sikeres jogintézmény.

Sikerességét jellemzően az adja, hogy a törvényhozó (1) a bv. bíró kizárólagos hatáskörébe terelte (2) a jogszerűen okozott hátrány megtérítését jelentő, (3) a fogvatartott kártalanítás jogát és az állam kártalanítás kifizetési kötelezettségét megállapító kártalanítási eljárást, melynek további lényege, hogy (4) relatíve szűk határidőt előírva, (5) az nem hivatalból, hanem a fogvatartott és/vagy védője/jogi képviselője részéről előterjeszhető kérelmére indul, (6) a bv. intézet alapvetően a releváns elhelyezési adatokat folyamatosan rögzítő fogvatartotti nyilvántartásra támaszkodó előkészítő véleménye alapján, (7) az eleve elfogadhatatlan esetekben érdemi elbírálás nélküli elutasítási körbe nem tartozó kérelmek (8) érdemi elbírását nemcsak a bv. bíró, de a tisztázást (meghallgatás) vagy bizonyítást (tárgyalást) nem igénylő helyzetben iratok alapján és így (9) a bv. titkár részére is lehetővé teszi azzal, hogy (10) a kártalanítás a sérelmes elhelyezési körülményekkel érintett minden napra vonatkozóan állapítandó és (11) egy napi összegében méltányosnak vehető keretek (minimum ezerkétszáz és maximum ezerhatszáz forint) között állapítható meg a napok és az egy napi összeg szorzatával, míg (12) nem enged további kártérítést vagy sérelemdíjat, de (13) értelemszerűen csak utóbb engedi a kártalanításként támaszthatót meghaladó igény polgári bíróság előtti érvényesítését, s végül a kifizetéssel kapcsolatos teendőket már nem a bíróságokra, hanem az Igazságügyi Minisztériumra hárítja.

Ennélfogva megállapítható, hogy olyan bv. bírói kártalanítási eljárásról van szó, amely elérte a jogintézményt bevezető 2016. évi CX. törvény általános indokolásában megfogalmazott célt: a kompenzációs jogorvoslat hatékony. A sikerességen az sem változtat, hogy a törvényhozó 2021. január 1-től megszüntette a prevenciónak szánt panaszhoz kötöttséget, ugyanis önmagában a hatékony kompenzációs jogorvoslat tömeges funkcionálása is alkalmas arra, hogy az államot tovább ösztökélje a bv. intézetek telítettségének megszüntetésére, ami már eddig is számottevően csökkent a 2017. január 1. előtti helyzethez képest.

A bv. bírói kártalanításnak persze van ára, ami a bv. szervezet, az ügyészség, végső soron pedig a törvényszékek elsősorban bv. bírónak és részben másodfokú tanácsainak rendkívül megnövekedett munkaterhében nyilvánul meg. A vizsgálat jellegéből adódik, hogy ezt a törvényszékek bv. csoportjaihoz zúduló ügytenger bemutatásával illusztrálhatjuk: az, hogy az 2021. I. félévében közel megduplázódott az érkező – a megelőző évben elsőként elért eredményt – ismételve fölözte a befejezés, rendkívüli munkatehert hatékonyan kezelő komoly teljesítmény, de sajnos más ügyszakok sínylettek meg a bírák és főként a bírósági titkárok elvonását. A törvényszékek munkaszervezése a kialakult helyzetet megoldotta, noha világos, hogy – amennyiben össz-ügyérkezésük ismert csökkenése netán az ellenkezőjébe fordul – hosszabb távon problémákat okozhat.

A bv. intézetek előkészítő tevékenysége általában kifogástalan, így csak nem számottevő esetenként kifogásolható abban, hogy nem továbbították a kérelemben kifogásolt élettérre és más sérelmes elhelyezési körülményekre vonatkozó valamennyi adatot, s a korábban nem szabályozott, de szükségszerű hiánypótlásnak sem, vagy nem teljes mértéig tettek eleget, ami értelmezési nehézséghez vezetett olyan értelemben, hogy az adatok részbeni hiánya esetén vonható-e következtetés a sérelmes elhelyezési körülmények meglétére (megismételjük: a bizonyítás részadat hiánya esetében általában nem, illetőleg kivételesen, tényből további tényre vonható következtetés esetében mellőzhető), ugyanakkor örvendetes, hogy adatszolgáltatásuk javuló tendenciát mutat. Kiemelhető még: a fogvatartottak kérelem benyújtása utáni nyilvánvalóan szükségessé vált átszállítása sajnálatosan az eljárások elhúzódsához vezetett (áttétel, s ami ezzel jár), amin 2021. január 1-től – általunk vártan és nagyon helyesen – a törvényhozó változtatott a bv. bíró illetékességének erre már nem tekintő rögzülésének kimondásával.

A törvényszékek (bv. bírák/másodfok) gyakorlata sem mondható mindenekben kifogástalannak, de megállapítható, hogy az a főkérdésekben stabilizálódottan helytálló.

Mindenekelőtt hangsúlyozandóan felismerték, hogy a korábban nem szabályozott általános jogelvet jelentő – ebben is általunk vártan és nagyon helyesen a törvényhozó által 2021. január 1-től már előírt – kérelemhez kötöttség elvét követték. Ez igen nagy jelentőséggel bír, hiszen az – miként kifejtettük – kötelezően a kérelem kimerítését, a kérelmen túlterjeszkedés és a kérelem utóbbi kiterjeszhetősége tilalmát jelenti, azaz a kérelem – ha nincs pótolható adathiany – a benyújtása szerinti állapotában rögzül. Ez practice is a bv. intézetek és a törvényszékek számára a teendők egyszerűsítése.

Hasonlóképpen elismerést érdemel, hogy a törvényszékek – a törvényhozó által ugyancsak 2021. január 1-től szabályozott – hiánypótlást már korábban is alkalmazták, amennyiben a bv. intézeti előterjesztés nem, vagy csak részben tartalmazta az elbíráláshoz szükséges adatokat.

A törvényszékek továbbá célszerűen éltek a törvény adta lehetőségükkel, midőn érdemi döntéseiket rendre iratok alapján és az ügyészség véleményének beszerzését mellőzve hozták meg (ebben szerencsésen 2021. január 1-től sem állott be változás), ami jótékonyan hatott/hat az eljárás időszerűségére.

Értelmezési problémát főként az igényérvényesítés jogvesztő határidején belüli legfeljebb harminc napnyi megszakadás esete képezte. Az értelmezést – noha ez kérdésként került elő, és így erre nem terjedt ki a vizsgálat – jelentősége miatt mégis elvégeztük, melynek lényege szerint ez egy sajátos bv. jogintézmény, tehát nem félbeszakadásról és az elévülési határidő újratekintéséről, hanem az elévülési határidő mintegy kitolódásáról van szó. Iránymutatást adtunk az elévülési határidő eljárásjoginak tekintésére, valamint arra is, hogy megszakadáskor mikortól számítandó az elévülés.

VI.3. A feltételes szabadságra bocsátás tradicionális, száz évnél hosszabb ideje fennálló jogintézmény, melynek feltételei időszakonként változtak, majd akként stabilizálódtak, hogy a szubjektív feltételek a büntetés (és ezen belül a szabadságvesztés) céljának elérhetősége/elérendősége függvényében vizsgálhatóak.

Abból kell kiindulni, hogy a feltételes szabadságra bocsáthatóság a magyar büntetőjogban mindvégig nem kikövetelhető alanyi jog, hanem relatív jog a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségének megvizsgálására. Egyszersmind, amint a módosító törvény indokolása a korábban is érvényesülő szemléletet követve írta: „A szabadságvesztésre ítélték esetében a feltételes szabadságra bocsátás intézménye a leghatékonyabb eszköze annak, hogy az elítélt mihamarabb elkötelezze magát a törvénytisztelő életmód folytatása mellett, segíti a társadalomba való visszailleszkedést és jelentősen hozzájárul a börtönzsúfoltság enyhítéséhez.”

A 2019. január 1. napját megelőző törvényi szabályozás a szubjektív feltételeket kettőre (a büntetés végrehajtása alatt tanúsított kifogástalan magatartás, a majdani törvénytisztelő életmód folytatására való készség) szorította, s így – a módosító törvény indokolásában is elismerten – „a normaszöveg széles mérlegelési lehetőséget biztosít a jogalkalmazó számára, ennek ellenére - konkrét jogszabályi rendelkezés hiányában - adott a lehetőség egy szűk jogértelmezésre.” A vizsgálat alapján megállapítható, hogy a módosítás előtti bv. bírói gyakorlat legális szűkítést alkalmazott a büntetés célja elérhetőségének vizsgálata kapcsán azzal, hogy a törvényszékek kb. egyharmad része már akkor is kiterjesztette a vizsgálatot a törvényben nem nevesített szempontokra, amit példáz az EBD 2019.B.8. számú elvi döntés. A módosítást követően pedig a törvényszékek kb. kétharmad része a megváltozott törvényhez igazította a gyakorlatát, a fennmaradó kb. egyharmad részben – eseti kivételektől eltekintve – másodfokú korrigálással.

Ez legalább olyan kiemelendő teljesítménye a bv. bírászkodásnak, mint a kártalanítás tekintetében a 2021. január 1. napja előtt a törvény által addig elő nem írt kérelemhez kötöttség elvének alkalmazása.

Az elrendelt feltételes szabadságra bocsátás általában eredményes, amit önmagában mutat meg a megszüntetéseknek az elrendelésekhez viszonyított rendkívül alacsony aránya.

VI.4. További megállapítások

A. Kártalanítás:

- A panasz kártalanítás korábbi feltételének kiiktatásával egyetértünk.

- A bv. bírói kártalanítás az alapvető jogokat sértő fogvatartással jogszerűen okozott hátrány megtérítése, kimentési lehetőség nélkül. A sérelmes fogvatartásért nem a bv. szervezet, hanem az állam tartozik felelősséggel. Az állam törvénybe iktatott akaratából a kártalanítás jogosultja az adott hátrányt szenvedett fogvatartott, megfizetésének pedig az állam a kötelezettje.

- A közvetlenül a bv. bíróhoz (bv. csoporthoz) érkezett kártalanítási kérelmet iktatni kell, majd azt a bv. intézetnek kell megküldeni azzal, hogy a szükséges intézkedéseket tegye meg. A téves helyen történő benyújtás nem eshet a fogvatartott terhére, emiatt elutasításra nem kerülhet, és nem is került sor. Az áttétel alkalmazását nem támogatjuk. Hasonlóképpen kell eljárni, ha a bv. intézet a kártalanítási kérelmet nem az illetékes bv. bíróhoz továbbítja.

- A kártalanítási kérelemben foglaltak tényállítások, azok bizonyításra szorulnak, semmiben sem korlátozott, hivatalból is lefolytatható ellenbizonyításnak van helye (pl. a bv. intézettől észrevétel beszerzése). Önmagában az adatközlésre nem alapozható a tényállás, de ha a kifogás is megmarad egyoldalú tényállításnak, reménybeli bizonyíték hiányában nincs is lehetőség ellenbizonyításra.

- Egyetértünk a hiánypótlás bevezetésével és azzal is, hogy a kérelem hozzárkezesével – ha abban nincs elvétel – rögzül a bv. bíró illetékessége, s azon már nem változtat a fogvatartott átszállítása, valamint üdvözljük, hogy a Kúria korábbi döntéseivel összhangba kerülve ugyancsak a módosítással kimondva kártalanítási döntést követően is helye van utólagos bv. bírói eljárásnak, s elfogadható megoldás a kórterem lakóhelyiségnek tekintése is, hozzáteve, hogy a korábbi helyzetben nem volt kifogásolható más jogszabály követése.

- Ha a felülvizsgálat indítványozója az indítványának elbírálását a bv. bírótól igényli, akkor – függetlenül attól, hogy az indítványát felülvizsgálati indítványnak nevezi-e meg – mellőzni kell az indítvány Kúriához való felterjesztését, s az indítványt tartalmilag utólagos bv. bírói eljárás lefolytatására irányulónak kell tekinteni és elbírálni.

- 2021. január 1. előtt a Bv.tv. ugyan előírta, hogy a kártalanítás iránti igényt a külön jogszabályban rendszeresített nyomtatványon kell benyújtani, ellenben – azon túl, hogy a 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet ezt csak lehetőségnek tekintette – a kérelem érdemi vizsgálat nélküli iratok alapján történő elutasítása eseteinek kimerítő felsorolásában a nem nyomtatványon benyújtás nem szerepelt.
- Az érdemi vizsgálat nélküli elutasítási okok önállóak, vagylagosak, halmozódhatnak és sorrendről csak annyiban lehet szó, hogy pl. elkészttség vagy arra nem jogosulttól származás esetén szükségtelenné válik további ok megállapítása, amikor az még nem is tűnik bizonyítottnak. Elvárható azonban a bizonyítottnak mutató további okra is hivatkozás.
- A jogszabályban előírt minimális élettér egyéni elhelyezés esetén fogvatartottként 6 négyzetméter, míg közös elhelyezés esetén 4 négyzetméter, ezért mindkét esetben ezalatt helytálló a sérelem megállapítása.
- A jogszabályban előírt minimális légtér hiánya az élettér hiánya esetén ahhoz kapcsolódó más sérelmes elhelyezési körülménynek tekintendő.
- Kártalanítást csak a zárkára/lakóhelyiségre vonatkozó elhelyezési körülmények alapoznak meg, amelyek e körbe nem tartozik, a kártalanítás szempontjából közömbös, bizonyítást sem igényel.
- A kifogásolt normatíve előírt vagy elő nem írt elhelyezési körülmény hiánya kapcsán is mérlegelendő, hogy ez valamely alapvető jog megsértését eredményezte-e.
- A jogszabályban előírt élettér hiánya esetén a törvényben akár nevesített, akár nem nevesített (más) elhelyezési körülmények közötti formalizált differenciálás (súlyozás) általában nem támogatható.
- Nincs ok változtatni a korábbi bv. joggyakorlat-elemzés összefoglaló véleményének álláspontján: „Ha a jogszabályban előírt élettér biztosított, a kapcsolódó sérelmek önmagukban nem alapoznak meg kártalanítást. Ha a jogszabályban előírt élettér nem biztosított, az önmagában megalapozza a kártalanítást, s ekkor értékelendők a kapcsolódó sérelmek is.”
- A bv. bírói mérlegelés szükségszerűen a törvényben meghatározott egynapi összeg minimumához és maximumához igazodik. A mérlegelés alapja az adott körülmények összességében való értékelésének követelménye. Ennek megfelelően – merev formalizáció nélkül – önmagában az előírt élettér hiánya nem vezethet mechanikusan (általában) az egynapi összeg minimumának alkalmazásához, illetőleg az előírt élettér kirívó hiányában önmagában is megállapítható az egynapi összeg maximuma. A bv. bírói gyakorlat mérlegelési egységesítéséhez vezethet az is, amennyiben az előírt élettér egynapi összege maximumát önmagában nem indokoló hiányához képest a más alapjogi sérelme(ke)t az(o)k mértékének és a halmozódásuk számának függvényében honorálja növelési tényező(k) gyanánt.
- Az adott alapjogi sérelem időtartamának figyelembevétele fogalmi tévedés, mert a kártalanítás összege eleve az egynapi összeg és a jogsértő körülmények között töltött napok szorzatából áll, vagyis az érintett tartam abban megjelenik.
- A több fogvatartási időszakot érintő kártalanítási kérelem egészéről a – ha a fogvatartott a kérelem benyújtásakor még fogva van, a fogvatartó, ha pedig szabadult, az utóljára szabadító bv. intézet szerint illetékes – bv. bíró részbeni elkülönítés és áttétel nélkül egy eljárásban dönt.
- Az érdemi vizsgálat nélkül elutasított kérelem utóbb – a pótolható hiányosságok pótlása mellett –

a jogvesztő elévülési határidőn belül ismételt benyújtható.

- Utólagos bv. bírói eljárásnak csak az érdemi (kártalanítást megállapító vagy azt elutasító) ügydöntő jogerős végzéssel szemben van helye, míg a nem érdemi (érdemi vizsgálat nélkül elutasító) nem ügydöntő végleges végzéssel szemben nincs helye.

- Kártalanítást meghaladó további kártérítés vagy sérelemdíj iránti igény nem volt. Polgári bíróság előtti párhuzamos eljárás elenyésző számban volt. A bv. bírói kártalanítás – lévén bv. ügy – sui generis jogintézmény, ami azt jelenti, hogy kizárólag a Bv.tv. szabja meg a feltételeit. Ebből következően a meghatározott feltételekből kilépő, azt meghaladó igényt (pl. egy nap feletti összeg, kártalanítási összeg után kamat, sérelemdíj) támasztó kérelem vonatkozó részében alaptalan, s e részében el kell utasítani, ugyanis az már tisztán polgári jogi értelemben vett kártérítés vagy sérelemdíj, tehát nem kártalanítás. A Bv.tv.-ben alkalmazott „további” kitétel fogalmilag azt is jelenti, hogy a meghaladó igény kizárólag az előbb lefolytatandó bv. bírói eljárást követően érvényesíthető. Tehát párhuzamos eljárásnak sincs helye. Amennyiben a bv. bírótól elvárható, hogy arról tájékoztassa a polgári bíróságot, viszont arra tekintet nélkül csak a kérelemben foglaltakról kell döntenie.

- A kifizetés nem a törvényszék kötelezettsége, s azért felelősséggel sem tartozik, helyeselhető a panaszosnak az Igazságügyi Minisztérium Költségvetési Főosztályához irányítása.

B. Feltételes szabadságra bocsátás:

- A perbíróság által megállapított feltételes szabadságra bocsáthatóság egy lehetőség, arra az elítéltnak nincs kikényszeríthető alanyi joga. A feltételes szabadságra bocsátás tárgyában a bv. bírótól dönt annak a Bv.tv.-ben meghatározott feltételei teljesülésének vagy nem teljesülésének függvényében.

- A törvény a szubjektív feltételek kapcsán – helyesen, mert a jövőre nézve szóló hipotézis felállításáról van szó – az „alaposan feltehető” szinten várja el a döntést, ennél fogva egyfajta valószínűsítést (prognózist), de nem a minden kétséget kizáró bizonyosságot követeli meg. Az tehát, hogy helytálló-e a bv. bírói döntése, csakis a döntést követően derülhet ki.

- A törvényi szempontrendszernek megfelelést – a szükségképpen és valamennyi tényezőt átfogó mérlegelés sajátosságából adódóan – általában ugyan lehet absztrakt szinten megfogalmazottan befolyásolni (irányítani), de az adott döntés in concreto helyzetében mindig számolni kell a vitathatóság fennállásával. Az eredendően elvont törvény a bv. bíróra ruhazza a konkrét döntés meghozatalát, mellyel szemben biztosítja a lehetségesen kétirányú (ügyészség, elítélt/védő) rendes jogorvoslat (fellebbezés) jogát, s a felülbírálat keretében a megváltoztathatóság (a jogorvoslás) lehetőségét.

- A módosító törvény indokolása mindenképpen használható, kiemelve: az együttes (komplex) értékelés szükségszerűsége, a büntetés kiszabását követő magatartás figyelembevétele, a végrehajtása alatt tanúsított magatartás és a törvénytisztelő életmód folytatására való készség fogalmi körülírása.

VI.5. Javaslat:

- A szabadulást követő eljárásban célszerű volna törölni annak a lehetőségét, hogy a volt fogvatartott és védője/jogi képviselője a kártalanítási kérelmében kérheti a lakóhely/tartózkodási hely szerinti bv. bírói eljárást, ugyanis a kártalanításról döntés általában az iratok alapján/tanácsulésen születik, így nincs rá kellő indok.

- A PKTTR-t felül kell vizsgálni, annak ki kell terjednie a légtérre is, s erre alapozottan a bv. intézetnek – amennyiben ez a kérelemben kifogás alá esett – a légtérre is adatot kell szolgáltatnia.⁷⁴

- Az egyértelművé tevő szabályozás érdekében: Bv.tv. 75/B. § (5) (harmadik mondat) Amennyiben az elévülési határidőn belül az elítélt elhelyezése során a jogszabályban előírt élettér biztosítottá vált, annak tartamáig az elévülési határidő félbeszakad, s az elévülési határidő a félbeszakadást követő naptól számítva újratekődik.

- Célszerű volna bevezetni a törvényszék értesítését a kártalanítás kifizetéséről.

Emlékeztető javaslat:

A korábbi bv. bírói joggyakorlat-elemzés összefoglaló véleményéből (84. oldal): „a bv. bíró dönthessen (1) a feltételes szabadságra bocsáthatóságra vonatkozó perbírói rendelkezésektől eltérve a szabadságvesztés fele részének kitöltése után az elítélt feltételes szabadságra bocsáthatóságáról, és/vagy (2) a feltételes szabadságra bocsáthatóságból kizárásra vonatkozó perbírói rendelkezésektől eltérve és a feltételes szabadságra bocsáthatóságból kizártság esetében a szabadságvesztés négyötöd részének kitöltése után az elítélt feltételes szabadságra bocsáthatóságáról.” A „feltételes szabadság – részben vagy egészben – elektronikus távfelügyeleti eszközök alkalmazása mellett is – nem kötelezően, vagyis lehetőség gyanánt – biztosítható legyen.”.

Budapest, 2021. július 1.

Dr. Feleky István
kúriai bíró, tanácselnök,
a csoport vezetője

⁷⁴ A BvOP még a vizsgálat menetében közölte: A légtérre vonatkozó adatokat az informatikai program automatikusan generálni fogja 2021. február 15-re. Ez meg is történt.